

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
กรณีศึกษาโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
QUALITY OF LIFE IN HOMESTAY COMMUNITY: A CASE STUDY
OF BAN PRASAT HOMESTAY, AMPHOE NON SUNG
CHANGWAT NAKHON RATCHASIMA

โดย ไพจิตร ประดิษฐ์ผล

ตุลาคม 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
QUALITY OF LIFE IN HOMESTAY COMMUNITY: A CASE STUDY OF BAN
PRASAT HOMESTAY, AMPHOE NON SUNG CHANGWAT NAKHON
RATCHASIMA

ผู้วิจัย

ไพจิตร ประดิษฐ์ผล

สังกัด

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.มนสิชา เพชรานนท์

สังกัด

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาโท”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.มนสิชา เพชรานนท์ สำหรับความเมตตา กรุณา ความตั้งใจที่ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และคำปรึกษาสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่าน ที่ทุ่มเทถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนสำเร็จการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณ องค์กรบริหารส่วนตำบลธารปราสาท นายเทียม ละอองกลาง ผู้ใหญ่บ้านปราสาทใต้ อาจารย์คณินิจ จอมกลาง ที่ปรึกษากลุ่มยุวมัคคุเทศก์และประสานงานแหล่งที่พักบ้านปราสาท สำหรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และเชื้อเพื่อสถานที่ ขอบคุนประชาชนในชุมชนบ้านปราสาทที่มีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ท้ายที่สุด สำคัญที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ผู้เป็นที่รัก ผู้ให้กำลังใจ และให้โอกาสในการศึกษาอันมีค่ายิ่ง

ไพจิตร ประดิษฐ์ผล

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ไพจิตร ประดิษฐ์ผล

โฮมสเตย์บ้านปราสาท (แหล่งพักชุมชนบ้านปราสาท) ตั้งอยู่บ้านธารปราสาท หมู่ 17 และบ้านปราสาทใต้ หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมโฮมสเตย์บ้านปราสาทนี้เริ่มจากการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้าไปพัฒนาพื้นที่ในส่วนของแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาททั้งในด้านกายภาพและการจัดโครงการเสริมต่างๆ ทำให้เกิดผลดีต่อชุมชนชาวบ้านปราสาทอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มีกิจกรรมโฮมสเตย์ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านชุดที่พักทางวัฒนธรรม และเป็นโฮมสเตย์รุ่นแรกของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับรางวัลมากมาย โฮมสเตย์บ้านปราสาทมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมายาวนานและต่อเนื่องซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การศึกษานี้จึงมีเป้าประสงค์หลักเพื่อตอบคำถามว่า การท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพชีวิตและส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างเกณฑ์ชี้วัดและประเมินผลคุณภาพชีวิต 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยคุณภาพชีวิตของการศึกษานี้คือ คุณภาพชีวิตหมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวได้อย่างมีความสุข มีการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ และมีความพึงพอใจต่อชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตประกอบไปด้วย คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม จากสมมุติฐานของการศึกษาที่ว่า ผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านปราสาท มีคุณภาพชีวิตที่ได้รับผลมาจากการท่องเที่ยว จึงต้องการทราบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ โดยมีนิยามสำหรับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในโฮมสเตย์บ้านปราสาทที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้นและเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวและกลุ่มที่ไม่มีส่วน

ร่วมในการท่องเที่ยวที่วันนั้นมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านสังคม และคุณภาพชีวิตโดยรวม ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม และกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีองค์ประกอบย่อยของคุณภาพชีวิตด้านการรับประทานอาหาร ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต ด้านรายได้ ด้านการมีเงินออม ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม และจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวมีส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาทต่อเดือน และครัวเรือนมีการออมเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว และการจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบันชุมชนยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานในการสร้างอาชีพใหม่ ๆ และการพัฒนามูลค่าของสินค้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น และเมื่อวิเคราะห์ถึงรายได้จากการท่องเที่ยวพบว่ารายได้ต่อเดือนนั้นส่วนมากได้น้อยกว่า 500 บาท ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนน้อย ซึ่งการมีรายได้น้อยก็ส่งผลไปยังการมีเงินออมที่น้อยด้วย และสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวที่ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ จึงขาดผู้สืบทอดงานหัตถกรรมของ กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำเครื่องดนตรี และกลุ่มจักสาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรจะทำให้ความสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง เนื่องจากชุมชนต้องการผู้สืบสานงานหัตถกรรมเหล่านี้เพื่อให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

สำหรับข้อเสนอแนะทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเน้นไปในด้านเศรษฐกิจเนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยด้านรายได้ และเงินออม ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้วย แสดงว่า การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มรายได้และช่วยให้มีเงินออมมากขึ้นได้ และเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากขึ้น ชุมชนและหน่วยงานอาจจะต้องจัดหางานรองรับ โดยการจัดหางานที่สามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้ โดยอาจจะใช้กลุ่มที่มีอยู่แล้วในชุมชนแต่พัฒนาให้มีความหลากหลายของสินค้ามากขึ้น และทำให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมการตลาดและขยายตลาดเพื่อรองรับสินค้าที่มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนอกจากจะช่วยกระจายรายได้ และทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้นแล้วยังทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมดีขึ้นด้วย อาจจะเริ่มจากการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อที่จะทำให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยเน้นไปที่การช่วยกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้

เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด หรือประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา นอกจากจะร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนแล้ว การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวยังช่วยให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการดูแลรักษา และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น และยังมีส่วนช่วยในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตควรถือให้มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านของรายได้ที่ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ซึ่งการที่ประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะทำให้มีเงินออมมากขึ้นด้วย และจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนมากมีหนี้สิน ซึ่งเป็นทั้งหนี้ส่วนตัวและหนี้ของครัวเรือน ดังนั้นนอกจากเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนแล้ว อาจจะต้องใช้วิธีอื่นควบคู่กันไป เช่น สนับสนุนการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน สำหรับคุณภาพชีวิตด้านสังคมนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับที่สอง มีองค์ประกอบย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านปราสาทมีคุณภาพชีวิตในด้านนี้สูงอยู่แล้ว แต่การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นจะสามารถช่วยสนับสนุนคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจด้วย จึงน่าจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องจากเมื่อประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแล้วยังสามารถประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มจากกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆของชุมชนและยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอีกทางหนึ่ง

องค์ประกอบที่มีความสำคัญลำดับต่อมาสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนบ้านปราสาทคือองค์ประกอบด้านสุขภาพ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการออกกำลังกายน้อยมาก การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆได้ดีมากขึ้น ดังนั้นควรรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย ส่งเสริมการออกกำลังกาย จากการสัมมนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันได้จัดให้มีการออกกำลังกายในชุมชนแล้ว โดยจะมีการออกกำลังกายตอนเย็นทุกวัน เพื่อให้ผู้อาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพที่ดี ป้องกันการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ นอกจากนั้นควรมีการให้ความรู้ทางด้านโภชนาการและประโยชน์ของสารอาหารแต่ละชนิด และโทษของการทำงานเนื้อสัตว์ดิบ ส่วนด้านการศึกษาที่ควรรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เช่นการจัดให้มีสถานที่อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้นและมีหนังสือมากขึ้น การสนับสนุนให้คนในชุมชนมีการศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจะเป็นการสร้างโอกาส เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต หรือการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครอบครัวต่อไป

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : TRI/UTLGM-52006

ชื่อโครงการ : คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้าน
ปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

ชื่อนักวิจัย : นางสาวไพจิตร ประดิษฐ์ผล

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail Address : pine_pa@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2552 – 31 ตุลาคม 2553

ชุมชนบ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน การศึกษานี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างเกณฑ์ชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิต เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านปราสาท

การศึกษาคูณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้ มีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 4 ด้านคือ

1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสภาพแวดล้อม วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาทจำนวน 293 คน และการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชน เพื่อรับฟังข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แต่เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านสังคม องค์ประกอบด้านสุขภาพ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ในด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีมากกว่าส่งผลเสีย และกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตนั้น ชุมชนและภาครัฐควรจะให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และการสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนและกลุ่มบุคคลในวัยทำงานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากขึ้น

คำหลัก : คุณภาพชีวิต ผลกระทบ การท่องเที่ยว โฮมสเตย์

ABSTRACT

Project Code : TRI/UTLGM-52006

Project Title : Quality of Life in Home stay Community : A Case Study of Ban Prasat
Home stay, Amp hoe Non Sung, Changwat Nakhon Ratchasima.

Investigators : Praditpol P

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

E-mail Address : pine_pa@hotmail.com

Project Duration : 1 August 2009 – 31 October 2010

At present, the quality of life has been considered as the highest priority in developing country. Such policy as tourism development has become a tool for improving the quality of life. This policy is applied to many communities in rural area such as Ban Prasat, Amphoe Nonsung, Changwat Nakhon Ratchasima. The community has been developed as a home stay since 1993. This study aims to investigate how the tourism development, home stay, affects the quality of life. The main objectives of the study are to measure and evaluate the quality of life, to analyze the factors affecting quality of life, and to investigate the impact of home stay development on the community as a whole. The study also aims to provide the suggestion of how to promote tourism development for better quality of life in Ban Prasat.

Two hundred and ninety three persons living in the community were interviewed and discussion based on four aspects of the quality of life (i.e., health, social, economic, and environmental aspect.) The results indicate that Ban Prasad' quality of life in all aspects is high, with the exception of economic aspect that is evaluated at medium level. The impact of tourism on the community is rather positive than negative. Moreover, the results show the relation between participation in tourism-related activities and the level of quality of life. People who participate in tourism-related activities tend to have higher quality of life when compare to those who do not. In order to improve Ban Prasat's quality of life through tourism development, local government and the community should emphasize the economic development especially on how to improve the distribution of

tourism generated income within the community. In addition, local government should level up the awareness of community in public participation especially in tourism-related activity by encouraging more participation among the teens and those working the village.

Keyword: quality of life, tourism development, home stay

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	3
1.3 คำถามการวิจัย.....	3
1.4 นิยามศัพท์.....	4
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 แนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 คุณภาพชีวิต.....	6
2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต.....	6
2.1.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต.....	8
2.1.3 ความต้องการและความพึงพอใจ.....	11
2.1.4 เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต.....	14
2.1.5 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	17
2.2 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	19
2.2.1 ความหมายและความเป็นมาของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	19
2.2.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย.....	21
2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	24
2.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	28
2.4 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	32

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 พื้นที่ศึกษา.....	34
3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของบ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7.....	34
3.1.2 ข้อมูลทั่วไปของบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17.....	35
3.1.3 ข้อมูลการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท.....	37
3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	39
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของบุคคลและครัวเรือน.....	42
3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิต.....	42
3.5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต.....	44
3.5.4 คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว.....	45
3.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	46

บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล

4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	47
4.2 ข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง.....	51
4.3 คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	56
4.3.1 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ.....	56
4.3.2 คุณภาพชีวิตด้านสังคม.....	61
4.3.3 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ.....	65
4.3.4 คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม.....	67
4.4 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต.....	72
4.5 คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว.....	75
4.6 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	77
4.6.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ.....	78
4.6.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.6.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม.....	79
4.7 ผลจากการจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน.....	80
4.7.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	81
4.7.2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาชุมชน.....	82
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป.....	83
5.1.1 คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท.....	83
5.1.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท.....	85
5.1.3 คุณภาพชีวิตและการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านปราสาท.....	87
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	89
5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต.....	89
5.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	90
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	90
ภาคผนวก ข การจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน.....	119
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรม ที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ.....	122
ภาคผนวก ง แบบสอบถามประกอบการศึกษา.....	125
ภาคผนวก จ ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต.....	132
ภาคผนวก ฉ พื้นที่ศึกษา.....	143
ภาคผนวก ช ประวัติผู้วิจัย.....	147

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตจากหน่วยงานที่ใช้ในการศึกษา.....	16
2.2 แสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	17
2.3 แสดงตัวแปรผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	33
3.1 แสดงคะแนนระดับคุณภาพชีวิต.....	42
3.2 แสดงตัวแปรและเกณฑ์การวัดระดับคุณภาพชีวิต.....	43
3.3 แสดงระดับคะแนนเฉลี่ยของผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	46
4.1 แสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	48
4.2 แสดงลักษณะที่เกี่ยวกับครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
4.3 แสดงการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนและรายได้จากการท่องเที่ยว.....	52
4.4 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวชุมชนกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและครัวเรือน.....	53
4.5 แสดงกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนและรายได้จากการเข้าร่วมกลุ่ม.....	55
4.6 แสดงคะแนนและระดับคุณภาพชีวิต.....	56
4.7 แสดงข้อมูลด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง.....	58
4.8 แสดงค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ.....	60
4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ.....	61
4.10 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม.....	63
4.11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม.....	65
4.12 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ.....	66
4.13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ.....	67
4.14 แสดงจำนวนและร้อยละลักษณะทั่วไปของที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง.....	68
4.15 แสดงจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง.....	70
4.16 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตของที่อยู่อาศัย.....	70
4.17 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิต ด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย.....	71
4.18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต ด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย.....	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.19 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต.....	73
4.20 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณภาพชีวิตแต่ละองค์ประกอบ.....	74
4.21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว.....	76
4.22 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ.....	78
4.23 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม.....	79
4.24 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม.....	80
5.1 แสดงข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาการท่องเที่ยว.....	91

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี Maslow's Hierarchy Needs กับทฤษฎี Sharma's Hierarchy Needs and Quality of Life.....	12
2.2 แสดงกรอบการศึกษาเชิงประจักษ์การพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	13
3.1 แสดงแผนที่ตั้งของโฮมสเตย์บ้านปราสาท.....	36
3.2 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท.....	39
3.3 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต.....	45
4.1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองคุณภาพชีวิต.....	73

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นั้นเพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปสู่การพัฒนาแบบบูรณาการที่มี “คนเป็นศูนย์กลาง” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ.2537 ว่า “...ถ้าหากว่าประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข คือ มีความเป็นอยู่ที่สบาย ก็หมายความว่าประเทศนั้นมีความมั่นคง ภูมิภาคไหนมีประเทศที่มีความมั่นคงดีอย่างนี้ เป็นภูมิภาคที่มีกำลังแข็งแรง...” ซึ่งอาจกล่าวขยายความให้เข้าใจได้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือ การมีชีวิตที่มีความสุขนั่นเอง คุณภาพชีวิต เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อบุคคลและสังคม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะต้องมีการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านต่างๆ การวัดระดับคุณภาพชีวิตนั้นสามารถสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตได้ ดังนั้นจึงมีการพัฒนาและปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานเพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้คุณภาพชีวิตสูงขึ้นจนถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการ

จากกรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550 – 2554 มีส่วนหนึ่งที่ว่า “ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยในแง่เศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆซึ่งนำมาสู่การจ้างงานและการสร้างอาชีพทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความยากจนของคนในชนบทซึ่งอยู่ในภาคเกษตรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวได้ในยามที่สินค้าทางการเกษตรมีราคาไม่แน่นอน ในขณะที่ในแง่ทางสังคมนิยมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วยปลูกจิตสำนึกให้

ประชาชนมีความรู้สึกรักและห่วงหาพันพัวการท่งเกี่ยวในท้องถิ่นของตน อันจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีจิตสำนึก เพื่อใช้ในการพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น แต่การพัฒนาการท่งเกี่ยวนั้นยังพบว่ายังมีปัญหาสำคัญซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่งเกี่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาการท่งเกี่ยวของแต่ละพื้นที่ ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่งเกี่ยว ปัญหาด้านการบริหารจัดการในชุมชน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีและการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม (รลิกา อังกูร และคณะ. 2549) ดังนั้นการท่งเกี่ยวจึงเหมือนดาบสองคม หากจัดการการท่งเกี่ยวไม่เหมาะสมแล้ว การท่งเกี่ยวจะแปรเปลี่ยนเป็นปัญหาให้ชุมชนแก้ไขในระยะยาว อาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงและก่อปัญหามากมายให้กับพื้นที่ ในการพัฒนาการท่งเกี่ยวนั้นไม่ว่าจะเป็นที่ใดย่อมมีผลกระทบเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลต่อชุมชนและตัวบุคคล ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ล้วนส่งผลต่อมายังคุณภาพชีวิตด้วย ดังนั้นในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์จึงต้องทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเพื่อนำมาวิเคราะห์หรือร่วมกับการส่งเสริมการท่งเกี่ยวให้ผู้อาศัยในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โฮมสเตย์บ้านปราสาท (แหล่งพักชุมชนบ้านปราสาท) ตั้งอยู่บ้านธารปราสาท หมู่ 17 และบ้านปราสาทใต้ หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,077 คน จำนวนครัวเรือน 225 หลังคาเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านธารปราสาท. 2551) ห่างจากตัวเมือง 45 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 2 (นครราชสีมา-ขอนแก่น) กิจกรรมโฮมสเตย์บ้านปราสาทนี้เริ่มจากการที่การท่งเกี่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้าไปพัฒนาพื้นที่ในส่วนของแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาททั้งในด้านกายภาพและจัดโครงการเสริมต่างๆ ทำให้เกิดผลดีต่อชุมชนชาวบ้านปราสาทอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มีกิจกรรมโฮมสเตย์ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านซุดที่พักทางวัฒนธรรม และเป็นโฮมสเตย์รุ่นแรกของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน มีสัดส่วนบ้านพักสูงในจังหวัดนครราชสีมา ปีที่สามารถทำรายได้สูงสุดคือ ปี พ.ศ. 2548 เฉพาะในส่วนของบ้านพักมีรายได้ถึง 684,125 บาท โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 1,918 คน (ข้อมูลสถิติจากฝ่ายบริหารของโฮมสเตย์บ้านปราสาท. 2552) โฮมสเตย์บ้านปราสาทจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่พักทางวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวได้

ศึกษา และเรียนรู้ถึงชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนบ้านปราสาท ที่ได้สืบทอดยาวนานกว่าหลายร้อยปี และชุมชนได้มีอาชีพเสริม และมีรายได้จากการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตนเอง ภายใต้จิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้อย่างยั่งยืนตลอดไป ด้วยการร่วมมือ ความสามัคคีของชาวบ้านปราสาท ทำให้บ้านปราสาทได้รับรางวัลมากมาย ซึ่งมีรางวัลบางส่วนดังนี้ ในปี พ.ศ. 2525 ได้รับรางวัล โคโรนาพัฒนา ของจังหวัดนครราชสีมา ปีพ.ศ. 2547 บ้านปราสาทได้รับตราสัญลักษณ์ จากสำนักพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา ให้เป็นโฮมสเตย์มาตรฐานไทย เป็นอันดับที่ 4 จากโฮมสเตย์มาตรฐานไทย ทั้ง 14 แห่งทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2549 บ้านปราสาทยังเป็น 1 ใน 80 หมู่บ้านของประเทศไทย ที่ชนะเลิศการประกวด OTOP Village Champion และปี พ.ศ. 2551 ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้าน OTOP ของจังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันโฮมสเตย์มีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 40 หลังคาเรือน โฮมสเตย์บ้านปราสาทมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องเป็นที่น่าสนใจ จึงเป็นชุมชนที่น่าสนใจในการศึกษาถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในชุมชน ซึ่งประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไม่เพียงจะเกิดแก่ตัวผู้ศึกษาเองเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และผู้ที่มีความสนใจในด้านนี้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างตัวชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท
2. เพื่อวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนโฮมสเตย์ปราสาท

1.3 คำถามการวิจัย

ในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รับการกำหนดเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทุกๆด้านล้วนมุ่งไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังเช่นการพัฒนาการท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแค่ด้านธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึง วิถีชีวิต

ของคนในชุมชน ที่เป็นจุดขายสำคัญของโฮมสเตย์ เนื่องจากการเข้ามาพักอาศัยแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคนในชุมชนจึงทำให้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต จากประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปเป็นคำถามของงานวิจัยคือ

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวได้อย่างมีความสุข มีการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ และมีความพึงพอใจต่อชุมชนที่อยู่อาศัย
2. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ หมายถึง การมีสุขภาพที่ดี คือ มีการเข้าถึงการรักษาพยาบาล ไม่มีการเจ็บป่วยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การออกกำลังกาย ไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มเหล้า ซึ่งจะทำให้เป็นผลเสียต่อสุขภาพ
3. คุณภาพชีวิตด้านสังคม หมายถึง ครอบครัวที่มีความอบอุ่น ได้รับการศึกษา มีความปลอดภัย มีส่วนร่วมในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชน และมีวิถีชีวิตที่ดี
4. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ หมายถึง มีความพึงพอใจต่อการทำงาน มีรายได้ที่พอเพียงกับรายจ่าย มีเงินออม ไม่มีหนี้สิน และมีความสามารถในการผ่อนชำระหนี้สินได้
5. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัย การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตรประจำวัน และสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต และไม่ทำให้เกิดโทษต่อร่างกายและจิตใจ
6. การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในโฮมสเตย์บ้านปราสาทที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว

1.5 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ทำการศึกษาคือ บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 และบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ เรียกว่า โฮมสเตย์บ้านปราสาท ซึ่งได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในปี พ.ศ.2547 มีประชากรรวมจำนวน 1,077 คน หน่วยการศึกษาคือบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 293 คน เก็บแบบสอบถามผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

1.6 ผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท
2. ทราบถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท
3. ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท
4. ข้อเสนอแนะหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

1.7 แนวทางในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1. จัดสัมมนาเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะต่อชุมชนเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตน
2. จัดทำผลสรุปงานวิจัยและจัดทำแผนการพัฒนาเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชน
3. สามารถนำงานวิจัยไปประยุกต์ใช้กับชุมชนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้
4. นำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน หรือการประชุมวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมในงานคุณภาพชีวิตในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ นี้จะเสนอแนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุมประเด็นสำคัญดังนี้

1. คุณภาพชีวิต
2. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

2.1 คุณภาพชีวิต

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวความคิดของคุณภาพชีวิตนี้จะศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ความต้องการและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการและความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิต และเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต ซึ่งแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นคำที่ใช้กันมานาน จึงมีการนิยามความหมายคุณภาพชีวิตไว้หลากหลาย มีนักวิชาการสาขาต่างๆ ได้ให้คำจำกัดความไว้ ซึ่งมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือมีความสอดคล้องกัน แต่จะแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดหรือจุดเน้นตามสาขาวิชานั้นๆ ที่เห็นว่าสำคัญ เช่นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2535: 45) ระบุว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ ชีวิตหมายถึง ความเป็นอยู่ ดังนั้นคุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล

ผาสุก มุทฺธเมธา (2540: 72 – 73) และ ภัทรวิธา ผลงาม (2542: 90) ได้อธิบายถึงความหมายของคุณภาพชีวิตที่คล้ายคลึงกันว่า คุณภาพชีวิตหมายถึงชีวิตที่มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ คือมีสภาพการดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบ แบบแผน วัฒนธรรมที่ดั่งงามตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดจนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา เพื่อปรับตัวให้ สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีความสุข สามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคมได้

จากความหมายของคุณภาพชีวิตที่กล่าวมา มีการกล่าวถึง การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสม คือมีความพร้อมทางด้านร่างกายและมีความพร้อมด้านจิตใจ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ นอกจากนี้ยังมีมีการให้ความหมายของคุณภาพชีวิตในลักษณะของความพึงพอใจด้วยเช่น

สวัสดี ภูทอง (2546: 65) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิตหมายถึง สภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ในการดำเนิน ชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ร่างกาย และจิตใจ

อัจฉรา (2546) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลคือความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียงจนก่อให้เกิดการมีสภาวะสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี

ความหมายของคุณภาพชีวิตที่กล่าวเกี่ยวกับความพึงพอใจในนั้น เป็นความพึงพอใจในชีวิตทางด้านร่างกายและจิตใจ และมีความสุขต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเข้ามาเป็นองค์ประกอบของการมีชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งในแนวคิดความพึงพอใจนี้ มีความคิดเห็นที่คล้ายกับนักวิชาการต่างประเทศบางท่าน เช่น

วอลเลซ (Wallace, 1974: 6) ได้กล่าวว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายที่ให้ ความพึงพอใจ (Satisfaction) แก่บุคคลทั้งทางด้านร่างกาย (Physical) และจิตใจ (Psychological) ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

ชาร์มา (Sharma, 1975: 109 - 131) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า “คุณภาพชีวิตเป็นความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อน (Complex) ทั้งที่เป็นความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและในด้านสังคมนั้น ๆ ในระดับจุลภาค และระดับภาค และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของสังคมในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย”

แคมป์เบล (Campbell, 1976) ได้สรุปว่าคุณภาพชีวิตเป็นมิติที่มีหลายรูปแบบโดยเน้นที่ความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ที่แต่ละคนเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่กับสถานการณ์ที่ต้องการให้เป็นหรือที่คาดหวัง ผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ ความสุขหรือไม่มีความสุขซึ่งเป็นการตัดสินของแต่ละบุคคล

การกำหนดกรอบแนวคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำมาใช้ว่าเพื่อเป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคมในระดับใด หรือหน่วยงานใด และมีมุมมองคุณภาพชีวิตด้านใด เพื่อให้สามารถประเมิน กระบวนการและผลต่าง ๆ ได้ และให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันของบุคคลในสังคมเดียวกันได้ ดังนั้นจึงมีหน่วยงานต่างๆ ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตและได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ต่างกัน เช่น

องค์การยูเนสโก (UNESCO 1978) ได้นิยามคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิต เป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต และให้คำนิยามว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงภววิสัย และอัตวิสัย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตระดับใดนั้นสามารถเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือเปรียบเทียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ

โดยสรุป จากการให้ความหมายและทัศนะต่อคำว่า “คุณภาพชีวิต” ของนักวิชาการแต่ละสาขาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากชนส่วนใหญ่นั้นจะใช้แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตแบบผสมผสานกัน จึงไม่สามารถยึดถือแนวความคิดมิติใดมิติหนึ่งได้โดยเด็ดขาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่าต้องการศึกษากับประชากชน กลุ่มใดในด้านใดเป็นหลัก และกำหนดใช้ในการศึกษาเฉพาะกลุ่ม เฉพาะประเด็น ทำให้มีนิยามของคุณภาพชีวิตที่มีความแตกต่าง หลายมิติ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้นิยามของคำว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข มีการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ และมีความพึงพอใจต่อชุมชนที่อยู่อาศัย ในการนิยามคุณภาพชีวิตส่วนมากมีจุดเน้นไปที่องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่สามารถวัดได้ในทางกายภาพ และองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทางด้านความพึงพอใจ ซึ่งได้มีผู้ศึกษาเพื่อกำหนดตัวชี้วัดทางสถิติที่ค่อนข้างชัดเจน สำหรับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้นจะศึกษาในหัวข้อต่อไป

2.1.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต จากนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้เสนอไว้ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดแต่มีองค์ประกอบที่สำคัญคล้ายกัน เช่น

อัจฉรา นวจินดา และ ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532: 13-18) ได้รวบรวมจากการศึกษาและพบว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตน่าจะประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ องค์ประกอบด้านกายภาพซึ่งวัดและนับได้ และองค์ประกอบด้านความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจของมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับสภาพ

ชีวิตของมนุษย์ ที่ประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ “คุณภาพชีวิต” คือ “คุณภาพของร่างกายและคุณภาพของจิตใจ” คุณภาพของร่างกายวัดได้ด้วย “สุขภาพกาย” และคุณภาพของจิตใจก็วัดได้ด้วย “สุขภาพจิตใจ” ดังนั้นคุณภาพชีวิตของบุคคลคือการทำที่บุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ตอบสนองต่อความต้องการทางร่างกายและจิตใจ

แคมป์เบล (Campbell 1972 :51) ได้กำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านมลภาวะ ความหนาแน่นของประชากรและสภาพที่อยู่อาศัย 2) ด้านสังคม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และความหนาแน่นของครอบครัว 3) ด้านจิตวิทยา ประกอบด้วยปัจจัยด้านความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความผิดหวังและความคับข้องใจในชีวิต

เฟอร์แรนส์ และพาวเวอร์ (Ferranc and Power, 1990) พิจารณาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต จากความพึงพอใจในชีวิต แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ 1) สุขภาพและหน้าที่ ได้แก่ การดูแลสุขภาพตนเอง การพักผ่อน การทำกิจกรรมต่างๆ ใน เวลารว่าง การมีกิจกรรมในครอบครัว และการเดินทาง 2) สังคมเศรษฐกิจ ได้แก่สภาพความเป็นอยู่ รายได้ การทำงาน เพื่อนร่วมงาน และที่อยู่ อาศัย 3) จิตวิญญาณ ได้แก่ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตความสงบทางจิตใจ การบรรลุเป้าหมายชีวิต และความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ 4) ครอบครัว ได้แก่ความสุขในครอบครัว ความสัมพันธ์กับคู่สมรส บุตร และภาวะสุขภาพ ของครอบครัว

แอลลาน เค คอนโด (Allan kondo, 1985 อ้างใน สนั่น ราชทิพย์ 2541 : 58)ได้เสนอแนะปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่าประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย (มาตรฐานการดำรงชีพ) ประกอบด้วย อาหารหรือโภชนาการ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียน โรงพยาบาล การรักษาพยาบาล น้ำ การสุขาภิบาล การขนส่ง 2) ด้านจิตใจ ประกอบด้วย ความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงานหรือการมีบุตร การขยายครอบครัว นันทนาการหรือการใช้เวลารว่าง ความพึงพอใจในงานและความมั่นคง การศึกษา สถานภาพ ความมั่นคงในวัยชรา 3) ด้านความคิด ประกอบด้วย มีเสรีภาพในความเชื่อ มีเสรีภาพในการปฏิบัติ ตามความเชื่อ

ชาร์มา (Sharma 1987 : 55, อ้างถึงใน สนั่น ราชทิพย์ 2541 : 50) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) องค์ประกอบทางกายภาพโดยพิจารณาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม 2) องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางด้านการศึกษา รายได้ เพื่อนบ้าน การมีงานทำ การบริหารทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการทำงาน

องค์การยูเนสโก (UNESCO 1990 : 35, อ้างถึงใน สนั่น ราชทิพย์ 2541 : 57) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้เป็นหมวดหมู่ดังนี้ 1) มาตรฐานการดำรงชีวิต ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาหาร รายได้ การประกอบอาชีพ และการบริการทางด้านสังคมต่างๆ 2) ภาวะประชากร ได้แก่ ขนาด การกระจาย และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร 3) ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ระเบียบสังคม การเมือง การปกครอง ค่านิยม และแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิต 4) กระบวนการพัฒนา เช่น การค้า การอุตสาหกรรม ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ 5) ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยี เป็นต้น

ฟลานาแกน (Flangan,1982) ได้จำแนกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจากพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) มีความสุขสบายด้านร่างกายและวัตถุ เช่น มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีอาหารที่เพียงพอ มีที่พักอาศัยและมีความมั่นคงปลอดภัย 2) มีสัมพันธภาพที่ดี เช่น สัมพันธภาพกับบิดา มารดา คู่สมรส ญาติ เพื่อนและบุคคลอื่น 3) มีกิจกรรมและมีส่วนร่วมในสังคม ชุมชน รวมทั้งมีโอกาสช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น 4) มีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพและมีการดำเนินชีวิตตามพัฒนาการ เช่น พัฒนาการด้านสติปัญญา มีการเรียนรู้สนใจการเรียน เข้าใจตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ทำงานที่น่าสนใจ ได้รับค่าตอบแทนที่ดี และแสดงความรู้สึกออกมาในทางสร้างสรรค์ 5) มีการสันทนากการ เช่น สังคมกับผู้อื่น อ่านหนังสือ ฟังเพลงหรือบันเทิงอื่นๆ และมีส่วนร่วมในสังคม

ลิว (Liu 1975 :12) สรุปไว้ว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้นจะมีความเหมาะสมต่อสภาพของบุคคล สังคม ในช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ ด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตวิทยา (Subjective Factor or Psychological Factor) ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมของบุคคล ด้านวัตถุวิสัย (Objective Factor) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 ระดับคือ องค์ประกอบที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานหรืออาจจะเรียกว่าองค์ประกอบด้านกายภาพ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนองค์ประกอบที่สองเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะเน้นพัฒนาด้านจิตใจเพื่อยกระดับการมีชีวิตที่ดีขึ้นการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนอกจากจะแบ่งเป็น 2 ระดับแล้ว ยังมีการแบ่งเป็นองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆซึ่งขึ้นอยู่กับหน่วยงานจุดประสงค์ของการศึกษา และการแบ่งองค์ประกอบจากปัจจัยการมีคุณภาพชีวิตของตัวบุคคล จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีเศรษฐกิจที่ดีเสมอไป แต่

ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นบางส่วนเกิดขึ้นจากความต้องการและความพึงพอใจที่มีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์และความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตดังรายละเอียดหัวข้อถัดไป

2.1.3 ความต้องการและความพึงพอใจ

อัจฉรา นวจินดา และชวีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532:17-18) ได้รวบรวมทฤษฎีคุณภาพชีวิตบุคคลพัฒนาจากผลงานของนักปรัชญา 2 คนคือ มาสโลว์ (Maslow, 1954) และชาร์มา (Sharma, 1988) โดยมีกรอบแนวคิดการศึกษาดังนี้ “ชีวิต” ประกอบด้วย “ร่างกาย” และ “จิตใจ” ชีวิตจะเจริญเติบโตได้ด้วยมีปัจจัยมาหล่อเลี้ยงทั้งร่างกายและจิตใจ มาสโลว์ได้เสนอทฤษฎี Maslow's Hierarchy Needs แสดงให้เห็นว่า มนุษย์จะมีความต้องการ เป็นแรงผลักดันหรือเป็นแรงจูงใจอยู่ภายในที่จะใช้พลังความรู้ความสามารถเพื่อนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายตามความต้องการนั้นและมาสโลว์ได้ลำดับขั้นของความต้องการ 5 ระดับที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ละชั้นจากรดับต่ำสู่ระดับสูงให้เกิดการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับหรือสนองความต้องการ ตามลำดับ คือ

ระดับ 1 ความต้องการพื้นฐานด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการปัจจัยที่จำเป็นต่อการอยู่รอดของชีวิตด้านร่างกาย ขาดไม่ได้ ได้แก่ความต้องการในปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการด้านปัจจัยสี่ และที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายจะทำให้เกิดสุขภาพกายดี

ระดับ 2 ความต้องการความปลอดภัยมั่นคงทั้งร่างกายและจิตใจ (Safety and Security of Physical and Mental Needs) ได้แก่ การที่ร่างกายและจิตใจ ไม่ต้องเผชิญหรือหวุ่นไหวหวาดระแวงต่ออันตรายหรือความไม่แน่นอนที่ไม่พึงปรารถนาจากสภาพแวดล้อมหรือจากกิจกรรมการดำเนินชีวิตทำให้สุขภาพจิตดี

ระดับ 3 ความต้องการความรัก ความเป็นที่ยอมรับของสังคม (Love and Belonging Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะได้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในปัจจัยที่พึงพอใจ และนำมาซึ่งการมีสุขภาพจิตดี

ระดับ 4 ความต้องการความนับถือและความต้องการความสุนทรีย์ (Esteem and Aesthetic Needs) เป็นความต้องการที่จะได้รับการเห็นคุณค่าของตน (คือความนับถือ) หรือได้เห็นคุณค่าของสิ่งอื่น (ความงามของธรรมชาติ หรือความไพเราะของบทเพลงหรือบทกวี) ทำให้สุขภาพจิตดี

ระดับ 5 ความต้องการบรรลุศักยภาพแห่งตน (Self - Actualization Needs) เป็นความต้องการที่จะบรรลุความสามารถของบุคคลตามที่ตนตระหนักในศักยภาพ ดังนั้นการที่บุคคลสมประสงค์ในความสามารถของตนในเรื่องต่างๆ ทำให้สุขภาพจิตของบุคคลดี

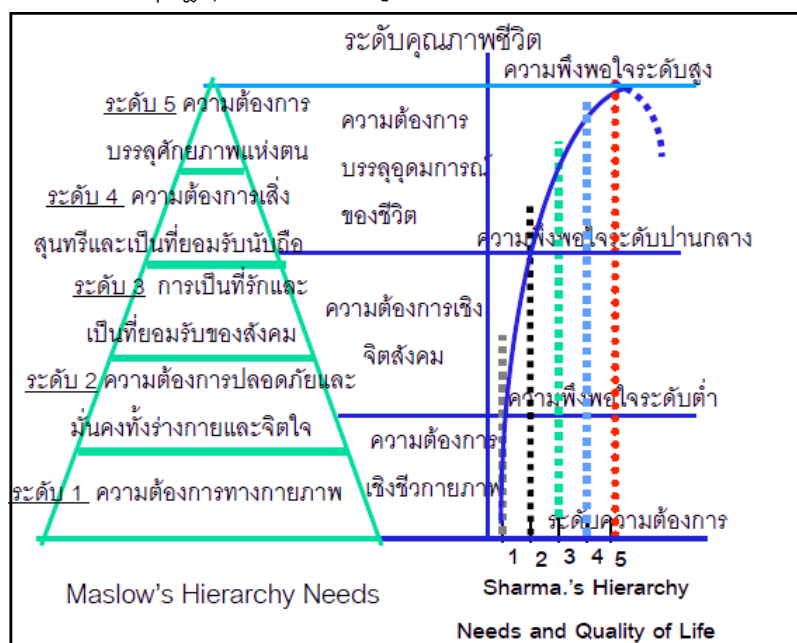
ชาร์มา (Sharma, R.C., 1988) ได้เสนอ Sharma's Hierarchy Human Needs and Quality of Life ที่มีระดับความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นดัชนีวัดระดับคุณภาพชีวิต (Quality of life) โดยแบ่งระดับตามการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ 3 ประเภทคือ

ระดับหนึ่งได้แก่ ความต้องการเชิงชีวกายภาพ (bio-physical needs)

ระดับสองคือ ความต้องการเชิงจิตสังคม (psycho-social needs)

ระดับสามคือ ความต้องการบรรลุอุดมการณ์ของชีวิต (individual aspiration needs)

ถ้าบุคคลได้รับสิ่งที่ต้องการระดับหนึ่ง ระดับสองและระดับสาม ก็จะเกิดความพึงพอใจระดับต่ำระดับกลางและระดับสูง ตามลำดับและความพึงพอใจ จะสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตระดับหนึ่ง ระดับสองและระดับสามด้วยตามลำดับเช่นกัน เมื่อนำทฤษฎี Maslow's Hierarchy Needs และ Sharma's Hierarchy Human Needs and Quality of Life มาสัมพันธ์กัน จะได้รูปแบบกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีคุณภาพชีวิตดังรูปที่ 2.1

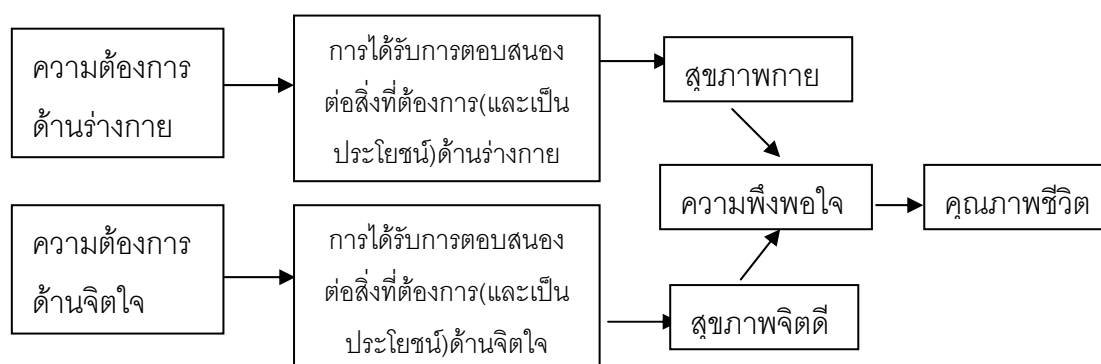

ภาพที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี Maslow's Hierarchy Needs กับทฤษฎี Sharma's Hierarchy Needs and Quality of Life ดัดแปลงจาก Navachinda, A. 2004.

ที่มา : อัจฉรา นวจินดา และ ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532)

อัจฉรา นวจินดา และ ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532: 13-18) ได้สร้างแบบจำลองของคุณภาพชีวิต (Quality of Life's Model) ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ที่มีการยอมรับมากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง คือ Maslow's Hierarchy Needs ความต้องการของมนุษย์ อาจแยก

ออกได้เป็น 2 ประเภท คือความต้องการด้านร่างกายและความต้องการด้านจิตใจ การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ร่างกายต้องการจะช่วยให้มนุษย์เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายดีและการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จิตใจต้องการจะช่วยให้มนุษย์เป็นผู้สุขภาพจิตดีและความพึงพอใจดังกล่าวนี้จะเป็นสื่อให้บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพชีวิต ดังรูปที่ 2.2 ซึ่งสามารถสรุปทฤษฎีคุณภาพชีวิต QUALITY OF LIFE THEORY ว่าคุณภาพชีวิตของบุคคลคือ ความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียงจนก่อให้เกิดการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี”

ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบการศึกษาเชิงประจักษ์การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ที่มา : อัจฉรา นวจินดา และ ชวีจิรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532)

ดังนั้นความหมายของคุณภาพชีวิต จึงจำแนกออกได้เป็น 2 แนวทางคือ

1. เป็นแนวคิดด้านความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่จะอธิบายว่า เมื่อตนรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตนั้นตนรู้สึกอย่างไร อะไรเป็นเครื่องบ่งชี้หรือเป็นเหตุผลให้รู้สึกถึงคุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตตามแนวคิดด้านความรู้สึกนึกคิดและจิตใจ คือความพึงพอใจต่อการบรรลุความต้องการของตน ตามความหมายดังกล่าวนี้ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจต่อสภาพการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจในระดับสูง บุคคลนั้นก็จะมีคุณภาพชีวิตในระดับสูง แต่ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจต่อการได้รับสิ่งที่สนองต่อความต้องการด้านร่างกายและจิตใจในระดับต่ำ บุคคลผู้นั้นก็จะรู้สึกว่าตนมีคุณภาพชีวิตในระดับต่ำไปด้วย สิ่งที่บุคคลต้องการทั้งในด้านร่างกายและจิตใจจะเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งในระดับพื้นฐานอาจจะต้องการเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันไปเรื่อยๆ ตามระดับของความ及要求ที่สูงขึ้นตาม

แนวคิดของ Maslow ดังนั้นจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวหรือมาตรฐานที่จะใช้ประเมินความรู้สึกพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการของบุคคลที่มีสภาวะหรือภูมิหลังแตกต่างกัน

2. แนวคิดเชิงสภาวะร่างกายและสภาพแวดล้อม เป็นแนวคิดที่บุคคลอื่นจะให้ภาพว่าบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่สังคมยอมรับนั้นมีลักษณะอย่างไร แนวคิดที่สองเป็นแนวทางด้านสภาวะร่างกายและสิ่งแวดล้อม จะเป็นคุณภาพชีวิตของบุคคลตามลักษณะที่บุคคลอื่นประเมินหรือกำหนดให้ในแง่ของความสัมพันธ์กับสังคม

จากการศึกษาความพึงพอใจตามแนวคิดของ Sharma (1988) และการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการตามแนวคิดของ Maslow (1954) ไว้ในนิยามคุณภาพชีวิต ก็เพื่อให้เห็นวิธีการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลว่าจะต้องผ่านการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่บุคคลต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างถูกต้อง และเพียงพอจนกระทั่งเกิดความพึงพอใจ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้หากถูกต้องก็จะมีสิ่งบ่งชี้คือความมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี หากไม่ถูกต้องตัวอย่างเช่น มีความต้องการสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกาย เช่น สิ่งเสพติดทั้งหลาย แม้บุคคลจะได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอและเป็นที่ยอมรับแต่ไม่เกิดผลดีต่อสุขภาพกาย ระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นก็จะมีระดับลดลงบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตน่าจะเป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การให้ความหมายแต่เพียงผู้มีความสุขจิตใจดี โดยสมมติฐานว่า บุคคลจะมีความสุขจิตใจดีได้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสังคมก็ควรจะยอมรับแต่บุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สมมติฐานนี้อาจไม่เป็นความจริงเสมอไป เพราะสุขภาพจิตใจอาจมีการพัฒนาได้หลายรูปแบบและในทางตรงข้ามที่บุคคลบางคนอาจมีความสุขจิตใจดี เนื่องจากได้ผลประโยชน์จากการทำลายสภาวะแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นเพื่อให้นิยามคุณภาพชีวิตมีนัยที่เป็นบวกต่อสังคม จึงได้กำหนดพฤติกรรมของบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตให้อำนวยประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย

ดังนั้นการที่จะพัฒนาให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ตอบสนองทางด้านร่างกายและจิตใจให้บุคคลมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตและเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย เช่น การพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ และพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีความสุข มีความพอเพียง การที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น จะต้องมีการสร้างมาตรฐานหรือสร้างตัวชี้วัดเพื่อประเมินคุณภาพชีวิต ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.1.4 เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต

เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ใช้ในการศึกษานี้ได้ศึกษาจากหน่วยงานที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตจาก 7 หน่วยงานดังนี้ (รายละเอียดในภาคผนวก จ)

1. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) มีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 6 หมวดดังนี้
 - 1) สุขภาพดี
 - 2) มีบ้านอาศัย
 - 3) ฝากไปการศึกษา
 - 4) รายได้ก้าวหน้า
 - 5) ปลูกฝังค่านิยมไทย
 - 6) ร่วมใจพัฒนา
2. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) มีตัวชี้วัดแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้
 - 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
 - 2) ด้านการประกอบอาชีพและมีงานทำ
 - 3) ด้านสุขภาพและอนามัย
 - 4) ด้านความรู้และการศึกษา
 - 5) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน
 - 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. งานวิจัยดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี มีดัชนีชี้วัดดังนี้
 - 1) ดัชนีประชากรและครอบครัว
 - 2) ดัชนีความรู้
 - 3) ดัชนีการทำงาน
 - 4) ดัชนีรายได้
 - 5) ดัชนีสุขภาพอนามัย
 - 6) ดัชนีสภาพแวดล้อมชุมชน
 - 7) ดัชนีการบริหารจัดการที่ดี
 - 8) ดัชนีวัฒนธรรม
 - 9) ดัชนีปัจจัยภายใน (จิตใจ)
 - 10) ดัชนีความสุข
4. มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง มีมาตรฐาน 7 ข้อ ดังนี้
 - 1) ด้านสัมพันธภาพ
 - 2) ด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ
 - 3) ด้านการพึ่งพาตนเองทางสุขภาพ
 - 4) ด้านการพึ่งพาตนเองทางข้อมูลข่าวสารและโอกาสในการเรียนรู้
 - 5) ด้านทุนทางสังคม
 - 6) ด้านการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก
 - 7) ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง
5. ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ มี 11 องค์ประกอบ ดังนี้
 - 1) ด้านสุขภาพ
 - 2) ด้านอาหาร
 - 3) ด้านการศึกษา
 - 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ
 - 5) ด้านที่อยู่อาศัย
 - 6) ด้านสิ่งแวดล้อม
 - 7) ด้านส่วนบุคคล
 - 8) ด้านครอบครัว
 - 9) ด้านชุมชน
 - 10) ด้านเศรษฐกิจ
 - 11) ด้านการเมือง
6. โครงการจัดทำชุดตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ มีปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ 4 ปัจจัย ดังนี้
 - 1) คุณภาพสิ่งแวดล้อม: อาหาร, เสียง, อากาศ, น้ำ, ขยะ, ภัยธรรมชาติ, ป่าไม้, ที่ดิน
 - 2) ความมั่นคงของชีวิต: ที่อยู่, รายได้, อาชีพ, วิถีชีวิต, การเรียนรู้
 - 3) ศักยภาพชุมชน: ความปลอดภัย ความปรองดอง ภาวะผู้นำ การจัดการของชุมชนด้วยตนเอง ระบบอุปถัมภ์/ระบบอำนาจ และวัฒนธรรม
 - 4) ความมั่นคงของสังคม: ความเสมอภาค การเมือง การบังคับใช้กฎหมาย สื่อเทคโนโลยี นโยบายสาธารณะ และระบบธรรมาภิบาล

7.งานวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ มีดัชนีชี้วัด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความจำเป็นพื้นฐาน 2) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 3) ด้านโอกาสในการดำรงชีวิต 4) ด้านความสะดวกรสบายของชีวิต

จากการศึกษาดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตจากหน่วยงานต่างๆ สามารถสรุปตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆ ใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตดังตารางที่ 2.1 ซึ่งมีรายละเอียดของตัวชี้วัดอยู่ในภาคผนวก ข. จากตารางผู้ศึกษาได้แบ่งคุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ด้าน คือด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม โดยศึกษาว่ามีหน่วยงานใดใช้ตัวชี้วัดอะไรในการประเมินคุณภาพชีวิตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตจากหน่วยงานที่ใช้ในการศึกษา

ดัชนีชี้วัด/หน่วยงาน*	1	2	3	4	5	6	7
1.ด้านสุขภาพ							
1.1 สุขภาพกาย	X	X	X	X	X	X	X
1.2 การรับประทานอาหาร	X	-	-	X	X	X	-
1.3 การออกกำลังกาย	X	-	X	X	X	X	X
1.4 การสูบบุหรี่	X	-	X	X	X	X	X
1.5 การดื่มสุรา	X	-	X	X	X	X	X
2. ด้านสังคม							
2.1 ครอบครัวอบอุ่น	X	X	X	X	X	X	X
2.2 การศึกษา	X	X	X	X	X	X	X
2.3 ความปลอดภัย	X	X	X	X	X	X	X
2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชน	X	X	X	X	X	X	X
2.5 วิถีชีวิต	X	-	X	X	X	-	-
3. ด้านเศรษฐกิจ							
3.1 การทำงาน	X	X	X	X	X	X	X
3.2 รายได้	X	X	X	X	X	X	X
3.3 เงินออม	X	-	X	X	-	-	X
3.4 หนี้สิน	-	-	X	X	X	-	X
4. ด้านสภาพแวดล้อม							
4.1 สภาพที่อยู่อาศัย	X	-	X	X	X	X	X
4.2 สภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน	X	X	X	-	X	X	X

* แสดงหมายเลขหน่วยงานที่ใช้อ้างอิง

หมายเลข 1. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) กรมพัฒนาชุมชน ปี 2550

หมายเลข 2. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) กรมพัฒนาชุมชน ปี 2550

หมายเลข 3. ดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2547

หมายเลข 4. มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ปี2550

หมายเลข 5. ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2550

หมายเลข 6. ตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2550

หมายเลข 7. งานวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2548

2.1.5 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

จากการศึกษาดัชนีชี้วัดจากหน่วยงานทั้ง 7 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งเป็นดัชนีหลัก 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งมีดัชนีย่อยดังรายละเอียดในตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ดัชนีหลัก	ดัชนีย่อย
1.ด้านสุขภาพ	- ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล
1.1 สุขภาพกาย	- การเจ็บป่วยในรอบ 1เดือนจนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ - การเข้ารับรักษาตัวในสถานพยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา
1.2 การรับประทานอาหาร	- รับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่ปรุงสุก - รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกมื้อ - ทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มีเครื่องหมาย อย.
1.3 การออกกำลังกาย	- จำนวนวันในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์ - ระยะเวลาในการออกกำลังกายแต่ละครั้ง
1.4 การเสพสิ่งเสพติด	- จำนวนการสูบบุหรี่ต่อวัน - จำนวนการดื่มสุรา
2.1 ครอบครัวอบอุ่น	- คนในครัวเรือนพูดคุยกันสม่ำเสมอ
2. ด้านสังคม	- คนในครัวเรือนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน - คนในครัวเรือนได้รับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ - คนในครัวเรือนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - คนในครัวเรือนมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน - คนในครัวเรือนมีการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัว - คนในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน - ครอบครัวไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา หรือลงโทษ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ดัชนีหลัก	ดัชนีย่อย
2.2 การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การเห็นคุณค่าของการศึกษา - การฝึกอบรมวิชาชีพ/ความรู้ - การใช้ประโยชน์จากการอบรม - การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ - การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
2.3 ความปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - การลักขโมยในชุมชน - การทำร้ายร่างกายในชุมชน - ยาเสพติดในชุมชน - การเล่นหวยเถื่อน - การพนัน - ความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออาศัยอยู่ในชุมชน
2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าร่วมจัดกิจกรรมในชุมชน - การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน - การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง - การให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน - เพื่อนบ้านให้ความช่วยเหลือ
2.5 วิถีชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - การซื้อล็อตเตอรี่ - การซื้อหวย - การตัดบาตร - การสวดมนต์ - การนั่งสมาธิ - การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา
3. ด้านเศรษฐกิจ	
3.1 การทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ท่านอยากทำงานที่ทำอยู่ต่อไปเรื่อยๆ - ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่ทำให้เสียสุขภาพ - ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีโอกาสก้าวหน้า - ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงานเป็นไปด้วยดี - ท่านมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง - งานของท่านทำให้มีรายได้ตามฤดูกาลไม่มีรายได้ประจำที่แน่นอน - ท่านต้องกู้เงินเพื่อมาใช้ในการประกอบอาชีพ - ท่านสามารถกู้เงินจากแหล่งเงินทุนได้ตามต้องการ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ดัชนีหลัก	ดัชนีย่อย	
3.2 รายได้	- ความพึงพอใจของรายปัจจุบัน - ความพอเพียงของรายได้กับรายจ่าย	
3.3 เงินออม	- ความพึงพอใจต่อเงินออมที่มีอยู่ - มีเงินออมที่สามารถนำมาใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือจำเป็นได้	
3.4 หนี้สิน	- การกู้เงินเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน - ภาระการชำระหนี้	
4.ด้านสภาพแวดล้อม 4.1 สภาพที่อยู่อาศัย	- สิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน - วัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้าน - ไฟฟ้า - น้ำประปา - เชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม - ถนนทางผ่านของที่อยู่อาศัย - ไม่มีแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค - การกำจัดขยะมูลฝอย - จำนวนห้องของบ้าน - จำนวนห้องนอน	
4.2 สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	- ปัญหาเรื่องเสียงดัง - ปัญหาเรื่องกลิ่น - ปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย - ปัญหาเรื่องยุง/แมลง - ความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัย - ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน	- ปัญหาเรื่องควัน - ปัญหาเรื่องฝุ่น - ปัญหาเรื่องขยะ/ของเสีย - ปัญหาเรื่องสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค - ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

2.2 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้จะศึกษาความหมายและความเป็นมาของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความหมายและความเป็นมาของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ (Home stay) เป็นคำภาษาอังกฤษที่คนไทยใช้ทับศัพท์ และส่วนใหญ่เข้าใจความหมายของคำดังกล่าว โดยไม่ต้องแปลหรือนิยาม ส่วนคำแปลที่เป็นภาษาไทยคือ ที่พักสัมผัส

วัฒนธรรมชนบท ซึ่งค่อนข้างยาว ดังนั้นเมื่อมีการพูดถึงการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ คนส่วนใหญ่ก็จะใช้คำว่า โฮมสเตย์ เช่นเดียวกับคำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่ใช้จนเคยชิน ที่พิกัสส์ผัสดัฒนธรรมชนบท (Home stay) หมายถึง บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

การดำเนินการโฮมสเตย์ภายในประเทศไทย เกิดขึ้นมานาน แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจแตกต่างกันออกไป หากวิเคราะห์จากอดีตที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ตามยุคสมัย ดังนี้ (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว : 2552)

ยุคเริ่มต้น (ปี 2503-2525)

กระจาย อยู่ในในกลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ต้องเรียนรู้วิถีชีวิต รับทราบปัญหาในชนบท เพื่อนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบภาคเหนือของประเทศไทย นักท่องเที่ยวจะพักตามบ้านชาวเขา โดยจุดพักนั้นจะขึ้นอยู่กับเส้นทางเดินป่า

ยุคกลาง (ปี 2526-2536)

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มได้รับความนิยมนมากขึ้น การพักค้างในรูปแบบโฮมสเตย์ได้รับการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม โดยกระจายไปยังหมู่บ้านชาวเขา ที่กว้างขวางมากขึ้น ในระยะนี้ มีการท่องเที่ยวในรูปแบบทัวร์ป่าที่มีการจัดโฮมสเตย์เริ่มสร้างปัญหาสังคม อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการปล้น ขโมย ปัญหาการฆ่าชิงทรัพย์

ยุคตั้งแต่ปี 2537 - ปัจจุบัน

ยุคนี้เป็นการเน้นกระแส การพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะพบได้ว่า การท่องเที่ยว จะมีแนวโน้มที่ จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งในระยะประมาณปี 2537-2539 ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เริ่มมีการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์โดยกลุ่มนำร่องคือ กลุ่มที่เป็นนักกิจกรรมสังคม ทั้งรุ่นเก่า และ รุ่นใหม่ เท่าที่สืบค้นพบว่า พื้นที่ที่ดำเนินการเรื่องโฮมสเตย์ก็เป็นพื้นที่ ที่องค์กรพัฒนาเอกชนไทย เข้าไปดำเนินการ เช่น เกาะยาว จ.พังงา (กลุ่มประมงชายฝั่ง/อวนลาก อวนลูน) หลังจากพื้นที่เกาะยาว จ.พังงา ได้มีพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น อาทิ หมู่บ้านคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช บ้านแม่ทา จ.เชียงใหม่ (กลุ่มเกษตรทางเลือก) บ้านผู้ใหญ่วิบูลย์ เชียงใหม่ (เกษตรยั่งยืน) ต่อมาในปี 2539 เป็นต้นมา ได้มีการเคลื่อนไหวขึ้นในกลุ่มนักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยวผสมผสานระหว่าง Adventure Ecotourism และ Home Stay และจากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ทุกหน่วยงาน ของ

ภาครัฐมีนโยบาย สนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยว ในแหล่งชุมชน และขยายกิจกรรมโฮมสเตย์เพิ่มมากขึ้น เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อ.กุฏินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม รวมทั้งพื้นที่ชนกลุ่มน้อย หมู่บ้านชาวเขาก็มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ด้วยเช่นกัน

2.2.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย

(สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว : 2552) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น เริ่มจากนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเรื่องโฮมสเตย์ หรือที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการใหม่ๆ ของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมและระบบ นิเวศในชุมชนได้มากกว่า โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ตั้งแต่การพัฒนาที่พักอาศัยให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพ ชีวิตด้วย การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรท้องถิ่น อาทิ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) รวมถึงการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติได้รู้จักวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของคนไทย ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยด้วย

ดังนั้นในปีงบประมาณ 2546 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ดำเนินงานพัฒนาและสร้างตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2546 โดยมีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการสร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท และทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เหมาะสมของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท 8 ประการ คือ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านอาหารและโภชนาการ 3) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการและบริการ 6) ด้านสภาพแวดล้อม 7) ด้านมูลค่าเพิ่ม และ 8) ด้านส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์

ผลสรุปจากการศึกษาดังกล่าวทำให้อำนาจสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวมีแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ให้ได้มาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากลโดยสามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้ดำเนินการโครงการกำหนดมาตรฐานต้นแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ในปีงบประมาณ 2547 และจากผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2547 ซึ่งสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดำเนินการประกาศใช้และเผยแพร่ดัชนีชี้วัดคุณภาพ

มาตรฐานการจัดการที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบทให้ครอบคลุมทั่วประเทศโดยการจัดทำหลักสูตร การพัฒนาสู่ มาตรฐานโฮมสเตย์และจัดอบรมให้กับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กรรมการตรวจ ประเมิน วิทยาการที่ปรึกษาด้านโฮมสเตย์ ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรม และดำเนินการมอบตรา สัญลักษณ์ให้แก่โฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมิน และทำการเผยแพร่รูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เป็นที่รู้จัก โดยมีหลักการของโฮมสเตย์ ที่สำคัญ เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับ โฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง คือ ต้องไม่ถือเป็นนโยบายว่าจะต้องมี โฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็น สำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริม มิใช่รายได้หลักของชุมชน โดยสรุปชุมชนต้องมีความเข้มแข็งมีความรู้เท่าทันสิ่งที่นำไปสู่ความ เปลี่ยนแปลง และเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการ เนื่องจากโฮมสเตย์ หรือที่พิกัด สัมผัสวัฒนธรรมชนบท มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักในชุมชน

การจัดการเกี่ยวกับที่พักเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนหรือเจ้าของบ้านต้องมีหลักและแนวทางใน การปฏิบัติ ซึ่งอาจเรียกว่าบัญญัติ 10 ประการ ดังนี้ 1) เติงนอนที่สะอาด สะดวก ปลอดภัยและถูก สุขลักษณะ ในราคา สมเหตุสมผล 2) ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด 3) อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ ปรุงมาอย่างดี 4) ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม 5) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของท้องถิ่น 6) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ซี่ม้า ปั่นเขา ซี่จักรยาน 7) ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก 8) ความบันเทิง การแสดงพื้นบ้าน อาทิ ดนตรี การเต้นรำ 9) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 10) ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าบ้าน แนวทางของโฮมสเตย์หรือบัญญัติ 10 ประการ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าเกี่ยวข้องกับ การจัด บ้านพัก 5 ข้อด้วยกันได้แก่ 1,2,3,4, และ 10 ส่วนข้ออื่น ๆ กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ ของนักท่องเที่ยว และเป็นกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวิถี ชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการจัดฉากแต่อย่างใด

การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการโฮมสเตย์ต้องมองหลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชุมชนนั้นๆ โดยการจัดทำโฮมสเตย์ต้องมองว่าบ้านไม่ใช่แค่เป็นที่พักเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วย คน และจิตวิญญาณ ของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องสร้างฐานของ ชุมชนให้แน่นและพร้อมก่อน ในแต่ละชุมชนต้องมีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีที่ แสดงออกถึงความเป็นไทย และสิ่งสำคัญการเต็มใจที่จะต้อนรับผู้มาเยือน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการพัฒนาชุมชนต้องมีการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม

เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ ให้สมดุลกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง มีการแบ่งปันผลประโยชน์โดยเป็นธรรม

ในการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือโฮมสเตย์นั้น มักมีการนำกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นเข้ามาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งสู่ความยั่งยืนของชุมชนแห่งนั้น (Sustainable Tourism) คือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประหยัดที่สุด ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม และต่อชุมชน ทั้งนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโฮมสเตย์ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยคนชุมชน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน (Criteria for tourism destination) ดังนี้คือ

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิม มีความสะอาดร่มรื่น
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ และการบริการเช่น มีห้องสุขาที่สะอาด มีร้านอาหารจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ของที่ระลึก มีการบริหารจัดการในลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดี มีความปลอดภัย สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกระดับ
3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาแหล่งท่องเที่ยว และมีป้ายสื่อความหมาย หรือแผนที่บนเส้นทางท่องเที่ยวเป็นระยะๆ
4. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้ต่อครั้งต่อวัน
5. มีมัคคุเทศก์ หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่น ที่รอบรู้น่าชม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้มีความเข้าใจ มีความทรงจำ ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น
6. มีการประสานงานความร่วมมือกันในพื้นที่ท้องถิ่น เช่น ชุมชน องค์กรภาค องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาล และ อบต.) และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างโปร่งใสยุติธรรม
7. มีแผนงานพัฒนา เช่นแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว แผนรักษาสุขภาพแวดล้อม แผนพัฒนาบุคลากร การบริการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่างๆ

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้มีผู้ศึกษามากมาย และมีหลายประเด็นที่น่าสนใจ เช่น ในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยว หรือการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปราสาท การศึกษาและติดตามประเมินผลหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และการบริหารจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียดของงานวิจัยดังนี้

สุชาดา วงษ์ภูมิ (2551) ได้ศึกษาถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาสภาพบริบทพื้นฐาน พัฒนาการ การจัดการ และวิธีการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยว รวมทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อวิเคราะห์เสนอแนะแนวทางและวิธีการจัดการที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่ม แบบสอบถาม จากประชากร 4 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้นำในชุมชน บุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในหมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปราสาท มีวิวัฒนาการและสั่งสมประสบการณ์มาอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคเริ่มต้นการพัฒนาไปสู่การเป็นหมู่บ้านตัวอย่างซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน ยุคที่สองเป็นช่วงการค้นพบซากโบราณวัตถุและการพัฒนาชุมชนไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว และยุคที่สาม เป็นการเริ่มนำการจัดการมาใช้จัดการท่องเที่ยวชุมชน จนถึงปัจจุบันที่มีการวางแผนเป็นยุคที่มีกฎระเบียบการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และจากหน่วยงานภายในชุมชน ซึ่งจะแบ่งแยกหน้าที่รับผิดชอบและการจัดการ พบว่าทำได้ดีตามศักยภาพของชุมชน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าชุมชนสามารถจัดการด้านการท่องเที่ยวได้ดี แต่จะต้องดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่ดี และวิถีการดำรงชีวิตในรูปแบบที่ได้สืบทอดกันมาให้คงอยู่ และพัฒนาปรับปรุงการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง แต่ยังคงต้องการให้มีการปรับปรุงการให้บริการของชุมชนในจุดต่างๆ ให้ได้รับความสะดวกมากขึ้น และมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการที่เหมาะสม คือควรจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนการท่องเที่ยวประจำปี ควรจัดทำคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว และคณะกรรมการชุมชนควรมีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อประชุมสรุปผลงาน และทำการ

ประเมินผลงานอย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการแก้ไขปัญหาในระยะยาว จัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้เป็นเอกลักษณ์มากขึ้น โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านปราสาทให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา และควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลัง

เครือข่ายบริหารงานวิจัยภาคเหนือตอนบน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2551) ได้ทำการศึกษาและติดตามประเมินผลหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จาก 61 หมู่บ้าน ใน 31 จังหวัดครอบคลุม 5 ภาค ได้ผลการศึกษาลักษณะทาบโฮมสเตย์ไทยพบว่า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของป่าชายเลน เมื่อชุมชนมีชื่อเสียงเริ่มมีคนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดิน การพังทลายของดินริมตลิ่ง เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปในช่วงสงกรานต์ ของเสียที่เกิดขึ้นบางครั้งเกิดจากชุมชนใกล้เคียงไม่ได้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมก็ส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านที่ทำโฮมสเตย์ เช่น น้ำเสียที่มีจากชุมชนใกล้เคียงมลภาวะทางเสียงหลายชุมชนจัดการได้ แต่บางชุมชนไม่สามารถจัดการได้ เนื่องจากมีปริมาณนักท่องเที่ยวมากเกินไปขีดความสามารถในการรองรับ

ผลกระทบด้านต่อมาคือด้านวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนบางแห่งได้มีการประยุกต์และดัดแปลงสิ่งของ เช่น งานปัก งานทอผ้า งานจักสาน ออกขายเพื่อเป็นที่ระลึก มีการรื้อฟื้น ฟื้นฟูการแสดง และการละเล่นต่างๆ เด็กและเยาวชนได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้มีการปรับปรุงคำร้อง ทำนองเพลงพื้นบ้านให้เหมาะสมกับระยะเวลาในการแสดงให้นักท่องเที่ยวชม และปรับเปลี่ยนการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เรียบง่ายขึ้น ซึ่งจากเดิมเคยทำเป็นพิธีการใหญ่ต้องระดมคน และมีการจัดเตรียมล่วงหน้า แต่เมื่อนักท่องเที่ยวมาบ่อยขึ้น การทำเป็นพิธีการใหญ่กลายเป็นภาระ จึงมีการปรับให้เรียบง่ายขึ้น

ส่วนผลกระทบด้านสังคม เช่น ผู้ได้รับประโยชน์หรือเข้าถึงทรัพยากรคือชนชั้นนำในชุมชน คือคนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถและจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์เพื่อให้เกิดมาตรฐาน ที่ทำให้คนระดับกลางหรือระดับล่างในชุมชนขาดโอกาส โดยกลุ่มผู้นำจะไม่ค่อยทำงานสนับสนุนกันและกัน หากผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันทำโฮมสเตย์ อบต.จะไม่เข้ามาสนับสนุน หากครูทำ อบต.จะเข้ามาหนุน จึงส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มต่างๆ ในด้านข้อมูลข่าวสารและที่ยืนบนพื้นที่สาธารณะ การมีพี่เลี้ยงที่มีกระบวนการทำงานเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมหรือชุมชน มีฐานงานอื่นที่เหนียวแน่น เป็นทุนที่สำคัญในการสร้างฐานที่เข้มแข็งเรื่องการบริหารจัดการ

ในด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้จากการท่องเที่ยวยังเป็นรายได้เสริม ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทยหรือดูงาน รายได้จะรวมอยู่ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่มีจำนวน

ไม่มาก ในบางชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีโฮมสเตย์ และการเติบโตของร้านค้าหรือรายขายของที่ระลึก จะสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจภาพรวมมากกว่าการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ผลการศึกษาประมวลได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว หากมีการใช้ประโยชน์ก็ต้องมีการดูแลรักษาและสร้างกติกาเพื่อการใช้ใช้อย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวได้สร้างโอกาสให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรมชาติท้องถิ่น การจัดการทางวัฒนธรรมมีความจำเป็นและต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเลือกนำเสนอในสิ่งที่เป็นสาระและสอดคล้องกับวิถีชุมชน โดยผลทางสังคมยังพบเห็นในลักษณะเมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา จึงควรมีข้อกำหนดหรือมาตรการด้านการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่คนในชุมชนมีความตระหนักและร่วมมือกันสร้างกฎ ระเบียบ ที่มีการกระจายรายได้อย่างยุติธรรม และการท่องเที่ยวยังเป็นรายได้เสริมและมีส่วนร่วมกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน สร้างรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาและติดตามประเมินผลหมู่บ้านโฮมสเตย์สรุปผลกระทบที่ได้จากการศึกษาดังนี้ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น น้ำเสียที่มีจากชุมชนใกล้เคียงมลภาวะทางเสียง ด้านวัฒนธรรม มีการรื้อฟื้น ฟื้นฟูการแสดง และการละเล่นต่างๆ เด็กและเยาวชนได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมแต่การจัดเป็นพิธีการใหญ่ได้ถูกการปรับให้เรียบง่ายขึ้น มีการประยุกต์และดัดแปลงสิ่งของ เช่น งานปัก งานทอผ้า งานจักสาน ออกขายเพื่อเป็นที่ระลึก ในด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้นยังเป็นรายได้เสริม ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทยหรือดูงาน รายได้จะรวมอยู่ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่มีจำนวนไม่มาก บางชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง ส่วนผลกระทบด้านสังคมนั้นผู้ได้รับประโยชน์หรือเข้าถึงทรัพยากรคือชนชั้นนำในชุมชนทำให้คนระดับกลางหรือระดับล่างในชุมชนขาดโอกาส โดยกลุ่มผู้นำจะไม่ค่อยทำงานสนับสนุนกันและกัน ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างฐานที่เข้มแข็งเรื่องการบริหารจัดการ

ยุทธนา สมลา (2550) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านบุไทรได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกเปิดทำที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์เพื่อเป็นกิจกรรมสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน โดยยึดเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งก่อนที่ชุมชนบ้านบุไทรจะรวมกลุ่มจัดตั้งโฮมสเตย์ ได้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน พร้อมกับส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันและการใช้ชีวิตในบทบาทของสังคมให้เกิดความสมดุลโดยยืนอยู่บน

รากฐานของการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นชุมชนบ้านบุญไทรได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นการรอบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์จนทำให้เกิดผลสำเร็จได้ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนเกิดความสมดุลและอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง

ผลจากการใช้หลักความพอประมาณโฮมสเตย์บ้านบุญไทรมีการวางแผนในการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งส่วนที่เป็นที่พัก การให้บริการ และกิจกรรมท่องเที่ยว ล้วนเกิดจากการใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่นเป็นหลัก ทำให้ลดต้นทุนในการดำเนินงานลง รวมถึงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้น ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่ส่งผลเสียต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเหล่าสมาชิก การใช้หลักความมีเหตุมีผล ทำให้การวางแผนดำเนินงานของโฮมสเตย์บ้านบุญไทรมีความสอดคล้องกับเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทั้งในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ ในการดำเนินงาน การใช้หลักภูมิคุ้มกันทำให้สมาชิกที่ทำโฮมสเตย์ลดความเสี่ยงทางการเงิน โดยมีสหกรณ์ออมทรัพย์ของชุมชนเป็นแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ช่วยป้องกันผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมด้วยการกำหนดกฎระเบียบรวมถึงสร้างภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกฝังเยาวชนให้ช่วยกันดูแลรักษา ส่วนเงื่อนไขด้านความรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่ออกมาในรูปของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งยังสร้างความน่าสนใจให้กับโฮมสเตย์ด้วยการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม สุดท้ายคือเงื่อนไขด้านคุณธรรม ส่งผลให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มุ่งไปที่ผลประโยชน์โดยรวมของชุมชนเป็นที่ตั้งทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในกลุ่มสมาชิก

ซึ่งปัจจัยสำคัญที่สร้างความสำเร็จในการทำโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านบุญไทรนั้น มาจากภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่มฯ ที่เล็งเห็นถึงความสามารถของชุมชนในการที่จะพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม รวมถึงต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน และส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือการมีส่วนร่วมของเหล่าสมาชิกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้าและเกิดความเข้มแข็ง โดยยึดหลักในการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นรากฐานที่เข้มแข็งให้กับชุมชนในการพัฒนาในสู่ความยั่งยืนต่อไป

จากผลการศึกษาของยุทธนา สมลา พบว่าการนำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานนั้นทำให้มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก และดำเนินกิจกรรมต่างๆตามให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคคล โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น ร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จัดตั้งสหกรณ์ออม

ทรัพย์เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงิน มีความโปร่งใสและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เพื่อผลประโยชน์โดยรวมทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

2.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้นได้มีผู้ทำการศึกษาไว้มากมาย แต่ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพื้นที่ชนบท และเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวด้านอื่น ดังนั้นจึงรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่ในชนบทด้วย

บุษบา สิทธิการ (2549) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พบว่าในด้านผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวนั้น พบทั้งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบในพื้นที่ศึกษา โดยผลกระทบทางด้านบวก ได้แก่ ผลกระทบด้านรายได้และอาชีพ เนื่องจากในภาพรวมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพโดยเฉพาะด้านการบริการทางการท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบจากการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากความเจริญจากการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการศึกษาเรียนรู้ต่างๆ

ส่วนผลกระทบในด้านลบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน เป็นการเอาตัวรอดและเอาเปรียบซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนตัว ที่ก่อให้เกิดลักษณะของสังคมที่ไร้ระเบียบ นอกจากนี้ยังเกิดการกระจายรายได้ที่กระจุกอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเงินและมีอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านทั่วไปได้รับส่วนแบ่งที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด ที่มีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินและมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น เช่นเดียวกันกับผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ถือเป็นเครื่องกล่อมเกลาคจิตใจของชาวบ้านให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข อันเกิดจากการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นปฏิเสศศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยว จึงส่งผลกระทบในด้านลบต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

จากการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของบุษบา สิทธิการ พบว่าผลกระทบด้านบวกได้แก่ มีรายได้มีอาชีพเสริมและมีการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบในด้านลบ มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีการเอาตัวรอดเอาเปรียบเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่การกระจายรายได้นั้นจะกระจุกอยู่ในบางกลุ่มที่มี

อำนาจทางด้านการเงิน ผลต่อศิลปวัฒนธรรมนั้นทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นปฏิเสธศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม ทำให้เกิดผลลบต่อด้านสังคม

รังสิต เงามแก้ว (2548) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ มีผลดีคือ การที่ชนเผ่ามีรายได้จากนักท่องเที่ยว เช่น การขายของที่ระลึก ก่อให้เกิดการสานต่อในงานฝีมือจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การทำธุรกิจโฮมสเตย์ ช่วยให้วิถีการดำรงชีวิตของชนเผ่าคงอยู่เพราะต้องการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของชนเผ่าจริงๆ

ผลกระทบทางสังคม มีผลดีคือ การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและของที่ระลึกและการเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่บางคนมีค่านิยมไปทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ เช่น ไต้หวัน เนื่องจากมีความสามารถพิเศษในการใช้ภาษาจีนฮ่อในการสื่อสาร ทำให้มีรายได้ส่งกลับมามากขึ้น เพื่อสร้างบ้านใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่วนผลเสียคือ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ยังคงปลูกพืชเกษตรกรรม เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ แต่การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ต้องกักขังสัตว์เหล่านั้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชม จึงทำให้ชนเผ่าบางส่วนเดือดร้อนเพราะขัดต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ บางคนเปลี่ยนอาชีพหรือวิถีชีวิตการเกษตรมาขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวจึงทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง เกิดนิสัยเกียจคร้านในการทำงานทางการเกษตรมากขึ้น การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่า ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่าได้ เช่น เกิดความรู้สึกต่ำต้อยเกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ยังคงมีอาหารและการบริโภคในรูปแบบเดิมแต่มีอาหารสำเร็จรูปเข้ามาบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูงขึ้น ชนเผ่ามีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นและนักท่องเที่ยวหรือไกด์บางส่วนที่มีการนำสารเสพติดขึ้นไปเสพ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในหมู่บ้านและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีกด้วย

ผลกระทบทางวัฒนธรรม มีผลดีคือ การแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าและการท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่าง คนต่างเชื้อชาติเช่น ธุรกิจโฮมสเตย์ผลเสียคือ การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเกิดการแข่งขันกันชนเผ่าด้วยซึ่งขัดต่อคำสอนที่ให้สามัคคีกันในชนเผ่า วิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้พิธีกรรมบางอย่างสูญหาย, ความเชื่อในสิ่งต่างๆ ก็เปลี่ยนไป ซึ่งการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ไว้นั้น ผู้นำทางประเพณีมีบทบาทสำคัญ ส่วนการจะให้แต่งกายชุดชนเผ่า

ตลอดเวลา ก็เปลี่ยนไป เพราะการแต่งกายแบบชุดปัจจุบันสวมใส่สบายกว่า ดังนั้นชนเผ่าจึงใส่ชุดชนเผ่าเฉพาะงานพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น ทางด้านภาษาชนเผ่าใช้ภาษาชนเผ่าเพื่อการสื่อสารกันเฉพาะกลุ่มแต่ต้องใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศบางภาษาเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว บทบาทของภาษาชนเผ่าจึงอาจลดลง

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มีผลดีคือ การท่องเที่ยว เช่น ทัวร์ช้าง นักท่องเที่ยวสามารถนั่งช้างเที่ยวป่า จึงมีการอนุรักษ์ป่าไม้ และต้นน้ำเพื่อคงสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ ผลเสีย การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปชมก่อให้เกิดปัญหาขยะและความสะอาด

จากการศึกษาของ รังสิต เงามแก้ว สามารถสรุปผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้ดังนี้ ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและของที่ระลึก มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น บางคนเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรมาขายของที่ระลึก มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูงขึ้น เป็นวัตถุนิยมมากขึ้น มีความขัดแย้งการการแข่งขันกันชนเผ่า พิธีกรรมบางอย่างหายไป การแต่งกายชุดชนเผ่าตลอดเวลาเปลี่ยนไป ในด้านสิ่งแวดล้อม มีการอนุรักษ์ป่าไม้และต้นน้ำ แต่ก็มีปัญหาขยะและความไม่สะอาดจากนักท่องเที่ยว

มณีวรรณ ผิวนิ่ม และ ปรรารถนา จันทร์พันธุ์ (2546) ได้ศึกษาพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ราชบุรี และตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร การศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำมีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนไม่มากนัก ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมและค่านิยมของคนเฉพาะกลุ่ม ซึ่งได้แก่ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการขายสินค้า หรือให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงเท่านั้น ผลกระทบด้านลบที่พบเหมือนกันทั้งสองชุมชนคือ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษทางอากาศ และเสียง การทำลายทัศนียภาพของชุมชนในบริเวณตลาดน้ำ ทศนคติ และพฤติกรรมของคนในชุมชนที่มีต่อนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป เขาเปรียบหลอดวงนักท่องเที่ยวโดยมองแค่เป็นแหล่งผลประโยชน์ ลักษณะเช่นนี้เกิดในตลาดน้ำดำเนินสะดวกมากกว่าในตลาดน้ำตลิ่งชัน เพราะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาจากต่างวัฒนธรรมจึงเขาเปรียบได้ง่ายกว่า นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมานานจนผู้ประกอบการรู้สึกเคยชิน ติดต่อกับนักท่องเที่ยวในเชิงการค้าเพียงด้านเดียว ไม่สนใจเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นอกจากนี้ธุรกิจการท่องเที่ยวในตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีผลประโยชน์สูง ความสัมพันธ์เชิงลบจึงมีอยู่มาก มีการแข่งขันและความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง และระหว่างผู้ประกอบการจากนอกชุมชนกับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าท้องถิ่นที่รู้สึกว่าเขาเสียประโยชน์จากระบบธุรกิจผูกขาดที่เป็นอยู่ และถูกกีดกันออกจากตลาดที่คนกลุ่มนี้คิดว่าควรเป็นตลาดของชุมชน ในตลาดน้ำ

ตลิ่งชันผลกระทบด้านการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวและความขัดแย้งระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนมีน้อยกว่ามากเพราะนักท่องเที่ยวเป็นคนไทย และมีจำนวนไม่มากจนเกินไป จึงยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอยู่

ผลกระทบด้านลบที่สำคัญมากประการหนึ่งที่คนในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกส่วนใหญ่จะไม่ตระหนักถึงได้แก่ การเสียโอกาสของชุมชนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น เพื่อกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมในด้านชื่อเสียงของตลาดน้ำดำเนินสะดวกถูกนักธุรกิจที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว และมีทุนมากกว่าเข้ามาฉกฉวยไปบริหารจัดการเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยอาศัยช่วงเวลาในอดีตที่ชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ยังรู้ไม่เท่าทันกระแสการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวผู้ประกอบการในตลาดเป็นผู้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมาแวะที่ตลาดน้ำเพียงช่วงสั้นๆ ตามโปรแกรมทัวร์ที่จัดไว้แล้วทำให้ไม่มีเวลาอยู่ในชุมชน ผลก็คือชุมชนขาดโอกาสที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่จะดึงนักท่องเที่ยวให้ใช้เวลาในชุมชนมากขึ้น ทั้งๆ ที่ชุมชนมีศักยภาพและมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปะอยู่แล้ว นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการเน้นแต่ผลประโยชน์จากการขายสินค้าของตน ไม่สนับสนุนสินค้าท้องถิ่น ทำให้ชุมชนขาดโอกาสทางเศรษฐกิจในการสร้างงานและสร้างรายได้ต่อเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนที่ไม่อาจประเมินได้

โดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวตลาดน้ำมีผลกระทบต่อชุมชนในด้านบวกมากกว่าลบ ในกรณีของตลาดน้ำดำเนินสะดวก การท่องเที่ยวช่วยสร้างงานให้คนในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากมีการปรับปรุงพื้นที่ปรับปรุงการคมนาคมและสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีมีส่วนช่วยให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนสนใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น คนในชุมชนทั้งสองแห่งเห็นตรงกันว่า การท่องเที่ยวตลาดน้ำช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

สรุปการศึกษาของมณีวรรณ ผิวนิม และ ปรรารถนา จันทรุพันธ์ พบว่าผลกระทบด้านพฤติกรรมและค่านิยม ส่วนมากจะเกิดขึ้นต่อผู้มีอาชีพเกี่ยวกับการขายสินค้าและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงเท่านั้น ในด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาขยะ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ การทำลายทัศนียภาพของชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาทำให้เกิดการเอาเปรียบหลอกลวงนักท่องเที่ยว มีการแข่งขันและความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง ซึ่งส่วนมากเป็นนักธุรกิจนอกชุมชนที่เข้ามาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและไม่ได้รับการสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการสร้างงานและรายได้

จากการท่องเที่ยว ในผลกระทบด้านบวกนั้น การท่องเที่ยวได้สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน มีการปรับปรุงการคมนาคมและสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน

รพีพรรณ ทองหล่อ (2545) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว กรณีจังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคม วัฒนธรรม สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าด้านอื่น ๆ กล่าวคือ ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดน่านทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมใหม่ ๆ และหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมจัดได้ว่ายังเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก

สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน นั้นกลุ่มผู้ประกอบการในจังหวัดน่านเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น มากที่สุดรองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ตามลำดับ ในส่วนของกลุ่มประชาชนในจังหวัดน่าน เห็นว่าผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากที่สุด ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และการคมนาคม สะดวกมากขึ้น

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จากการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ของ รพีพรรณ ทองหล่อ พบว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีรายได้และมีอาชีพเสริมมากขึ้น คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ให้เกิดการผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมเพิ่มขึ้น และการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาลมีความสะดวกมากขึ้น และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากที่สุด

2.4 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ได้ทำการศึกษาจากงานวิจัยมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ดังนั้นจึงต้องทราบถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผลต่อคุณภาพชีวิต

ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสามารถสรุปตัวแปรผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงตัวแปรผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบ	ตัวแปรผลกระทบจากการท่องเที่ยว
4.1 ด้านเศรษฐกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีรายได้เพิ่มมากขึ้น 2. มีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น 3. ค่าครองชีพสูงขึ้น 4. มีอาชีพเสริมมากขึ้น 5. สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น
4.2 ด้านสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ 2. มีการพัฒนาทางด้านภาษาเพื่อใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน 3. มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรม 4. สูญเสียความเป็นส่วนตัวในครอบครัว 5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น 6. ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนไป 7. ทำให้ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น 8. การแต่งกายแบบดั้งเดิมน้อยลง 9. การพูดภาษาโคราชในชุมชนลดน้อยลง 10. ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง 11. การท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน
4.1 ด้านสภาพแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการรื้อล้างพื้นที่สาธารณะ 2. มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้สะดวกขึ้น 3. มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน 4. นักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด 5. ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย 6. มีมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่น คิวน์ 7. มีมลพิษทางเสียง เช่น เสียงของนักท่องเที่ยว 8. ทักษะสภาพของชุมชนสวยงามขึ้น 9. มีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว 10. มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีสมมุติฐานว่าคุณภาพชีวิตนั้นได้รับผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมาประยุกต์สร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งมีหัวข้อระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ 1) พื้นที่ศึกษา 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ซึ่งมี 2 หมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์คือ บ้านปราสาทใต้หมู่ที่ 7 และบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17 ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา รูปแสดงพื้นที่ศึกษาอยู่ในภาคผนวก ฉ. ซึ่งมีรายละเอียดของพื้นที่ศึกษาดังนี้

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของบ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7

บ้านปราสาทใต้เป็นแหล่งชุมชนโบราณ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง ผู้คนมักจะเรียกบ้านปราสาทใต้ว่า “บ้านปราสาท” ที่มาของชื่อบ้านปราสาทเป็นที่เชื่อกันในหมู่บ้าน ว่ามีปราสาทหินตั้งอยู่ในลำธารปราสาทเมื่อถึงช่วงฤดูแล้งระดับน้ำลดลงสามารถเดินชมลำธารปราสาทใต้ ซึ่งบริเวณท้องน้ำเป็นพื้นแข็งเหมือนปูลาดด้วยหินซากปราสาท โดยมีตำนานเกี่ยวกับปราสาทหินในลำน้ำแห่งนี้ว่า ในอดีตการมีการก่อสร้างปราสาทหินแข่งกัน 3 แห่ง คือ ปราสาทหินพิมาย ที่อำเภอพิมาย, ปราสาทหินพนมวัน ที่อำเภอเมือง และบ้านปราสาทนี้ โดยตกลงกันว่าที่ใดสร้างเสร็จก่อนให้ปล่อยโคมเป็นสัญญาณ พิมายยังสร้างไม่เสร็จแต่ปล่อยโคมก่อน ดังนั้นฝ่ายบ้านปราสาทจึงยกปราสาททิ้งหลังทิ้งลงน้ำ ทำให้เกิดที่มาของชื่อลำธารปราสาท และ ตำบลธารปราสาท

บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ตั้งอยู่ในตำบลธารปราสาท ห่างจากตัวอำเภอโนนสูงประมาณ 18 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านปราสาทเหนือ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านสัมฤทธิ์ ตำบลสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านใหม่เกษมใต้ ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านธารปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง

บ้านปราสาทใต้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน การตั้งบ้านเรือนกระจายกันอยู่เป็นคุ่มๆ ตามเครือญาติ รอบๆ หมู่บ้านจะเป็นทุ่งนา ทางทิศเหนือของหมู่บ้านจะมีลำน้ำ เรียกว่า “ลำธาร

ปราสาท” เป็นเส้นเลือดของชุมชนเพื่อใช้อุปโภค บริโภค การเกษตรและการประมงพื้นบ้าน สภาพดินเป็นดินร่วน เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผลการเกษตร สภาพอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ในฤดูฝน ฝนจะทิ้งช่วง ทำให้พืชผลการเกษตรเสียหายเป็นประจำ ชาวบ้านจึงมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขายควบคู่กับการเกษตรกรรม มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,982 ไร่ ใช้ทำการเกษตร 1,867 ไร่

บ้านปราสาทได้เป็นสังคมชนบทกิ่งสังคมเมือง เพราะมีประชาชนในวัยทำงานไปทำงานตามโรงงานในเมืองและมีเด็กวัยเรียนไปเรียนหนังสือในตัวจังหวัดและอำเภอ เด็กและคนชราจะเฝ้าบ้าน สภาพบ้านเรือนทั่วไปจะมีความมั่นคงถาวร อยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ยึดถือวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น มีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ครอบครัวมีความอบอุ่น สร้างบ้านเรือนเป็นแนวยาวไปตามถนน จะอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ชาวบ้านบ้านปราสาทได้ ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาประจำท้องถิ่นคือ ภาษาโคราช และนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันมีผู้นำหมู่บ้านชื่อ นายเทียม ละอองกลาง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

3.1.2 ข้อมูลทั่วไปของบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17

บ้านธารปราสาทได้แยกออกมาจากหมู่บ้านปราสาทได้ และเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านบ้านธารปราสาทเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ฝ่ายปกครองได้เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายสำรวม ฉิมกลาง เป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้ดำรงตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน ที่มาของชื่อบ้านธารปราสาท เพราะหมู่บ้านอยู่ติดลำธารปราสาทซึ่งเป็นลำน้ำเก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์เป็น 1 ใน 9 ของแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ประกอบพิธีสำคัญของประเทศ โดยครั้งแรกเมื่องานพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2493 ,ประกอบพิธีวันกาญจนาภิเษก และพิธีฉลอง 72 พรรษา 6 รอบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯรัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2539 และปี พ.ศ. 2542 ตามลำดับอีกด้วย

บ้านธารปราสาทหมู่ที่ 17 ตั้งอยู่ในตำบลธารปราสาท ห่างจากอำเภอโนนสูง ประมาณ 16 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านปราสาทเหนือ ตำบลธารปราสาท
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ถนนมิตรภาพบ้านปราสาทได้ ตำบลธารปราสาท
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านปราสาทใต้ ตำบลธารปราสาท
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านดอนยาง หมู่ที่ 18 ตำบลธารปราสาท

หมู่บ้านธารปราสาท ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่ม หมู่บ้านเป็นเนินดินสูง รอบๆหมู่บ้านเป็นไร่นาของชุมชน และมีลำธารปราสาทไหลผ่าน คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร(ทำนา) และรับจ้าง

ทั่วไป สภาพการตั้งบ้านเรือนจะอยู่ในบริเวณเดียวกันมีความหนาแน่น และมีการจัดสภาพหมู่บ้าน
 อย่างเป็นระเบียบ ลักษณะการปลูกสร้างบ้าน เป็นแบบบ้านไทยอีสานมีความคงทนถาวร ครัวเรือน
 มีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ ครอบครัวมีความอบอุ่น เด็ก
 และเยาวชนได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ได้รับการศึกษา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
 ของหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ คนอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพ เด็กและเยาวชน
 ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ประชาชนที่มีอายุ 15 – 60 ปี อ่านออกเขียนได้ ไม่ติดสุรา ไม่ติดบุหรี่ มี
 การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ผู้สูงอายุและคนพิการได้รับความคุ้มครองทางสังคม ประชาชนมี
 ส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในหมู่บ้าน ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาประจำท้องถิ่นคือ ภาษาโคราช และ
 นับถือศาสนาพุทธ

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนที่ตั้งของไฮมสแตย์บ้านปราสาท ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา

3.1.3 ข้อมูลการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

โฮมสเตย์บ้านปราสาท ประกอบด้วย 2 หมู่บ้านคือ บ้านปราสาทใต้หมู่ที่ 7 และบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17 ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ห่างจากตัวเมือง 45 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 2 (นครราชสีมา-ขอนแก่น) ถึงหลักกิโลเมตรที่ 44 จะมีทางแยกเลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร ถ้าเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตร โฮมสเตย์บ้านปราสาทเกิดขึ้นหลังจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีที่ขุดแต่งใหม่ เป็นแห่งที่ 2 ต่อจากบ้านเชียง ที่มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้ง จากการขุดแต่งหลุมพบโครงกระดูกมนุษย์ที่มีสภาพสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ หันศีรษะไปทางทิศต่างๆมีการฝังภาชนะดินเผาแบบเคลือบโคลนสีแดง แบบลายเชือกทาบ เครื่องประดับต่างๆ เช่น กำไลเปลือกหอย ลูกปัด แหวนสำริด กำไลสำริด เครื่องประดับศีรษะทำด้วยสำริด เป็นต้น จากหลักฐานที่ได้ค้นพบสันนิษฐานว่าบ้านปราสาทมีชุมชนอาศัยอยู่ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ ที่มีหลักฐานของกลุ่มวัฒนธรรมแบบทราวดี และแบบเขมรโบราณ ระยะเวลาอยู่ในช่วงระหว่าง 2,500-3,000 ปีมาแล้ว โดยแต่ละชั้นดินที่ขุดพบโครงกระดูก จะมีอายุแตกต่างกัน คือชั้นที่ลึกที่สุดประมาณ 5.50 เมตร อายุประมาณ 3,000 ปี และชั้นกลางประมาณ 5 เมตร อายุราว 2,500 ปี จนถึงชั้นบนสุดจะพบภาชนะยุค พimaiดำ ประมาณ 1,000 ปี ซึ่งนับได้ว่าบริเวณบ้านปราสาทแห่งนี้ในช่วงเวลาดังกล่าว น่าจะมีความอุดมสมบูรณ์จนทำให้เกิดการตั้งชุมชนต่อเนื่องกันมาโดยตลอด และเพื่อให้แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทมีความพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2534 ถึง ปี พ.ศ. 2535 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงเริ่มดำเนินการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยสนับสนุนงบประมาณจากโครงการอีสานเขียว จำนวน 9 ล้านบาท ให้กรมศิลปากรดำเนินการขุดค้น และขุดแต่งหลุมโบราณคดี ก่อสร้างโครงสร้างปกคลุมหลุมโบราณคดี 3 หลุม ทำถนนเข้าหมู่บ้าน และตลอดเส้นทางที่ผ่านตามหลุมทั้งสาม ระยะทางประมาณ 3,400 เมตร สร้างอาคารศูนย์บริการข่าวสารนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยร่วมกิจกรรมลักษณะส่วนตัวและเป็นคณะในโครงการต่างๆจำนวนมาก ตลอดจนส่งผลให้ได้รับรางวัลชนะเลิศจากต่างประเทศ 2 รางวัลคือ

รางวัลชนะเลิศ PATA GOLD AWARDS 1994 ในประเภท PATA HERITAGE & CULTURE จาก PACIFIC ASIA TRAVEL ASSOCIATION (PATA.) และ

รางวัลชนะเลิศ THE ASEANTA AWARDS FOR EXCELLENCE IN TOURISM 1996 ในประเภท THE BEST ASEAN CULTURAL PRESERVATION EFFORT.

นอกจากนี้ยังได้จัดโครงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากร จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มาฝึกอาชีพในด้านการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเสื่อกก เช่น การทำแฟ้ม, กระเป๋า, หมวก เป็นต้น จากการพัฒนา พื้นที่ทั้งในด้านกายภาพและจัดโครงการเสริมต่างๆ ทำให้เกิดผลดีต่อชุมชนชาวบ้านปราสาทอย่างต่อเนื่อง ททท. จึงได้จัดให้มีกิจกรรมชุมชนเพิ่มเติมในลักษณะโฮมสเตย์ขึ้นตั้งตั้งแต่ปี 2536 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมที่พักทางวัฒนธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้ชุมชนบ้านปราสาท เป็นตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่พักทางวัฒนธรรม
2. ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และเรียนรู้ถึงชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนบ้านปราสาท ที่ได้สืบทอดยาวนานกว่าหลายร้อยปี
3. ให้ชุมชนได้มีอาชีพเสริม และมีรายได้จากการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตนเอง ภายใต้จิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้อย่างยั่งยืนตลอดไป

ปัจจุบันโฮมสเตย์บ้านปราสาท มีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 40 หลังคาเรือน พักได้หลังคาเรือนละ 3 คน โดยมีค่าใช้จ่ายดังนี้

- ค่าบริการที่พักรวมอาหาร ชาวไทย 300 บาท/คน/คืน
- ค่าบริการที่พักรวมอาหาร ชาวต่างชาติ 400 บาท/คน/คืน (รวมอาหาร 2 มื้อ เช้า และ เย็น)
- ค่าอาหารถ้าต้องการให้จัดเพิ่ม 50 บาท/คน/มื้อ
- ค่าอาหารชาวไทย (20 คน ขึ้นไป) 80 บาท/คน/มื้อ
- ค่าอาหารชาวต่างชาติ (10 คน ขึ้นไป) 150 บาท/คน/มื้อ
- ค่ากิจกรรม 2,500 บาท/คณะ

มีรายการนำเที่ยวของชุมชน ดังนี้ (ดูแผนที่แหล่งท่องเที่ยว ภาพที่ 3.)

- ชมแหล่งโบราณคดี(อายุ 2,500-3,000 ปี) หลุมขุดค้นที่ 1
- ชมอาคารพิพิธภัณฑ์ 2 หลัง แสดงประวัติและความเป็นมาต่างๆของแหล่งโบราณคดี
- ชมหลุมขุดค้นที่ 2 สมัยทราวดี – 3,000 ปี
- ชมหลุมขุดค้นที่ 3 อายุ 2,500 – 3,000 ปี
- ชมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ทำหมวก ทำกระเป๋า ทำแฟ้มเอกสารและของที่ระลึกอื่นๆ
- ชมกลุ่มทอผ้า ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าเทโร และการสาธิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- ชมกลุ่มผลิตเครื่องดนตรีไทย การทำพิณ ซอด้วง ซออู้
- ชมกลุ่มสตรีทำขนมและอาหาร ทั้งขนมไทย และขนมต่างชาติ
- ชมวิถีชีวิตของชุมชนชาวบ้านปราสาท เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว และประเพณีต่างๆ

- ร่วมการประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้มาเยี่ยมชมชมบ้านปราสาท
 ในปี พ.ศ. 2547 บ้านปราสาทได้รับตราสัญลักษณ์ จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
 และกีฬา ให้เป็น โฮมสเตย์มาตรฐานไทย เมื่อ 23 กันยายน 2547 เป็นอันดับ 4 จากโฮมสเตย์
 มาตรฐานไทย 14 แห่งทั่วประเทศ ในปัจจุบันบ้านปราสาทเป็นตัวอย่างสำหรับหมู่บ้านอื่นทั่ว
 ประเทศ นิยมมาศึกษาดูงานเพื่อนำไปปรับใช้กับหมู่บ้านของตนเป็นการเพิ่มรายได้ และพัฒนา
 ความเป็นอยู่ในชุมชน

ภาพที่ 3.2 แสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
 ที่มา <http://prasartait.moobanthai.com/>

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ประชาชนที่อาศัยในบ้านปราสาทได้หมู่ที่ 7 มี 135
 ครัวเรือน ชาย 323 คน หญิง 354 คน รวม 677 คน เข้าร่วมเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ 16 ครัวเรือน และ
 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านธรรปราสาทหมู่ที่ 17 มี 90 ครัวเรือน ชาย 205 คน หญิง 195 คน รวม
 400 คน เข้าร่วมเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ 20 ครัวเรือน รวมประชากรทั้งสิ้นมีทั้งหมด 1077 คน
 จำนวนครัวเรือนรวม 225 ครัวเรือน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

1. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง หน่วยวิจัยที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ตัวบุคคล โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตร (เอกสารประกอบการเรียนวิชาสถิติเพื่อการวางแผน 2550)

$$n > \frac{Z^2 p(1-p)}{d^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าจนวนจากระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ 1.96

p = สัดส่วนกลุ่มที่สนใจ ใช้ 0.5

d = ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วนที่ยอมรับได้ ใช้ 0.05

แทนค่าลงในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{1.96^2 (0.5 (1-0.5))}{0.05^2} = 384.16$$

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา $N = 1,077$ คน ปรับค่า n ด้วยสูตร

$$n_p = \frac{n}{1 + (n/N)}$$

เมื่อ n_p = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

N = ขนาดประชากร

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าลงในสูตรจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

$$n_p = \frac{384.16}{1 + (384.16/1077)} = 283 \text{ คน}$$

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงคือ สอบถามทุกครัวเรือนโดยสอบถามหัวหน้าครัวเรือนครัวเรือนละ 1 คน จะได้ 225 ตัวอย่าง ที่เหลือ 75 ตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มแบบเป็นระบบ โดยการใช้นับเริ่มจากบ้านหลังที่ 3 เป็นหลังแรก ต่อมาเป็นบ้านหลังที่ 6,9,12,...,225 จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 75 ตัวอย่าง โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มแรก โดยเก็บแบบสอบถามจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ คือแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ การนับถือศาสนา สถานภาพการสมรส สถานภาพในครัวเรือน สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก อาชีพรอง การเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว และแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ อายุ รายได้จากอาชีพหลัก และอาชีพรอง รายได้จากการท่องเที่ยว รายได้รวม

ข้อมูลครัวเรือน เป็นข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบให้เลือกตอบ ได้แก่ การมีเงินออมของครัวเรือน การมีหนี้สินของครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว และแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ ระยะเวลาที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายได้ครัวเรือน รายได้รวมของครัวเรือน จากการท่องเที่ยว รายได้รวมของครัวเรือนทั้งหมด

ข้อมูลคุณภาพชีวิต แบบสอบถามคุณภาพชีวิตเป็นแบบให้เลือกตอบ ประกอบด้วย คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีคำถาม 10 ข้อ คุณภาพชีวิตด้านสังคม มีคำถาม 30 ข้อ คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ มีคำถาม 15 ข้อ และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม มีคำถาม 21 ข้อ

ข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ ประกอบด้วย ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ มีคำถาม 5 ข้อ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม มีคำถาม 11 ข้อ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม มีคำถาม 10 ข้อ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จากกลุ่มตัวอย่าง 40 ชุด เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ปรับแก้แล้ว ไปเก็บข้อมูล 300 ชุด ซึ่งได้แบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 293 ชุด นำไปวิเคราะห์ข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท เพื่อนำเสนอการผลศึกษาและข้อเสนอแนะเบื้องต้นต่อชุมชน และรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาคือผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 17 หัวหน้ากลุ่มการท่องเที่ยว ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทั้งหมดจำนวน 22 คน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของบุคคลและครัวเรือน 2) วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิต 3) วิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต 4) วิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว 5) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการท่องเที่ยว

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของบุคคลและครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลครัวเรือน และข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างกับข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลครัวเรือน

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนบ้านปราสาทแบ่งเป็น 5 ระดับ คือระดับคุณภาพชีวิตต่ำมาก ต่ำ ปานกลาง สูง และสูงมาก มีคะแนนเฉลี่ยของแต่ละระดับ ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงคะแนนระดับคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม
ต่ำมาก	0 – 2
ต่ำ	2.01 – 4
ปานกลาง	4.01 – 6
สูง	6.01 – 8
สูงมาก	8.01 – 10

จากข้อมูลแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจึงต้องปรับให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อคำนวณค่าระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้ความเท่าเทียมของทุกองค์ประกอบ จึงปรับคะแนนของมาตรวัดในแต่ละองค์ประกอบย่อยให้เป็นฐานเดียวกันคือ ฐานสิบ แล้วจึงนำมาหาค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านและคุณภาพชีวิตโดยรวม ในส่วนข้อมูลที่เป็นคำถามเชิงลบนั้น จะต้องนำมาปรับค่าเพื่อให้คะแนนที่ได้เป็นค่าคะแนนระดับคุณภาพชีวิต เช่น ประชาชนประเมินผลด้านความปลอดภัยให้ค่าคะแนนต่ำ (2.5 จาก 10) ดังนั้นค่าคะแนนระดับคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับสูง (7.5 จาก 10) เป็นต้น (ดูตาราง 3.2)

ตารางที่ 3.2 แสดงตัวแปรและเกณฑ์การวัดระดับคุณภาพชีวิต

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต	ข้อคำถาม	คะแนน	มาตรวัด
1. ด้านสุขภาพ			
1.1 สุขภาพกาย			
-ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล	3.1.1	0 - 1	(คะแนนx10) = A1
-การเจ็บป่วยในรอบ1เดือน	3.1.2	0 - 2	(คะแนนx10)/2= A2
-การเข้ารักษาในสถานพยาบาลในรอบปี	3.1.3	0 - 2	(คะแนนx10)/2= A3
1.2 การรับประทานอาหาร			
- รับประทานอาหารที่ปรุงสุก	3.1.4	0 - 2	(คะแนนx10)/2= A4
- รับประทานอาหารครบ5หมู่ทุกมื้อ	3.1.5	0 - 2	(คะแนนx10)/2= A5
- ทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มี อย.	3.1.6	0 - 2	(คะแนนx10)/2= A6
1.3 การออกกำลังกาย			
-จำนวนการออกกำลังกายต่อสัปดาห์	3.1.7	0 - 3	(คะแนนx10)/3= A7
-ระยะเวลาในการออกกำลังกาย	3.1.8	0 - 3	(คะแนนx10)/3= A8
1.4 การเสพสิ่งเสพติด			
-การสูบบุหรี่	3.1.9	0 - 4	(คะแนนx10)/4= A9
-การดื่มสุรา	3.1.10	0 - 4	(คะแนนx10)/4 =A10
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	Health = (A1+A2+A3+...+A10) / 10		
2. ด้านสังคม			
2.1 ครอบครัวยุคใหม่	3.2.1- 3.2.8	1 - 10	(คะแนนรวม)/8 =B1
2.2 การศึกษา	3.2.9 - 3.2.13	1 - 10	(คะแนนรวม)/5 =B2
2.3 ความปลอดภัย	3.2.14-3.2.19	1 - 10	(คะแนนรวม)/6 =B3
2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชน	3.2.20-3.2.24	1 - 10	(คะแนนรวม)/5 =B4
2.5 วิถีชีวิต	3.2.25-3.2.30	1 - 10	(คะแนนรวม)/6 =B5
คุณภาพชีวิตด้านสังคม	Social = (B1+B2+B3+B4+B5) / 5		
3. ด้านเศรษฐกิจ			
3.1 การทำงาน	3.3.1-3.3.9	1 - 10	(คะแนนรวม)/9 = C1
3.2 รายได้	3.3.10-3.3.11	1 - 10	(คะแนนรวม)/2 = C2
3.3 เงินออม	3.3.12-3.3.13	1 - 10	(คะแนนรวม)/2 = C3
3.4 หนี้สิน	3.3.14-3.3.15	1 - 10	(คะแนนรวม)/2 = C4
คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	Economic = (C1+C2+C3+C4) / 4		

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต	ข้อคำถาม	คะแนน	มาตรวัด
4. ด้านสภาพแวดล้อม			
4.1 สภาพที่อยู่อาศัย			
- สิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	3.4.1	ไม่มี 0 มี 1	คะแนนรวมx10/27= D1
- วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน	3.4.2	0 – 4	(คะแนนx10)/4 = D2
- มีไฟฟ้า	3.4.3	0 – 1	(คะแนนx10) = D3
- มีน้ำประปา	3.4.4	0 – 1	(คะแนนx10) = D4
- เชื้อเพลิงในครัวเรือน	3.4.5	0 – 4	(คะแนนx10)/4 = D5
- ถนนทางผ่าน	3.4.6	0 – 3	(คะแนนx10)/3 = D6
- สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค	3.4.7	0 – 2	(คะแนนx10)/2 = D7
- การกำจัดขยะ	3.4.8	0 – 4	(คะแนนx10)/4 = D8
- จำนวนห้องของบ้าน	3.4.9	0 – 5	(คะแนนx10)/5 = D9
- จำนวนห้องนอน	3.4.10	0 – 5	(คะแนนx10)/5 = D10
4.2 สภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย	3.4.11-3.4.20	1 - 10	(คะแนนรวม)/11 = D11
คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	$Environment = (D1+D2+D3+...+ D11) / 11$		
ระดับคุณภาพชีวิต	$QL = (He + So + Ec + En) / 4$		

3.5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

ใช้ FACTOR ANALYSIS ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีโมเดล และมีรายละเอียดองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตดังภาพที่ 3.3

1. ตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปรคือ คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (quality of life)
2. ตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปรคือ 1) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ (health) 2) คุณภาพชีวิตด้านสังคม (socio) 3) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ (economic) 4) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม (environment)

3. ตัวแปรสังเกตได้ภายใน 15 ตัวแปรคือ

1) สุขภาพ (HEALTH)	2) อาหาร (FOOD)	3) ออกกำลังกาย (EXERCISE)
4) การเสพสิ่งเสพติด (LIQUORCI)	5) ครอบครัวอบอุ่น (FAMILY)	6) การศึกษา (EDUCATION)
7) ความปลอดภัย (SAFETY)	8) การมีส่วนร่วมในชุมชน (PARTIC)	9) วิถีชีวิต (LIFE)
10) การทำงาน (WORK)	11) รายได้ (INCOME)	12) เงินออม (SAVE)
13) หนี้สิน (BORROW)	14) สภาพที่อยู่อาศัย (INHOUSE)	15) สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย (OUTHOUSE)

ภาพที่ 3.3 แสดงโมเดลองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

3.5.4 คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวว่ามีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ t-test ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยมีสมมุติฐานทางสถิติ คือ

$$H_0 : \mu_{\text{มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}} = \mu_{\text{ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}}$$

$$H_1 : \mu_{\text{มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}} \neq \mu_{\text{ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}}$$

ถ้า p (ความน่าจะเป็น) น้อยกว่า α (ระดับนัยสำคัญ = 0.05) จะปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่มีส่วน

ร่วมในการท่องเที่ยว การหาความสัมพันธ์นี้เพื่อนำไปวิเคราะห์ คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ว่าคุณภาพชีวิตของทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ความสอดคล้องกัน และนำผลจากการศึกษานี้มาวิเคราะห์ร่วมกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท

3.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยว

แบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งมีคำถามทั้งหมด 26 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 10 ระดับ ถ้าไม่เห็นด้วยเลย 0 คะแนน และถ้าเห็นด้วยมากที่สุด 10 คะแนน โดยการกำหนดระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ระดับ ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงคะแนนเฉลี่ยของระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ย
น้อยที่สุด	0 – 2
น้อย	2.01 – 4
ปานกลาง	4.01 – 6
มาก	6.01 – 8
มากที่สุด	8.01 – 10

บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 293 คน ที่อาศัยอยู่ในบ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 และบ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17 เป็นผู้ที่อายุ 18 ปีขึ้นไป และผลการศึกษาจากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชน โดยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์ แบ่งเป็นประเด็นย่อยดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปและลักษณะครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง
2. ข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง
3. คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง
4. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต
5. ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิต
6. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชน
7. ผลจากการจัดสัมมนากลุ่มในชุมชน

4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาสามารถสรุปคุณลักษณะที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 58.4 และเป็นเพศชาย 122 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 ส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 37 – 48 ปี ร้อยละ 28.3 และ 49 – 60 ปี ร้อยละ 27.6 สมรสแล้ว ร้อยละ 69.6 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 61.1 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 23.9 ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม/กสิกรรมเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 40.6 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ย 4,936.28 บาทต่อเดือน ร้อยละ 89.9 มีรายได้น้อยกว่า 8,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากร้อยละ 72.4 ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง และไม่มีรายได้จากอาชีพรอง สำหรับกลุ่มที่ประกอบอาชีพรองมีรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ย 2,864.20 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ย 5,807.95 บาทต่อเดือน ซึ่งร้อยละ 90 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นผู้อาศัย ร้อยละ 57 และเป็นเจ้าของบ้านร้อยละ 48 ซึ่งเป็นบ้านของตนเองร้อยละ 88.1 เป็นบ้านเช่าร้อยละ 11.9 โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในชุมชนมานานถึง 41.27 ปี ส่วนมากกลุ่มตัวอย่างจะตอบคำถามตามอายุของตนเองเนื่องจากครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ที่ชุมชนมาเป็นระยะเวลายาวนานมากแล้วนับไม่ได้จึงตอบตามอายุของตนเองรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

	รายการ	คน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	122	41.6
	หญิง	171	58.4
ช่วงอายุ	18 – 24 ปี	35	11.9
	25 – 36 ปี	50	17.1
	37 – 48 ปี	81	27.6
	49 – 60 ปี	83	28.3
	มากกว่า 61 ปี	44	15.0
สถานภาพการสมรส	โสด	58	19.8
	สมรส	204	69.6
	หย่า	5	1.7
	หม้าย	26	8.9
การนับถือศาสนา	พุทธ	293	100.0
	คริสต์	0	0.0
	อิสลาม	0	0.0
ระดับการศึกษาสูงสุด	ไม่ได้ศึกษา	5	1.7
	ประถมศึกษา	179	61.1
	มัธยมศึกษา	70	23.9
	ปวช./อาชีวะ	12	4.1
	ปวส./อนุปริญญา	6	2.0
	ปริญญาตรี	19	6.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	.7
อาชีพหลัก	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	12	4.1
	พนักงานบริษัทเอกชน	35	11.9
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	13	4.4
	ค้าขาย	13	4.4
	ช่างฝีมือ	14	4.8
	เกษตรกรรม/กสิกรรม	119	40.6
	รับจ้างรายวัน	56	19.1
	อื่นๆ(ไม่ได้ประกอบอาชีพ กำลังศึกษาต่อ แม่บ้าน สูงอายุ พิกอร์)	31	10.6
	สถานภาพในครัวเรือน	เจ้าบ้าน	126
ผู้อาศัย		167	57.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ		คน	ร้อยละ
สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย			
	บ้านของตนเอง	258	88.1
	บ้านเช่า	35	11.9
รายได้จากอาชีพหลัก	ไม่มีรายได้	27	9.2
	1 - 4,000	139	47.4
	4,001 - 8,000	97	33.1
	8,001 - 12,000	12	4.1
	12,001 - 16,000	6	2.0
	มากกว่า 16,000	12	4.1
อาชีพรอง	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	.3
	พนักงานบริษัทเอกชน	1	.3
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	5	1.7
	ค้าขาย	8	2.7
	ช่างฝีมือ	6	2.0
	เกษตรกรรม/กสิกรรม	37	12.6
	รับจ้างรายวัน	23	7.8
	อื่นๆ(ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง)	212	72.4
รายได้จากอาชีพรอง	ไม่มีรายได้	212	72.4
	1 - 2,000	44	14.7
	2,001 - 4,000	18	6.5
	4,001 - 6,000	15	5.1
	6,001 - 8,000	1	0.7
	มากกว่า 8,000	3	0.7
รายได้รวม (เดือน/คน)	ไม่มีรายได้	23	7.8
	1- 5,000	136	46.4
	5,001 - 10,000	105	35.8
	10,001 - 15,000	9	3.1
	15,001 - 20,000	7	2.4
	มากกว่า 20,000	13	4.4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	คน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ครอบครัวของท่านอาศัยอยู่ในชุมชน		
น้อยกว่า 20	44	15.0
20 – 40	98	33.4
41 – 60	106	36.2
61 – 80	34	11.6
มากกว่า 80	11	3.8

จากตารางที่ 4.2 ลักษณะเกี่ยวกับครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนส่วนมากมีสมาชิกเฉลี่ย 4 คน ร้อยละ 29.0 รองลงมา มีสมาชิก 5 คน ร้อยละ 23.2 รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 12,830.72 บาทต่อเดือน ส่วนมากครัวเรือนมีรายได้อยู่ในช่วง 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 48.1 ครัวเรือนส่วนมากมีจำนวนสมาชิกที่มีรายได้ 2 คน ร้อยละ 47.4 รองลงมา มี 3 คน ร้อยละ 25.3 ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างมีเงินออมร้อยละ 62.8 ไม่มีเงินออมร้อยละ 37.2 ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินร้อยละ 85.0 และไม่มีหนี้สินเพียงร้อยละ 15.0 เมื่อพิจารณาถึงรายได้รวมของครัวเรือนพบว่า ส่วนมากครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 65.9 รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ที่ 13,520.41 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.2 แสดงลักษณะเกี่ยวกับครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	คน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 คน	2	0.7
2 คน	20	6.8
3 คน	53	18.1
4 คน	85	29.0
5 คน	68	23.2
6 คน	39	13.3
7 คน	13	4.4
8 คน	3	1.0
9 คน	1	0.3
10 คน	8	2.7
15 คน	1	0.3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	คน	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือน(ไม่รวมรายได้จากการท่องเที่ยว) (บาท/เดือน/ครัวเรือน)		
น้อยกว่า 5000	31	10.6
5,000 – 10,000	141	48.1
10,001 – 15,000	54	18.4
15,001 – 20,000	40	13.7
มากกว่า 20,000	27	9.2
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้		
1	43	14.7
2	139	47.4
3	74	25.3
4	32	10.9
5	5	1.7
เงินออมของครัวเรือน		
มี	184	62.8
ไม่มี	109	37.2
หนี้สินของครัวเรือน		
มี	249	85.0
ไม่มี	44	15.0
รายได้รวมของครัวเรือน (บาท/เดือน/ครัวเรือน)		
น้อยกว่า 5000	26	8.9
5,000 – 10,000	130	44.4
10,001 – 15,000	63	21.5
15,001 – 20,000	42	14.3
มากกว่า 20,000	32	10.9

4.2 ข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนี้จะแสดงถึง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนกับสถานภาพส่วนบุคคลและครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง (ดูตาราง 4.3)

ตารางที่ 4.3 แสดงการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนและรายได้จากการท่องเที่ยว

รายการ	คน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง		
กลุ่มสตรีสหกรณ์	8	2.7
กลุ่มออมทรัพย์	41	14.0
กลุ่มทำดนตรีไทย	2	.7
กลุ่มทอผ้า	3	1.0
กลุ่มทำหมวก	5	1.7
กลุ่มทำขนมและอาหาร	6	2.0
กลุ่มยุวมัคคุเทศก์	4	1.4
กลุ่มบ้านพัก	37	12.6
กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก	7	2.4
ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	17	5.8
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม	163	55.6
รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง		
1 - 500	49	74.2
501 - 1,000	11	16.7
1,001 - 1,500	3	4.5
1,501 - 2,000	2	3.0
มากกว่า 2,000	1	1.5
รวม	66	100
รายได้รวมจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน		
1 - 500	60	72.3
501 - 1,000	14	16.9
1,001 - 1,500	1	1.2
1,501 - 2,000	2	2.4
มากกว่า 2,000	6	7.2
รวม	83	100
จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยว		
เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยว	182	62.1
ไม่เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยว	111	37.9
รวม	293	100

จากตารางที่ 4.3 แสดงการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวใดๆเลย ถึงร้อยละ 55.6 และกลุ่มที่มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกมากที่สุดคือ กลุ่มออมทรัพย์ร้อยละ 14.0 รองลงมาคือ กลุ่มบ้านพักร้อยละ 12.6 กลุ่มที่มีสมาชิกลน้อยที่สุดคือกลุ่มทำดนตรีไทย ร้อยละ 0.7 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มท่องเที่ยวมีจำนวนร้อยละ 5.8 ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีรายได้เฉลี่ยจากการท่องเที่ยว 546.97 บาทต่อเดือน ส่วนมากมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ในช่วงไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 74.2 จำนวนครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีร้อยละ 62.1 และไม่ได้เข้าร่วมสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีร้อยละ 31.9 ซึ่งในบางครัวเรือนนั้นมีส่วนร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่า 1 คน และทำกิจกรรมหลายอย่างใน 1 ครัวเรือน เช่น เป็นบ้านพักโฮมสเตย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มทำหมวกด้วย แต่ก็ไม่ได้ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากนัก เห็นได้จาก รายได้เฉลี่ยจากการท่องเที่ยวของครัวเรือน เท่ากับ 681.928 บาทต่อเดือนเท่านั้น

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและครัวเรือน

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชน	
	ไม่มีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม
เพศ Pearson Chi-Square $p= 0.004$		
ชาย	65.6	48.5
หญิง	34.4	51.5
รวม	100	100
อายุ Pearson Chi-Square $p= 0.000$		
18 – 24 ปี	17.2	5.4
25 – 36 ปี	22.7	10
37 – 48 ปี	25.2	30.8
49 – 60 ปี	21.5	36.9
มากกว่า 61 ปี	13.5	16.9
รวม	100	100
สถานภาพในครัวเรือน Pearson Chi-Square $p= 0.033$		
เจ้าบ้าน	37.4	50
ผู้อาศัย	62.6	50
รวม	100	100

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชน	
	ไม่มีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม
สถานภาพการสมรส Pearson Chi-Square p= 0.009		
โสด	26.4	11.5
สมรส	62	79.2
หย่า	1.8	1.5
หม้าย	9.8	7.7
รวม	100	100
อาชีพหลัก Pearson Chi-Square p= 0.001		
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4.9	3.1
พนักงานบริษัทเอกชน	17.2	5.4
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	4.3	4.6
ค้าขาย	4.9	3.8
ช่างฝีมือ	6.1	3.1
เกษตรกรรม/กสิกรรม	29.4	54.6
รับจ้างรายวัน	19.6	18.5
อื่นๆ และไม่ได้ประกอบอาชีพ	13.5	6.9
รวม	100	100
รายได้รวมของกลุ่มตัวอย่าง Pearson Chi-Square p= 0.001		
ไม่มีรายได้	12.3	2.3
1- 5,000	41.1	53.1
5,001 - 10,000	38.7	32.3
10,001 - 15,000	0.6	6.2
15,001 - 20,000	3.1	1.5
มากกว่า 20,000	4.3	4.6
รวม	100	100
การมีเงินออมของครัวเรือน Pearson Chi-Square p= 0.007		
มีเงินออม	55.8	71.5
ไม่มีเงินออม	44.2	28.5
รวม	100	100

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างกับสถานภาพส่วนบุคคลและครัวเรือน ดังตารางที่ 4.4 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้ เพศหญิงส่วนมากร้อยละ 51.5 มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพศชายส่วนมากร้อยละ 65.6 ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่อายุ 37 ปีขึ้นไปจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยกว่า 37 ปี กลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้วจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว มากกว่ากลุ่มอื่น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อยู่อาศัยจะไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่าที่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/กสิกรรมมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่าอาชีพอื่น สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้อยู่ในช่วง 1- 5,000 และ 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่น กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวครัวเรือนมีเงินออมร้อยละ 71.5 ไม่มีเงินออมร้อยละ 28.5

ตารางที่ 4.5 แสดงกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนและรายได้ต่อเดือนจากการเข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยว

กลุ่มการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	รายได้ เฉลี่ย (บาท)	SD.	รายได้ ต่ำสุด (บาท)	รายได้ สูงสุด (บาท)
กลุ่มสตรีสหกรณ์	8	75	175.255	0	500
กลุ่มออมทรัพย์	41	102.44	289.385	0	1200
กลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย	2	200	0	200	200
กลุ่มทอผ้า	3	200	100	100	300
กลุ่มทำหมวก	5	240	181.659	0	500
กลุ่มทำขนมและอาหาร	6	533.33	408.248	0	1000
กลุ่มยุวมัคคุเทศน์	4	500	707.107	0	1500
กลุ่มบ้านพัก	37	600	621.043	0	3000
กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก	7	242.86	127.242	100	500
ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่เข้าร่วมกิจกรรม	17	0	0	0	0
ไม่ได้เป็นสมาชิกและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม	163	0	0	0	0
รวม	293	123.21	336.110	0	3000

การวิเคราะห์รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 4.5) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด 3,000 บาทต่อเดือนจากกลุ่มบ้านพัก และเป็นกลุ่มที่ทำรายได้มากที่สุดเฉลี่ย 600 บาทต่อเดือน รองลงมา คือกลุ่มทำขนมและอาหาร 533.33 บาทต่อเดือน กลุ่มยุวมัคคุเทศน์ 500 บาทต่อเดือน กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก 242.86 บาทต่อเดือน กลุ่มทำหมวก

240 บาทต่อเดือน กลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย 200 บาทต่อเดือน กลุ่มทอผ้า 200 บาทต่อเดือน กลุ่มสตรีสหกรณ์ 102.44 บาทต่อเดือน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในกลุ่มการท่องเที่ยวที่ต่างกันจะมีรายได้ที่แตกต่างกันด้วย อาจเกิดจากการเลือกทำกิจกรรมกลุ่ม และการมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่เหมือนกันได้จึงทำให้มีรายได้แตกต่างกันและมีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน

4.3 คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้ ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตโดยการใ้แบบสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 293 คน ถามสิ่งที่เกิดขึ้น ความคิดเห็น ทัศนคติ ความพึงพอใจ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต โดยแบ่งระดับคะแนนของคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ระดับและมีคะแนนเฉลี่ยดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงคะแนนและระดับคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม
ต่ำมาก	0.00 – 2
ต่ำ	2.01 – 4
ปานกลาง	4.01 – 6
สูง	6.01 – 8
สูงมาก	8.01 – 10

คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสภาพแวดล้อม โดยคุณภาพชีวิตในภาพรวม ทั้ง 4 ด้านของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 6.98 คะแนน จาก 10 คะแนน มีรายละเอียดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทแต่ละด้านดังนี้

4.3.1 คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพนี้ มี 10 ข้อคำถาม มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้านคือ ด้านสุขภาพกาย ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการเสถียรเสถียรซึ่ง เป็นคำถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามความเป็นจริง เพื่อนำมาประเมินคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1. **ด้านสุขภาพกาย** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายนั้น มีข้อคำถามคือ การได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาล การเจ็บป่วยในรอบ 1 เดือน และการเข้ารักษาตัวในสถานพยาบาลในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาจากข้อมูลดังตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากร้อยละ 73.0 ได้รับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงไม่ได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาลอย่างอื่น มีร้อยละ 16.7 ที่ได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลลูกจ้าง/ผู้ประกันตน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ในด้านการเจ็บป่วยนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่มีอาการเจ็บป่วยจนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ในรอบหนึ่งเดือน ร้อยละ 67.9 กลุ่มตัวอย่างไม่มีการเจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลร้อยละ 47.8

2. **ด้านการรับประทานอาหาร** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการรับประทานอาหารนั้น มีข้อคำถามคือ การรับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่ไม่ปรุงสุก การรับประทานอาหารครบ 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ทุกมื้อ และทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มีเครื่องหมาย อย. ทุกชนิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะคือไม่รับประทานอาหารเนื้อสัตว์ดิบร้อยละ 55.3 มีการรับประทานอาหารครบ 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ทุกมื้อเพียงร้อยละ 31.1 ทานครบเป็นบางวันร้อยละ 57.0 และทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มีเครื่องหมาย อย. ทุกชนิด ร้อยละ 74.4 ดังตารางที่ 4.7

3. **ด้านการออกกำลังกาย** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการออกกำลังกายนั้น มีข้อคำถามคือ จำนวนวันในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกาย(ผู้ที่ไม่ได้ออกกำลังกาย) เช่น ทำความสะอาดบ้าน ทำสวน จากการสอบถามดังตารางที่ 4.7 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ ร้อยละ 48.8 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากใช้เวลาในการออกกำลังกาย 10 – 20 นาที ร้อยละ 31.7 รองลงมา คือใช้เวลาออกกำลังกายมากกว่า 40 นาที ร้อยละ 21.5

4. **ด้านการเสพติด** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการเสพติดนั้น มีข้อคำถามคือจำนวนการสูบบุหรี่ต่อวัน จำนวนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า สำหรับพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพในเรื่องการสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนมากร้อยละ 78.5 ไม่สูบบุหรี่ มีร้อยละเพียงร้อยละ 3.1 ที่สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวน และกลุ่มตัวอย่างไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 62.5 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น มีร้อยละ 47.5 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ		คน	ร้อยละ
ด้านสุขภาพกาย			
การได้รับสวัสดิการค่ารักษา	ไม่ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล	3	1
	ได้รับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า	214	73
	ได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลลูกจ้าง/ ผู้ประกันตน	49	16.7
	ได้รับการประกันสุขภาพเอกชน	9	3.1
	ได้รับสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงาน ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	18	6.1
รวม		293	100
การเจ็บป่วยในรอบหนึ่งเดือนที่ ผ่านมาจนไม่สามารถปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันได้	เคยบ่อยครั้ง	32	10.9
	เคยครั้งเดียว	62	21.2
	ไม่เคย	199	67.9
รวม		293	100
การเข้ารักษาตัวในสถาน พยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา	เคยมากกว่า 2 ครั้ง	74	25.3
	เคยไม่เกิน 2 ครั้ง	79	27
	ไม่เคย	140	47.8
รวม		293	100
ด้านการรับประทานอาหาร			
การรับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่ไม่ ปรุงสุก	เคยบ่อยครั้ง	13	4.4
	เคยนานๆครั้ง	118	40.3
	ไม่เคย	162	55.3
รวม		293	100
การรับประทานอาหารครบ 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ทุกมื้อ	ไม่ครบทุกวัน	35	11.9
	ครบเป็นบางวัน	167	57
	ครบทุกวัน	91	31.1
รวม		293	100
ทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มี เครื่องหมาย อย. ทุกชนิด	ไม่มี อย.	1	0.3
	มี อย. ไม่ครบทุกชนิด	74	25.3
	มี อย. ทุกชนิด	218	74.4
รวม		293	100

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการ		คน	ร้อยละ
ด้านการออกกำลังกาย จำนวนวันในการออกกำลังกาย ต่อสัปดาห์	ไม่ได้ออกกำลังกาย	47	16
	ไม่สม่ำเสมอ	143	48.8
	น้อยกว่า 3 วัน	31	10.6
	3 - 5 วัน	42	14.3
	6 - 7 วัน	30	10.2
	รวม	293	100
ระยะเวลาในการออกกำลังกาย หรือเคลื่อนไหวร่างกาย(ผู้ที่ไม่ได้ ออกกำลังกาย) เช่น ทำความ สะอาดบ้าน ทำสวน	น้อยกว่า 10 นาที	36	12.3
	10 - 20 นาที	93	31.7
	21 - 30 นาที	55	18.8
	31 - 40 นาที	46	15.7
	มากกว่า 40 นาที	63	21.5
รวม	293	100	
ด้านการเสพติด จำนวนการสูบบุหรี่ต่อวัน	สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนขึ้นไป	9	3.1
	สูบบุหรี่ 11 - 20 มวน	7	2.4
	สูบบุหรี่ 2 - 10 มวน	35	11.9
	สูบบุหรี่น้อยกว่า 2 มวน	12	4.1
	ไม่สูบบุหรี่	230	78.5
รวม	293	100	
จำนวนการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	ดื่มทุกวัน	9	3.1
	ดื่ม 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์	25	8.5
	ดื่มเดือนละ 1-3 ครั้ง	33	11.3
	ดื่ม 2-3 เดือนต่อครั้ง	43	14.7
	ไม่ดื่ม	183	62.5
รวม	293	100	

เมื่อนำผลจากแบบสอบถามมาประเมินคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยการปรับค่าคะแนนให้เท่ากับสิบทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต ผลจากการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพในภาพรวมพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยที่ 7.192 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 4.8 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่าตัวอย่างมีคุณภาพ

ชีวิตสูงมากในด้านการเสพติด คือกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ไม่ดื่มเหล้าทุกวัน และไม่สูบบุหรี่ ส่วนองค์ประกอบที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง คือ ด้านสุขภาพกาย และด้านการรับประทานอาหาร ส่วนที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านการออกกำลังกาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่มีเวลา และบางส่วนงานที่ทำเป็นงานที่ใช้กำลังกายอยู่แล้วจึงไม่ได้มีการออกกำลังกายมากนัก

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
<i>ด้านสุขภาพกาย</i>					
1. การได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาล	0.00	10.00	9.90	1.008	สูงมาก
2. การเจ็บป่วยในรอบหนึ่งเดือนที่ผ่านมา	0.00	10.00	7.85	3.410	สูง
3. การเข้ารักษาตัวในสถานพยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา	0.00	10.00	6.13	4.129	สูง
ภาพรวมด้านสุขภาพกาย	0.00	10.0	7.96	2.209	สูง
<i>ด้านการรับประทานอาหาร</i>					
4. การรับประทานอาหารเนื้อสัตว์ที่ไม่ปรุงสุก	0.00	10.00	7.54	2.915	สูง
5. การรับประทานอาหารครบ 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ทุกมื้อ	0.00	10.00	5.96	3.142	ปานกลาง
6. ทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มีเครื่องหมาย อย. ทุกชนิด	0.00	10.00	8.70	2.234	สูง
ภาพรวมด้านการรับประทานอาหาร	0.00	10.00	7.40	1.892	สูง
<i>ด้านการออกกำลังกาย</i>					
7. จำนวนวันในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์	0.00	10.00	3.85	3.037	ต่ำ
8. ระยะเวลาที่ใช้การออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกาย	0.00	10.00	5.06	3.383	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการออกกำลังกาย	0.00	10.00	4.45	2.481	ปานกลาง
<i>ด้านการเสพติด</i>					
9. จำนวนการสูบบุหรี่ต่อวัน	0.00	10.00	8.81	2.505	สูงมาก
10. จำนวนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	0.00	10.00	8.12	2.847	สูงมาก
ภาพรวมด้านการเสพติด	0.00	10.00	8.47	2.333	สูงมาก
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	2.75	10.00	7.19	1.278	สูง

จากตารางที่ 4.9 แสดงถึงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า ด้านการเสพติด ด้านสุขภาพกาย ด้านการรับประทานอาหาร ส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านการออกกำลังกายนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีคุณภาพ

ชีวิตอยู่ในระดับต่ำเท่านั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีปัญหาในด้านการออกกำลังกายมากกว่าด้านอื่น ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะประกอบอาชีพที่ใช้แรงงานอยู่แล้วแต่ก็มีส่วนที่เป็นแม่บ้าน หรือทำงานโรงงานซึ่งเป็นงานไม่ได้ใช้แรงงานมากนัก ดังนั้นจึงควรจะมีการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 4.9 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามองค์ประกอบและระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
	จำนวน (ร้อยละ)				
ด้านสุขภาพกาย	1 (0.3)	26 (8.9)	24 (8.2)	54 (18.4)	188 (64.2)
ด้านการรับประทานอาหาร	4 (1.4)	5 (1.7)	53 (18.1)	82 (28.0)	149 (50.9)
ด้านการออกกำลังกาย	41 (14.0)	104 (35.5)	56 (19.1)	66 (22.5)	26 (8.9)
ด้านการเสพสิ่งเสพติด	6 (2.0)	17 (5.8)	14 (4.8)	59 (20.1)	197 (67.2)

4.3.2 คุณภาพชีวิตด้านสังคม

การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสังคมนั้น มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้านคือ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านวิถีชีวิต เป็นการสอบถามถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและถามถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 และถ้าไม่เห็นด้วยเลยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อได้คะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบถามแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เป็นคะแนนคุณภาพชีวิต 5 ด้านเช่นเดียวกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีรายละเอียดองค์ประกอบย่อยดังนี้

1. **ด้านครอบครัว** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวนั้น เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความอบอุ่นในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างด้วยคำถาม 8 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.851 แสดงว่าคำถาม 8 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีข้อคำถามที่ว่าคนในครอบครัวมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกันมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดถึง 9.25 รองลงมาคือมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการพูดคุยกันสม่ำเสมอ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 9.03 และ 8.91 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อครอบครัว ครอบครัวมีความอบอุ่น

2. **ด้านการศึกษา** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา นั้น เป็นการสอบถามถึงความสำคัญของการศึกษาและการใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยคำถาม 5 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.732 แสดงว่าคำถาม 5 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณา

รายข้อพบว่า ข้อ 1 การศึกษามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมากมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 9.256 รองลงมาคือ การได้รับการศึกษาหรืออบรมที่เป็นความรู้ ได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทุกวัน และได้นำความรู้จากการอบรมมาใช้ประโยชน์ มีคะแนนเฉลี่ย 8.529 8.253 และ 8.116 ตามลำดับ ข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตัวเอง เช่น อ่านหนังสือ ค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเห็นความสำคัญต่อการศึกษา เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้และได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รับฟังข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทุกวัน แต่ไม่ค่อยได้ศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่นการอ่านหนังสือห้องสมุด หรือการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

3. ด้านความปลอดภัย การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยนั้น เป็นการสอบถามถึงความรู้สึกปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างเมื่ออาศัยอยู่ในชุมชน ด้วยคำถาม 6 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.809 แสดงว่าคำถาม 6 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.10พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับสูง แต่ในข้อคำถามที่เกี่ยวกับชุมชนมียาเสพติด มีการทำร้ายร่างกาย มีปัญหาการลักขโมย มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก แสดงว่าในชุมชนมีปัญหาด้านนี้น้อยมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นชุมชนมีปัญหาระงวุ่นวายเล็กน้อย มากกว่าปัญหาอื่น จึงทำให้คุณภาพชีวิตด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และมีปัญหาการพนันบ้าง แต่โดยรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนแล้วมีความปลอดภัยมาก

4. ด้านการมีส่วนร่วม การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมนั้น เป็นการสอบถามถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ด้วยคำถาม 5 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.799 แสดงว่าคำถาม 5 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ พบว่าภาพรวมของคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง คุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมแต่ละข้อคำถามอยู่ในระดับสูงแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการให้ความช่วยเหลือกันในชุมชน และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้นเป็นอย่างดี ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีคะแนนอยู่ในระดับสูงมากแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากไปเลือกตั้งทุกครั้ง ซึ่งมีคะแนนสูงถึง 9.16 ดังตารางที่ 4.10

5. ด้านวิถีชีวิต การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านวิถีชีวิตนั้น เป็นการสอบถามถึงวิถีชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่ก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดโทษต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือเพื่อความสุขทางด้านจิตใจ ด้วยคำถาม 6 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือ

ได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.722 แสดงว่าคำถาม 6 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.10 พบว่าในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านวิถีชีวิตอยู่ในระดับสูงแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อด้านจิตใจ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 6 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ฟังเทศน์ เวียนเทียน งานบุญต่างๆ ทุกครั้ง รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ได้ซื้อล็อตเตอรี่ทุกงวด และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการทำบุญตักบาตรทุกวัน ส่วนในข้อ สวดมนต์ทุกวัน และซื้อหวยทุกงวด นั้นกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงค่อนข้างไปทางระดับปานกลาง ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำคือ ข้อ 5 แสดงว่ามีกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนน้อยที่นั่งสมาธิทุกวัน

ตารางที่ 4.10 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
<i>ด้านครอบครัว</i>					
1. คนในครอบครัวพูดคุยกันสม่ำเสมอ	0.00	10.00	8.91	1.778	สูงมาก
2. คนในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ดูทีวี	0.00	10.00	8.44	2.115	สูงมาก
3. คนในครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ	0.00	10.00	8.45	2.123	สูงมาก
4. คนในครอบครัวมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	0.00	10.00	9.03	1.730	สูงมาก
5. คนในครอบครัวมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน	1.00	10.00	9.25	1.395	สูงมาก
6. คนในครอบครัวมีการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไข	0.00	10.00	8.76	1.865	สูงมาก
7. คนในครอบครัวไม่เคยหนีออกจากบ้าน	0.00	10.00	8.76	2.574	สูงมาก
8. ครอบครัวไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา หรือลงโทษ	0.00	10.00	8.59	2.528	สูงมาก
ภาพรวมด้านครอบครัว	2.75	10.00	8.77	1.434	สูงมาก
<i>ด้านการศึกษา</i>					
1. ท่านคิดว่าการศึกษา มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต	0.00	10.00	9.26	1.534	สูงมาก
2. ท่านเคยได้รับการศึกษาหรืออบรมที่เป็นความรู้	0.00	10.00	8.53	2.289	สูงมาก
3. ท่านได้นำความรู้จากการอบรมมาใช้ประโยชน์	0.00	10.00	8.12	2.602	สูงมาก
4. ท่านได้รู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทุกวัน	0.00	10.00	8.25	2.531	สูงมาก
5. ท่านได้ศึกษาเพิ่มเติมด้วยตัวเอง เช่น อ่านหนังสือ	0.00	10.00	4.17	3.544	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการศึกษา	1.00	10.00	7.67	1.794	สูง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม	ค่า ต่ำสุด	ค่า สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับ คุณภาพชีวิต
<i>ด้านความปลอดภัย</i>					
1. ปัญหาการลักขโมยในชุมชน	0.00	10.00	8.26	2.705	สูงมาก
2. ปัญหาการทำร้ายร่างกายในชุมชน	0.00	10.00	8.49	2.373	สูงมาก
3. ปัญหายาเสพติดในชุมชน	0.00	10.00	8.50	2.437	สูงมาก
4. ปัญหาการเล่นหวยเถื่อนในชุมชน	0.00	10.00	5.33	3.574	ปานกลาง
5. ปัญหาการพนันในชุมชน	0.00	10.00	6.80	3.402	สูง
6. ท่านรู้สึกว่าอาศัยอยู่ในชุมชนนี้แล้วไม่มีความปลอดภัย	0.00	10.00	7.65	3.324	สูง
ภาพรวมด้านความปลอดภัย	3.33	10.00	7.51	2.150	สูง
<i>ด้านการมีส่วนร่วม</i>					
1. เข้าร่วมจัดกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น	0.00	10.00	7.21	3.079	สูง
2. เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น	0.00	10.00	7.40	3.026	สูง
3. เลือกตั้งผู้นำ เช่นผู้ใหญ่บ้าน หรือเลือกตั้งทั่วไป เช่น สส.	0.00	10.00	9.16	2.365	สูงมาก
4. การให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้านเมื่อมีปัญหา	0.00	10.00	7.60	2.498	สูง
5. การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเมื่อท่านมีปัญหา	0.00	10.00	7.23	2.826	สูง
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วม	0.00	10.00	7.72	2.065	สูง
<i>ด้านวิถีชีวิต</i>					
1. ซื่อสัตย์ต่อเดือร้ทุ่กวงวด	0.00	10.00	7.38	3.348	สูง
2. ซื่อห่วยทุ่กวงวด	0.00	10.00	6.16	3.421	สูง
3. ตักบาตรทุกวัน	0.00	10.00	6.52	3.516	สูง
4. สวดมนต์ทุกวัน	0.00	10.00	6.27	3.618	สูง
5. นั่งสมาธิทุกวัน	0.00	10.00	3.64	3.595	ต่ำ
6. เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ฟังเทศน์ เติมนเทียนทุกครั้ง	0.00	10.00	7.46	3.076	สูง
ภาพรวมด้านวิถีชีวิต	0.00	10.00	6.24	1.899	สูง
คุณภาพชีวิตด้านสังคม	3.68	10	7.58	1.025	สูง

จากตารางที่ 4.11 แสดงถึงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงและสูงมาก โดยด้านครอบครัวนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตสูงมาก ถึงร้อยละ 80.9 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม ร้อยละ 49.5 และด้านความปลอดภัย ร้อยละ 47.1 ส่วนในด้านการศึกษา และด้านวิถีชีวิต กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 45.4 และ 38.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามองค์ประกอบและระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม

คุณภาพชีวิต ด้านสังคม	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
	จำนวน (ร้อยละ)				
ด้านครอบครัว	0 (0)	6 (2)	15 (5.1)	35 (11.9)	237 (80.9)
ด้านการศึกษา	4 (1.4)	14 (4.8)	26 (8.9)	133 (45.4)	116 (39.6)
ด้านความปลอดภัย	7 (2.4)	19 (6.5)	36 (12.3)	93 (31.7)	138 (47.1)
ด้านการมีส่วนร่วม	5 (1.7)	18 (6.1)	44 (15)	81 (27.6)	145 (49.5)
ด้านวิถีชีวิต	3 (1)	41 (14)	86 (29.4)	114 (38.9)	49 (16.7)

4.3.3 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจนั้น มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้านคือ ด้านการทำงาน ด้านรายได้ ด้านการออมเงิน และด้านหนี้สิน ถ้ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 และถ้าไม่เห็นด้วยเลยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อได้คะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบถามแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เป็นคะแนนคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ระดับเช่นเดียวกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีรายละเอียดขององค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. **ด้านการทำงาน** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านการทำงำนนั้น เป็นการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการทำงาน รายได้จากการทำงาน และหนี้สินที่เกิดจากการทำงาน ด้วยคำถาม 9 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.711 แสดงว่าคำถาม 9 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12 พบว่า ข้อคำถามถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 7.52 คะแนน รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างอยากทำงานที่ทำอยู่ต่อไปเรื่อยๆเฉลี่ย 7.37 คะแนน เมื่อนำมาคิดเป็นระดับคุณภาพชีวิตพบว่าคุณภาพชีวิตด้านการทำงำนแต่ละข้อคำถามอยู่ในระดับสูง ยกเว้นข้อ 6,8,9 ในตารางที่ 4.12 มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางและภาพรวมของคุณภาพชีวิตด้านการทำงำนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง

2. **ด้านรายได้** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านรายได้ เป็นการสอบถามถึงความพอใจต่อรายได้ของท่านในปัจจุบัน และรายได้เพียงพอกับรายจ่าย จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ ของคำถามรายได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.782 ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12 กลุ่มตัวอย่างมีความพอใจต่อรายได้เฉลี่ย 5.82 คะแนน ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่ายมีคะแนนเฉลี่ย 4.67 คะแนน ซึ่งจัดว่าคุณภาพชีวิตด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อ

3. **ด้านเงินออม** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านเงินออม ได้ถามถึงความพอใจกับเงินออมที่มีอยู่ และเงินออมที่มีอยู่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉินได้ จากการวิเคราะห์ความ

เชื่อถือได้ คำถามด้านการออมเงิน มีค่า Cronbach's Alpha = 0.840 ผลการวิเคราะห์พบว่า มีความพอใจกับเงินออมที่มีอยู่เฉลี่ย 5.29 คะแนน และคิดว่าเงินออมที่มีอยู่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉินได้เฉลี่ย 4.63 คะแนน ซึ่งจัดว่าคุณภาพชีวิตด้านเงินออมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อ เช่นเดียวกับด้านรายได้ ดังตารางที่ 4.12

4. **ด้านหนี้สิน** การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านหนี้สินเป็นการสอบถามถึงการกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และภาวะที่เกิดจากการกู้ยืมเงิน จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.802 แสดงว่าคำถามมีความน่าเชื่อถือได้ ดังตารางที่ 4.12 จากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเฉลี่ย 5.60 คะแนน และการกู้ยืมเงินเป็นภาระที่หนักมากเฉลี่ย 4.75 คะแนน จะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยจะมีความพึงพอใจต่อรายได้ ต่อเงินออม และมีเงินออมที่ไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายยามฉุกเฉิน มีการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นภาระในการชำระหนี้ที่หนักมาก

ตารางที่ 4.12 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
<i>ด้านการทำงาน</i>					
1. ท่านอยากทำงานที่ทำอยู่ต่อไปเรื่อยๆ	0.00	10.00	7.36	3.205	สูง
2. ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่ทำให้เสียสุขภาพ	0.00	10.00	7.12	3.463	สูง
3. ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีโอกาสดำเนินงาน	0.00	10.00	6.31	3.500	สูง
4. ท่านกับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	0.00	10.00	7.52	2.800	สูง
5. ท่านพึงพอใจกับรายได้ที่ได้จากการทำงาน	0.00	10.00	6.53	3.376	สูง
6. งานที่ท่านทำเป็นงานที่มีไม่รายได้แน่นอน	0.00	10.00	4.49	3.771	ปานกลาง
7. ท่านมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง	0.00	10.00	6.65	4.077	สูง
8. ท่านต้องกู้เงินเพื่อมาประกอบอาชีพ	0.00	10.00	5.01	4.113	ปานกลาง
9. การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้มีความสะดวกและรวดเร็ว	0.00	10.00	5.29	3.934	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการทำงาน	1.89	9.89	6.25	1.499	สูง
<i>ด้านรายได้</i>					
1. ท่านพอใจต่อรายได้ของท่านในปัจจุบัน	0.00	10.00	5.82	3.531	ปานกลาง
2. รายได้ของท่านเพียงพอกับรายจ่าย	0.00	10.00	4.67	3.430	ปานกลาง
ภาพรวมด้านรายได้	0.00	10.00	5.24	3.154	ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
<i>ด้านเงินออม</i>					
1. ท่านพอใจกับเงินออมที่มีอยู่	0.00	10.00	5.29	3.664	ปานกลาง
2. เงินออมที่มีอยู่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉินได้	0.00	10.00	4.63	3.582	ปานกลาง
ภาพรวมด้านเงินออม	0.00	10.00	4.96	3.364	ปานกลาง
<i>ด้านหนี้สิน</i>					
1. ท่านต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	0.00	10.00	5.60	3.844	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าภาระหนี้เป็นภาระที่หนักมาก	0.00	10.00	4.75	3.950	ปานกลาง
ภาพรวมด้านหนี้สิน	0.00	10.00	5.18	3.561	ปานกลาง
ภาพรวมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	1.03	9.5	5.690	1.69823	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามองค์ประกอบและระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
	จำนวน (ร้อยละ)				
ด้านการทำงาน	1 (0.3)	21 (7.2)	108 (36.9)	131 (44.7)	32 (10.9)
ด้านรายได้	68 (23.2)	28 (9.6)	80 (27.3)	55 (18.8)	62 (21.2)
ด้านเงินออม	79 (27.0)	39 (13.3)	66 (22.5)	44 (15.0)	65 (22.2)
ด้านหนี้สิน	76 (25.9)	38 (13.0)	66 (22.5)	33 (11.3)	80 (27.3)

จากตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานสูง ร้อยละ 44.7 รองลงมา ร้อยละ 36.9 มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง ร้อยละ 60.1 เช่นเดียวกับด้านเงินออมกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง ร้อยละ 62.8 ด้านการมีหนี้สินกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ร้อยละ 61.4 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำมากถึงปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจให้สูงได้

4.3.4 คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม

การศึกษาคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมนั้น มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้านคือ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย โดยการสอบถามถึงสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง และนำผลจากแบบสอบถามมาประเมินคุณภาพชีวิต โดยการปรับค่าน้ำหนักให้เท่ากับสิบทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต ส่วนด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยนั้น เป็นการสอบถามถึงการถูกรบกวนจากสิ่งต่างๆและความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยถ้าเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 และถ้าไม่เห็นด้วยเลยมีค่าเท่ากับ 0 แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นระดับคุณภาพชีวิตโดยแบ่งระดับคะแนนของคุณภาพชีวิตออกเป็น 5 ระดับเช่นเดียวกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ มีรายละเอียดองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. **ด้านที่อยู่อาศัย** คุณภาพชีวิตด้านสภาพที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยสภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัย และจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวก ดังตารางที่ 4.14 และตารางที่ 4.15 สภาพที่อยู่อาศัยส่วนมากของกลุ่มตัวอย่างสร้างจากไม้ที่แข็งแรง ถาวร ร้อยละ 55.6 ที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีจำนวนห้อง 2 ห้อง ครัวเรือนมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน ถนนทางผ่านที่อยู่อาศัยเป็นถนนคอนกรีต/แอสฟัลต์ร้อยละ 91.5 ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้แก๊สในการประกอบอาหาร ร้อยละ 59.7 การกำจัดขยะของครัวเรือน ใช้การทิ้งลงถังแต่ไม่ได้แยกขยะ ร้อยละ 46.8 ครัวเรือนส่วนมากมีแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคแต่ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ ร้อยละ 66.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวก 11 อย่าง มีน้อยที่สุด 4 อย่าง และมากที่สุด 25 อย่าง จากทั้งหมด 27 อย่าง

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวนและร้อยละลักษณะทั่วไปของที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ		จำนวนคน	ร้อยละ
วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย	ทำจากวัสดุไม่ถาวรในท้องถิ่น	1	0.3
	บ้านไม้เก่าไม่ค่อยแข็งแรง	46	15.7
	บ้านไม้ที่แข็งแรง ถาวร	163	55.6
	บ้านปูน/อิฐ	83	28.3
	รวม	293	100
ครัวเรือนมีไฟฟ้า	มี	293	100
	รวม	293	100
ครัวเรือนมีน้ำประปา	มี	293	100
	รวม	293	100
มีแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค	มีและมีแหล่งเพาะพันธุ์	25	8.5
	มีแต่ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์	194	66.2
	ไม่มี	74	25.3
	รวม	293	100

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

รายการ	จำนวนคน	ร้อยละ	
เชื้อเพลิงส่วนใหญ่ที่ใช้ใน ครัวเรือน	ไม้	19	6.5
	ถ่าน	83	28.3
	แก๊ส	175	59.7
	ไฟฟ้า	16	5.5
	รวม	293	100
จำนวนห้องในที่อยู่อาศัย (ไม่รวมห้องน้ำ ห้องส้วม)	1 ห้อง	32	10.9
	2 ห้อง	116	39.6
	3 ห้อง	73	24.9
	4 ห้อง	57	19.5
	5 ห้อง	9	3.1
	มากกว่า 5 ห้อง	6	2
รวม	293	100	
จำนวนห้องนอนในที่อยู่อาศัย	ไม่มีห้องนอน	60	20.5
	1 ห้องนอน	115	39.2
	2 ห้องนอน	92	31.4
	3 ห้องนอน	21	7.2
	4 ห้องนอน	4	1.4
	5 ห้องนอน	1	0.3
รวม	293	100	
ถนนทางผ่านที่อยู่อาศัย	ทางเดินดิน	8	2.7
	ทางเดินลูกรัง/หินคลุก	7	2.4
	ถนนลูกรัง/หินคลุก	10	3.4
	ถนนคอนกรีต/แอสฟัลต์	268	91.5
รวม	293	100	
การกำจัดขยะของครัวเรือน	ฝังหลุม	9	3.1
	เผาขยะ	87	29.7
	ทิ้งลงถังแต่ไม่ได้แยกขยะ	137	46.8
	แยกขยะและทิ้งลงถัง	60	20.5
รวม	293	100	

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
4	2	0.683	16	27	9.215
5	6	2.048	17	24	8.191
6	5	1.706	18	16	5.461
7	15	5.119	19	10	3.413
8	9	3.072	20	11	3.754
9	26	8.874	21	4	1.365
10	19	6.485	22	3	1.024
11	35	11.945	25	1	0.341
12	17	5.802	รวม	293	100
13	19	6.485	ค่าเฉลี่ย	13.15	
14	24	8.191	ค่ามัธยฐาน	13.00	
15	20	6.826	ค่าฐานนิยม	11	

ตารางที่ 4.16 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย

คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
1. สิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	1.48	9.26	4.872	1.527	ปานกลาง
2. วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย	2.50	10.00	7.799	1.660	สูง
3. จำนวนห้องในที่อยู่อาศัย (ไม่รวมห้องน้ำ ห้องส้วม)	0.00	10.00	3.406	2.237	ต่ำ
4. จำนวนห้องนอนในที่อยู่อาศัย	0.00	10.00	2.614	1.889	ต่ำ
5. ครัวเรือนมีไฟฟ้า	10.00	10.00	10.000	0.000	สูงมาก
6. ครัวเรือนมีน้ำประปา	10.00	10.00	10.000	0.000	สูงมาก
7. เชื้อเพลิงส่วนใหญ่ที่ใช้ในครัวเรือน	2.50	10.00	6.604	1.715	สูง
8. ถนนทางผ่านที่อยู่อาศัย	0.00	10.00	9.454	1.971	สูงมาก
9. มีแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค	0.00	10.00	5.836	2.788	ปานกลาง
10. การกำจัดขยะของครัวเรือน	2.50	10.00	7.116	1.941	สูง
ภาพรวมคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย	4.22	8.74	6.770	0.773	สูง

เมื่อนำคะแนนของที่อยู่อาศัยมาวิเคราะห์เป็นระดับคุณภาพชีวิต ดังตารางที่ 4.16 พบว่าคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก คือ ครัวเรือนมีไฟฟ้า มีน้ำประปาใช้ และมีถนนผ่านเป็นคอนกรีต

แสดงว่าชุมชนมีระบบสาธารณสุขูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี ข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง คือ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย เชื้อเพลิงส่วนใหญ่ที่ใช้ในครัวเรือน การกำจัดขยะของครัวเรือน ข้อที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน

2. ด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย การสำรวจคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยนั้น เป็นการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการถูกรบกวนด้วยมลภาวะต่างๆ และความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย ด้วยคำถาม 11 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.731 แสดงว่าคำถาม 11 ข้อ มีความน่าเชื่อถือได้

ตารางที่ 4.17 แสดงคะแนนต่ำสุด สูงสุด คะแนนเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม

คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
1. มีเสียงดัง เช่นจากยานพาหนะ นักท่องเที่ยว การก่อสร้าง	0	10	7.997	2.5502	สูง
2. มีควัน เช่น จากยานพาหนะ โรงงาน การเผาขยะ	0	10	8.454	2.4666	สูงมาก
3. มีกลิ่น เช่น จากน้ำเน่าเสีย โรงงาน กองขยะ	0	10	8.860	2.2825	สูงมาก
4. มีฝุ่น เช่น จากยานพาหนะ การก่อสร้าง	0	10	8.273	2.3973	สูงมาก
5. มีน้ำเน่าเสีย เช่น จากแหล่งน้ำธรรมชาติ จากที่กักเก็บน้ำ	0	10	9.358	1.6190	สูงมาก
6. มีขยะ/ของเสียที่เป็นปัญหาต่อชุมชน	0	10	9.010	2.0896	สูงมาก
7. มียุ่ง/แมลงวันที่รบกวนต่อการใช้ชีวิตประจำวัน	0	10	5.795	3.2169	ปานกลาง
8. มีสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น หนู/ แมลงสาบ รบกวน	0	10	7.051	2.8861	สูง
9. มีความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัยของท่าน	0	10	8.263	2.3311	สูงมาก
10. มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย	0	10	8.263	2.2519	สูงมาก
11. มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน	0	10	8.382	2.1859	สูงมาก
คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	2.45	10	8.155	1.5209	สูงมาก
ภาพรวมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	3.66	9.14	7.4626	0.938	สูง

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.17 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยในระดับสูงมาก และข้อคำถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมีเพียงข้อ 1 และ 8 ที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง คือมีการรบกวนจากเสียง และสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคบ้าง ส่วนที่มีระดับคุณภาพชีวิตปานกลางคือ มียุ่งและแมลงวันรบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าที่อยู่อาศัยของตนนั้น ได้รับการรบกวนทางด้านเสียง ควัน กลิ่น ฝุ่น

สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคน้อยมาก และสภาพแวดล้อมทั่วไปมีปัญหาหน้าเสาเสีย และปัญหาขยะ/ของเสีย น้อยมาก มีปัญหาเรื่อง ยุง และแมลงวันน้อย ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมของชุมชนมากที่สุด

ตารางที่ 4.18 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามองค์ประกอบและระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม

คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
	จำนวน (ร้อยละ)				
ด้านที่อยู่อาศัย	0 (0)	0 (0)	48 (16.4)	232 (79.2)	13 (4.4)
ด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	0 (0)	8 (2.7)	24 (8.2)	65 (22.2)	196 (66.9)

จากตารางที่ 4.18 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามองค์ประกอบและระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากร้อยละ 79.2 มีคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยในระดับสูง สำหรับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.1 มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่านี้กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับที่ดีมาก

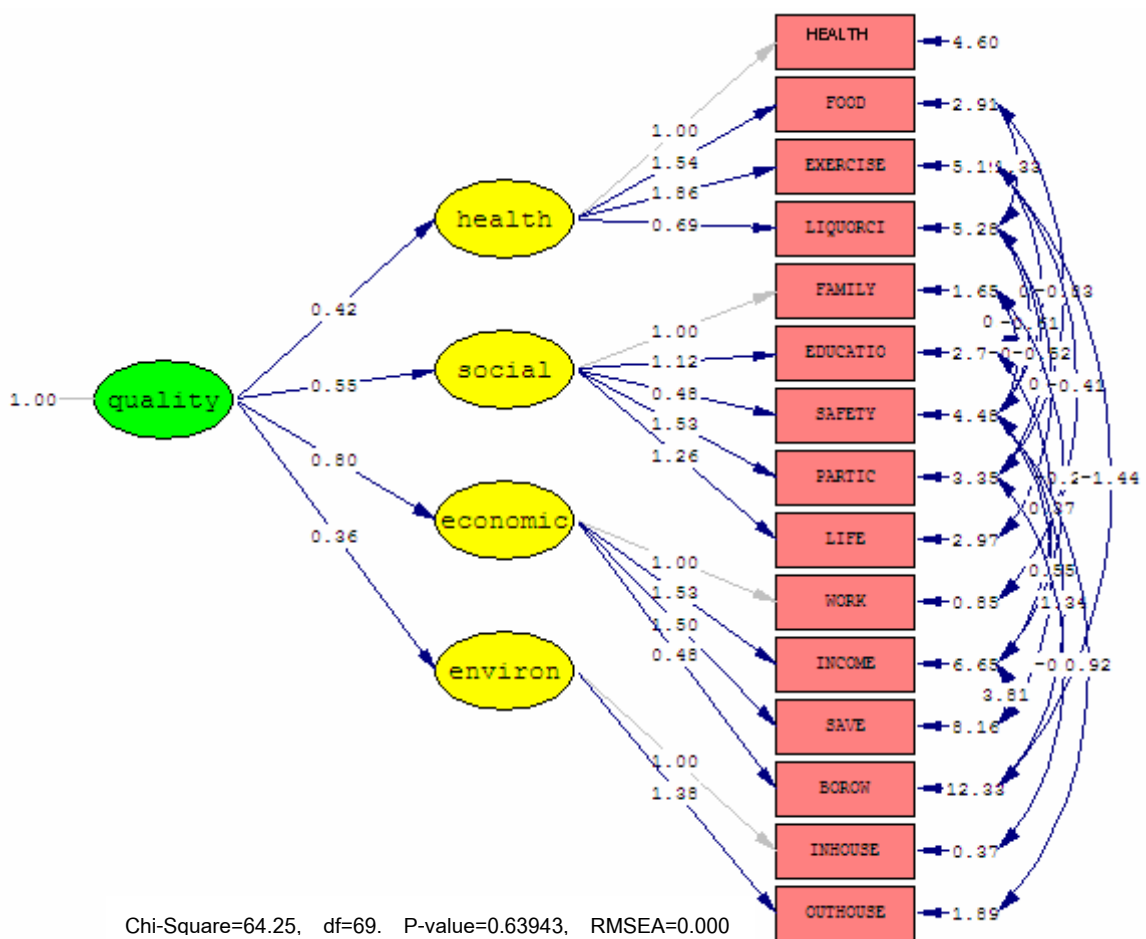
4.4 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

การวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ด้วยโปรแกรม LISREL 8.8 ผลการวิจัยพบว่า ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 64.25 ค่าความน่าจะเป็น $p = 0.63943$ ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า $RMSEA = 0.000$ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสมบูรณ $CFI = 1.00$ ดังตารางที่ 4.19 โดยมีโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองดังภาพที่ 4.1 ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด มีมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80 รองลงมาคือองค์ประกอบด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.55 0.42 และ 0.36 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				
ตัวแปรคุณภาพชีวิต	factor loading	(SE)	t (t-Test)	P-Square
ด้านสุขภาพ	0.42	(0.15)	2.85*	0.64
ด้านสังคม	0.55	(0.10)	5.33*	0.76
ด้านเศรษฐกิจ	0.80	(0.11)	7.09*	0.47
ด้านสภาพแวดล้อม	0.36	(0.06)	6.09*	0.58

Chi-Square goodness of fit = 64.25 df = 69 p = 0.63943 RMSEA = 0.000 CFI = 1.00

ภาพที่ 4.1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองคุณภาพชีวิต

จากภาพที่ 4.1 และตารางที่ 4.20 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ องค์ประกอบย่อยด้านการออกกำลังกายมีค่าน้ำหนักมากที่สุดเท่ากับ 1.86 รองลงมาคือ ด้านการรับประทานอาหาร ด้านสุขภาพกาย และด้านสิ่งเสพติด ซึ่งมีค่า

น้ำหนัก 1.54 1.00 และ 0.69 ตามลำดับ แสดงว่า การออกกำลังกายมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพมากที่สุด แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่ได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และระดับคุณภาพชีวิตด้านออกกำลังกายก็อยู่เพียงระดับปานกลางเท่านั้น

ตารางที่ 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณภาพชีวิตแต่ละองค์ประกอบ

ตัวแปร คุณภาพ ชีวิต	ด้านสุขภาพ			P- Square	ตัวแปร คุณภาพ ชีวิต	ด้านสังคม			P- Square
	factor loading	SE	t (t-est)			factor loading	SE	t (t-est)	
สุขภาพกาย	1	-	-	0.06	ครอบครัว	1	-	-	0.19
อาหาร	1.54	0.59	2.61*	0.19	การศึกษา	1.12	0.22	5.16*	0.15
ออกกำลังกาย	1.86	0.72	2.58*	0.16	ความปลอดภัย	0.48	0.27	1.75	0.02
การเสพ สิ่งเสพติด	0.69	0.44	1.56	0.03	การมีส่วนร่วม	1.53	0.37	4.15*	0.22
					วิถีชีวิต	1.26	0.3	4.22*	0.18
ตัวแปร คุณภาพ ชีวิต	ด้านเศรษฐกิจ			P- Square	ตัวแปร คุณภาพ ชีวิต	ด้านสภาพแวดล้อม			P- Square
	factor loading	SE	t (t-est)			factor loading	SE	t (t-est)	
การทำงาน	1.00	-	-	0.62	ที่อยู่อาศัย	1.00	-	-	0.37
รายได้	1.53	0.27	5.71*	0.33	สภาพแวดล้อม	1.38	0.35	3.96*	0.18
เงินออม	1.50	0.27	5.48*	0.28	ที่อยู่อาศัย				
หนี้สิน	0.48	0.21	2.25*	0.02					

Chi-Square goodness of fit = 64.25 df = 69 p = 0.63943 RMSEA = 0.000 CFI = 1.00

องค์ประกอบย่อยคุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมมีค่าน้ำหนักมากที่สุดเท่ากับ 1.53 รองลงมาคือ ด้านวิถีชีวิต มีค่าน้ำหนัก 1.26 ด้านการศึกษา มีค่าน้ำหนัก 1.12 ด้านครอบครัว และความปลอดภัย มีค่าน้ำหนัก 1.00 และ 0.48 ตามลำดับ แสดงว่าการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิถีชีวิตและกลุ่มตัวอย่างก็มีคุณภาพชีวิตทั้งสองด้านนี้อยู่ในระดับสูง แต่ด้านวิถีชีวิตมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านสังคม

องค์ประกอบย่อยคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ พบว่า ด้านรายได้มีค่าน้ำหนักมากที่สุดเท่ากับ 1.53 รองลงมาคือ ด้านการมีเงินออม ด้านการทำงาน และด้านหนี้สิน ซึ่งมีค่าน้ำหนัก 1.50 1.00 และ 0.48 ตามลำดับ แสดงว่า รายได้ มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจมากที่สุด แต่คุณภาพชีวิตด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตด้านเงินออมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

องค์ประกอบย่อยคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1.38 ซึ่งมีความสำคัญมากกว่า ด้านสภาพที่อยู่อาศัย ที่น้ำหนักเท่ากับ 1.00 ซึ่งระดับคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสูงมาก และมีความสำคัญมากกว่าคุณภาพชีวิตด้านสภาพที่อยู่อาศัยที่อยู่ในระดับสูง แต่โดยรวมแล้วคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับที่ดีถึงแม้ว่าจะมีความสำคัญอันดับสุดท้าย

4.5 คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนี้เพื่อหาความสัมพันธ์ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ เพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4.21

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตแต่ละองค์ประกอบพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพโดยรวมนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม ส่วนในองค์ประกอบย่อยนั้น พบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการรับประทานอาหารสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม แต่ในด้านสุขภาพกาย ด้านการออกกำลังกาย และด้านการเสพติดไม่มี ความต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

คุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวมมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสังคมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า ในด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านวิถีชีวิต กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ส่วนในด้านความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้สึกที่ตนเองมีครอบครัวที่อบอุ่น มีโอกาสได้มีพุดคุย บริกรหาหรืออภัยกันมากขึ้น และได้ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับสมาชิกในครอบครัวมากกว่า มีโอกาสได้รับการศึกษา การฝึกอบรม และได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาใช้ประโยชน์มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีวิถีชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้

ปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่น สวดมนต์ทุกวัน นั่งสมาธิทุกวัน เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ฟังเทศน์ เวียนเทียน งานบุญต่างๆ ทุกครั้ง มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	มีส่วนร่วม		ไม่มีส่วนร่วม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	7.36	1.23	7.06	1.30	-2.06	0.040*
1.1 สุขภาพกาย	7.90	2.16	8.01	2.25	0.42	0.676
1.2 การรับประทานอาหาร	7.74	1.75	7.13	1.96	-2.81	0.005*
1.3 การออกกำลังกาย	4.63	2.46	4.31	2.50	-1.11	0.266
1.4 การเสพติด	8.72	1.93	8.27	2.60	-1.72	0.087
2. คุณภาพชีวิตด้านสังคม	7.89	0.92	7.34	1.04	-4.74	0.000*
2.1 คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว	9.22	1.04	8.41	1.60	-5.21	0.000*
2.2 คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา	7.96	1.67	7.43	1.86	-2.50	0.013*
2.3 คุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัย	7.69	1.94	7.35	2.30	-1.34	0.183
2.4 คุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วม	7.87	2.16	7.60	1.98	-1.14	0.254
2.5 คุณภาพชีวิตด้านวิถีชีวิต	6.69	1.83	5.88	1.88	-3.72	0.000*
3. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	5.87	1.61	5.55	1.76	-1.58	0.114
3.1 คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	6.35	1.35	6.18	1.61	-1.00	0.317
3.2 คุณภาพชีวิตด้านรายได้	5.67	2.97	4.90	3.26	-2.08	0.038*
3.3 คุณภาพชีวิตด้านการมีเงินออม	5.49	3.26	4.54	3.40	-2.43	0.016*
3.4 คุณภาพชีวิตด้านการมีหนี้สิน	4.98	3.56	5.33	3.56	0.83	0.409
4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	6.87	0.72	6.69	0.81	-1.90	0.059
4.1 คุณภาพชีวิตด้านสภาพที่อยู่อาศัย	7.56	0.86	7.39	1.00	-1.57	0.117
4.2 คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	8.25	1.46	8.08	1.57	-0.98	0.329
คุณภาพชีวิตโดยรวม	7.17	0.71	6.83	0.89	-3.62	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในภาพรวมนั้นไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม รวมทั้งด้านการทำงานและการมีหนี้สินด้วย แต่ในด้านรายได้ และการมีเงินออมนั้น มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แต่ค่าเฉลี่ยนั้นยังอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ซึ่งเป็นไปได้ว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการ

ท่องเที่ยววนั้นจะมีอาชีพเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าที่จะสามารถเก็บออมได้ และมีความพึงพอใจต่อรายได้และเงินออมมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และองค์ประกอบย่อยคือ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ก็ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัยของตนเองมากเท่าๆกัน และมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของชุมชนมากที่สุดเหมือนกัน

สำหรับคุณภาพชีวิตในภาพรวมนั้น พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แต่ก็อยู่ในระดับสูงเหมือนกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านปราสาทนั้นส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งประชาชนที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านสังคม และคุณภาพชีวิตโดยรวม ที่ดีกว่าประชาชนที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว และกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีองค์ประกอบย่อยด้านการรับประทานอาหาร ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต ด้านรายได้ ด้านการมีเงินออม ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม เมื่อวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบที่ส่งผลคุณภาพชีวิตด้วยนั้นจะเห็นได้ว่า การมีรายได้และการมีเงินออมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งการท่องเที่ยวก็มีส่วนที่ทำให้ ประชาชนมีรายได้และมีเงินออมมากขึ้น องค์ประกอบสำคัญรองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านวิถีชีวิต จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

4.6 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้ ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยว ดังนั้นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อชุมชนนั้นน่าจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้วยเช่นกัน เก็บข้อมูลผลกระทบโดยใช้แบบสอบถาม ถ้ามถึงความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ของผู้อาศัยในชุมชนบ้านปราสาทจำนวน 293 คน โดยมีการให้คะแนนคือ ถ้าเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 และถ้าไม่เห็นด้วยเลยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อได้คะแนนความคิดเห็นแล้วนำผลมาวิเคราะห์ผลโดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของผลกระทบจากการท่องเที่ยวดังนี้

ระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม
น้อยมาก	0.00 – 2
น้อย	2.01 – 4
ปานกลาง	4.01 – 6
มาก	6.01 – 8
มากที่สุด	8.01 – 10

4.6.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

จากการสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีคำถาม 5 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.869 แสดงว่าคำถาม 5 ข้อ มีความน่าเชื่อถือ ตารางที่ 4.22 จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจนั้นส่งผลกระทบในระดับมาก ต่อการมีรายได้มากขึ้น มีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น มีอาชีพเสริมมากขึ้น และสินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น แต่มีผลกระทบในด้านค่าครองชีพสูงขึ้นในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวทำให้กลุ่มตัวอย่างมีสภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีอาชีพเสริมมากขึ้น และไม่ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นมากนัก

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	7.46	2.848	มาก
2. มีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น	7.13	2.868	มาก
3. มีอาชีพเสริมมากขึ้น	6.91	3.030	มาก
4. สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น	7.40	2.755	มาก
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
5. ค่าครองชีพสูงขึ้น	5.78	3.434	ปานกลาง

4.6.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

การสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม ซึ่งมีคำถาม 11 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.795 แสดงว่าคำถาม 11 ข้อ มีความน่าเชื่อถือ ได้ จากตารางที่ 4.23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวด้านสังคมนั้นส่วนมากจะทำให้เกิดผลกระทบในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการพัฒนาตนเอง

เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรม มีการพัฒนาภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบด้านบวกที่ส่งผลกระทบมากที่สุดคือ ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนและได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง ส่วนผลกระทบด้านลบนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง เหมือนกับการเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกาย ส่วนที่มีผลกระทบน้อย คือ เรื่องภาษาพูด กลุ่มตัวอย่างส่วนมากยังพูดภาษาโคราชเหมือนเดิม และการท่องเที่ยวก็ไม่ทำให้สูญเสียความเป็นส่วนตัวมากนัก จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีต่อด้านสังคมมากกว่าส่งผลเสีย

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ	7.84	2.498	มาก
2. มีการพัฒนาภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว	6.67	3.457	มาก
3. มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรม	6.99	3.228	มาก
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น	7.26	2.835	มาก
5. ทำให้ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น	7.41	2.754	มาก
6. ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง	8.24	2.439	มากที่สุด
7. การท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน	9.00	2.108	มากที่สุด
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
8. ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนไป	4.94	3.596	ปานกลาง
9. การแต่งกายแบบดั้งเดิมน้อยลง	4.91	3.665	ปานกลาง
10. สูญเสียความเป็นส่วนตัวในครอบครัว	2.94	3.363	น้อย
11. พูดภาษาโคราชน้อยลง	2.69	3.431	น้อย

4.6.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม

การสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งมีคำถาม 10 ข้อ จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ มีค่า Cronbach's Alpha = 0.763 แสดงว่าคำถาม 10 ข้อมีความน่าเชื่อถือได้ จากตารางที่ 4.24 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมนั้น ส่งผลด้านบวก

และด้านลบต่อสภาพแวดล้อม ส่วนมากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าส่งผลดีมากที่สุดเนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการปรับปรุงทางคมนาคมให้สะดวกขึ้น และปรับปรุงสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน และส่งผลดีมากต่อการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนมีทัศนียภาพที่สวยงามมากขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีปัญหาในเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว มากกว่าปัญหาอื่น แต่ก็ยังอยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือนักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด มีมลพิษทางอากาศ และมีมลพิษทางเสียง น้อย ในเรื่องที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย การรुकกล้าพื้นที่สาธารณะ ซึ่งอาจจะถือได้ว่าไม่มีปัญหาเลยก็ได้เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีกิจกรรมทางน้ำ และมีการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเป็นอย่างดีจึงไม่มีปัญหารุกกล้าพื้นที่สาธารณะ

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้สะดวกขึ้น	8.24	2.547	มากที่สุด
2. มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน	8.16	2.373	มากที่สุด
3. ทัศนียภาพของชุมชนสวยงามขึ้น	7.75	2.657	มาก
4. มีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว	7.90	2.491	มาก
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
5. มีการรุกกล้าพื้นที่สาธารณะ	1.89	3.062	น้อยที่สุด
6. นักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด	2.73	3.256	น้อย
7. ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย	1.72	2.857	น้อยที่สุด
8. มีมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่น คาร์บอน	2.45	3.070	น้อย
9. มีมลพิษทางเสียง เช่น เสียงของนักท่องเที่ยว	2.23	2.961	น้อย
10. มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว	3.33	3.446	น้อย

4.7 ผลจากการจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน

จากการนำเสนอผลการศึกษาคู่ชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชน ในวันที่ 29 กรกฎาคม 2553 โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 22 คน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 (รายละเอียดการจัดสัมมนาในกลุ่มในภาคผนวก ข) สามารถสรุปความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชนแบ่งเป็น 2 ประเด็นคือประเด็นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง และประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.7.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. การเพิ่มมูลค่าของสินค้า ในปัจจุบันสินค้าของชุมชนบ้านปราสาทอยู่ในระดับ OTOP 3 ดาว ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตสินค้าหัตถกรรมมีความต้องการที่จะเพิ่มมูลค่าของสินค้านั้น โดยการพัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์

2. ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตสินค้าหัตถกรรมต้องการให้สินค้ามีลวดลายแปลกใหม่ และมีสินค้าหลากหลายมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันสินค้าของชุมชน ส่วนมากจะเป็นเครื่องจักสาน เช่น หมวก กระเป๋า เสื่อ และทอผ้า ซึ่งมีรูปแบบและลวดลายที่ไม่หลากหลายมากนัก ดังนั้นประชาชนจึงต้องการผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการผลิตสินค้าเหล่านี้มาแนะนำให้ความรู้และจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้สืบทอดงานหัตถกรรม เป็นอีกหนึ่งปัญหาของชุมชน เนื่องจากประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ และส่วนมากจะทำงานหัตถกรรมเป็นอาชีพรองจากอาชีพเกษตรกรรม และประชาชนวัยทำงานส่วนมากมักจะไปทำงานที่อื่น ส่วนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่มักจะไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว และเมื่อเรียนจบแล้วส่วนมากก็ไปทำงานต่างพื้นที่ จึงไม่มีผู้สืบทอดงานหัตถกรรมต่อ โดยเฉพาะในกลุ่มทำเครื่องดนตรี และกลุ่มทอผ้า ซึ่งมีจำนวนสมาชิกน้อยมากและเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าและทำเครื่องดนตรีไทย จึงต้องการให้ผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องช่วยให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญต่อการรักษาวัฒนธรรมในด้านการสืบทอดงานหัตถกรรมของชุมชนไว้เพื่อให้คงอยู่ต่อไป

4. ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นที่หลุมขุดค้นทั้ง 3 หลุม เนื่องจากหลุมขุดค้นอยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดินประมาณ 5 เมตร ดังนั้นเมื่อเวลาฝนตกจะทำให้เกิดน้ำซึมขึ้นมาจากชั้นใต้ดิน และน้ำรั่วลงมากหลังคา ซึ่งอาจทำให้ชิ้นส่วนโครงกระดูกเสียหายได้ ดังนั้นจึงต้องการให้มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่มาดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีเหมือนเดิม

5. ปัญหาขยะจากนักท่องเที่ยว ประชาชนมีความเห็นว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆของชุมชนแล้วมักจะทิ้งขยะตามทางเดินหรือตามแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้สถานที่นั้นไม่ดูสะอาด สวยงาม และยังเป็นภาระแก่เจ้าของบ้านต้องคอยเก็บขยะที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ ซึ่งปัญหานี้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์การรักษาความสะอาด เช่น การติดป้ายรักษาความสะอาด เพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆตามทางเดินและจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

4.7.2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาชุมชน

1. น้ำประปา ถึงแม้การศึกษาจะพบว่าทุกครัวเรือนมีน้ำประปาใช้ แต่เมื่อได้สอบถามถึงปัญหา พบว่ามีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือนจริงแต่มีไม่เพียงพอตลอดทั้งปี เนื่องจากระบบน้ำประปาของชุมชนนั้นสร้างโดยชุมชนเองเป็นประปาของหมู่บ้าน ซึ่งสร้างมาตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และในปัจจุบันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นทำให้มีการใช้น้ำประปามากขึ้น น้ำประปาจึงไม่พอใช้ตลอดทั้งปี ดังนั้นประชาชนจึงต้องการให้มีถังเก็บน้ำประปาเพิ่มเพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดเพียงพอทั้งปี
2. ทางระบายน้ำ เนื่องจากถนนบางสายในชุมชนถูกสร้างมานานแล้วจึงอยู่ต่ำกว่าระดับบ้านและมีความเสื่อมโทรมและทรุดพังทลายบางจุด เมื่อเวลาฝนตกจะเกิดน้ำท่วมขังถนนเนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ ดังนั้นประชาชนจึงต้องการให้มีการสร้างทางระบายน้ำและซ่อมแซมถนนด้วย
3. ลำธารปราสาท ในปัจจุบันลำธารปราสาทมีความตื้นเขินมากขึ้นเมื่อฝนตกจึงไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้มากพอที่จะนำไปใช้ในหน้าแล้งได้ จึงต้องการงบประมาณในการขุดลอกคลองลำธารปราสาท ทำประตูน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ และปรับปรุงลำธารปราสาทให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวมีเข้ามาเยี่ยมชมลำธารปราสาท เนื่องจากเมื่อน้ำในลำธารปราสาทลดลงจะสามารถมองเห็นฐานของปราสาทที่ยังสร้างไม่เสร็จได้ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจอีกอย่างหนึ่ง ชุมชนจึงต้องการงบประมาณที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงลำธารปราสาทและทัศนียภาพบริเวณลำธารปราสาท

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาท เพื่อหาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และเพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชน และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การรายงานผลสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การรายงานผลสรุปแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

- 1) คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท ประกอบด้วย ผลการประเมินคุณภาพชีวิต และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต
- 2) ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้านคือ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อม ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต พบว่าองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านสังคม องค์ประกอบด้านสุขภาพ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจพบว่า คุณภาพชีวิตด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนมีความสุขและมีความพอใจต่องานที่ทำ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง พอใจต่อรายได้จากการทำงาน แต่บางส่วนต้องกู้เงินเพื่อมาประกอบอาชีพ และงานที่ทำเป็นงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน ส่วนคุณภาพชีวิตด้านรายได้ ด้านเงินออม และด้านหนี้สิน อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากมีประชาชนบางส่วนเท่านั้นที่มีความพอใจต่อรายได้และมีความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย มีหนี้สินที่ต้องชำระและเป็นภาระที่หนักมาก และบางส่วนเท่านั้นที่มีเงินออมพอที่จะนำไปใช้ในยามฉุกเฉินได้ ซึ่งในภาพรวมจะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจนั้นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำ

ที่สุด แต่เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด แสดงว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาทมีปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องสังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบย่อยด้านสังคมพบว่า คุณภาพชีวิตด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากประชาชนส่วนมากมีความคิดเห็นว่าตนเองอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความเคารพนับถือกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว ส่วนคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ด้านความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านวิถีชีวิต อยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดยในด้านการศึกษานั้น ประชาชนส่วนมากเห็นความสำคัญของการศึกษาและได้รับการอบรมหรือการศึกษาที่เป็นความรู้เป็นประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพได้ และประชาชนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทุกวัน แต่ก็มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่นการอ่านหนังสือ เป็นต้น ในด้านความปลอดภัยนั้นประชาชนรู้สึกว่าคุณภาพความปลอดภัย เนื่องจากในชุมชนไม่มีปัญหายาเสพติด การทำร้ายร่างกาย และการลักขโมย แต่บางส่วนรู้สึกว่าชุมชนของตนนั้น มีปัญหาการพนันอยู่บ้าง และมีปัญหาห่วยเถื่อน แต่ในภาพรวมแล้วคิดว่ามีความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจสูง สำหรับคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นส่วนมากเห็นความสำคัญต่อการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง มีการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้มีคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง องค์ประกอบย่อยสุดท้ายของด้านสังคมคือ ด้านวิถีชีวิตมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านสังคมแต่ก็ยังอยู่ในระดับสูง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ซื้อล็อตเตอรี่ และไม่ซื้อหวย แต่กลุ่มตัวอย่างก็ได้ปฏิบัติตามหลักศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ได้ตักบาตรทุกวัน สวดมนต์ทุกวัน และมีส่วนน้อยที่นั่งสมาธิทุกวัน จากภาพรวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 รองจากด้านเศรษฐกิจ

องค์ประกอบย่อยของด้านสุขภาพ พบว่า คุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพกาย และด้านการรับประทานอาหารอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและไม่ค่อยมีการเจ็บป่วยในรอบ 1 เดือนแต่ก็มีบางส่วนที่มีอาการเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปีบ้าง แต่ก็ไม่ได้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนด้านการรับประทานอาหารนั้น มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้ทานอาหารครบ 3 มื้อ และไม่ได้ทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน และมีบางส่วนทานเนื้อสัตว์ดิบ และประชาชนส่วนมากทานอาหารสำเร็จรูปที่มี อย. ทุกชนิด แต่คุณภาพชีวิตด้านการออกกำลังกายของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากประชาชน

ส่วนมากไม่ได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และใช้เวลาในการออกกำลังกายน้อย จึงทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านการเสพติดติดยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากมีประชาชนส่วนน้อยมากที่สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนทุกวัน และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทมีปัญหาเรื่องสิ่งเสพติดน้อยที่สุด ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆด้วย เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีการออกกำลังกาย และไม่เสพติดสิ่งเสพติด ก็สามารถที่จะมีกำลังในการพัฒนาตนเองสังคมได้ดียิ่งขึ้น ในภาพรวมประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 รองจากด้านสังคม และด้านสภาพแวดล้อมตามลำดับ และมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตเป็นอันดับที่ 3 รองจากด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

องค์ประกอบย่อยด้านสภาพแวดล้อมพบว่า คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสูง เนื่องจากที่อยู่อาศัยมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน มีถนนทางผ่านส่วนมากเป็นถนนคอนกรีตหรือแอสฟัลต์ มีการกำจัดขยะในครัวเรือนอย่างดีโดยมีการแยกขยะก่อนทิ้งลงถังที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาทจัดไว้ให้ และไม่มีอันตรายจากการใช้เชื้อเพลิงในครัวเรือน ส่วนสภาพที่อยู่อาศัยส่วนมากสร้างจากไม้ที่แข็งแรง ถาวร ภายในบ้านมีทั้งหมด 2 ห้อง คือ 1 ห้องเอนกประสงค์ และ 1 ห้องนอน ครัวเรือนส่วนมากมีแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรครบกวนบ้างแต่ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยหรือสภาพแวดล้อมภายนอกตัวบ้านนั้นอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีไม่มีการรบกวนจากมลภาวะต่างๆเช่น ควัน กลิ่น ผุ่น น้ำเน่าเสีย ขยะและของเสีย ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมของชุมชนมากที่สุด ซึ่งในภาพรวมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นอยู่ในระดับสูงซึ่งมีคะแนนมากเป็นอันดับ 2 รองจากด้านสังคม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

5.1.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

จากการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อมพบว่า ประชาชนส่วนมากมีความคิดเห็นว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวทุกๆด้านส่งผลดีมากกว่าผลเสีย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชุมชนในเชิงบวก คือการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมมากขึ้น สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของบุษบา สิทธิการ (2549) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ที่เห็นว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งทำให้มีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นด้วยถึงแม้จะเพิ่มขึ้นในระดับปานกลางเท่านั้นดังเช่นงานของรังสิต เงามแก้ว (2548) ที่ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าจังหวัดเชียงราย เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้การบริโภคในรูปแบบเดิมเปลี่ยนไปมีอาหารสำเร็จรูปเข้ามา มีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูงขึ้น

ส่วนผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคมนั้น ในด้านบวกประชาชนมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนมากที่สุดเช่นเดียวกับการศึกษาพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำ ของมณีวรรณ ผิวนิม และ ปรรารถนา จันทุพันธ์ (2546) ที่พบว่า การท่องเที่ยวตลาดน้ำช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน และได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง และทำให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้มากขึ้น ผลกระทบด้านลบ พบว่า ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกาย และมีส่วนน้อยที่เห็นว่า มีการพูดภาษาโคราชน้อยลง และสูญเสียความเป็นส่วนตัวบ้างเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในชุมชน

ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมในด้านบวกนั้น ประชาชนส่วนมากมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้มีความสะดวกมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ รพีพรรณ ทองหล่อ (2545) ที่ว่าการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาด้านการคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา ให้มีความสะดวกมากขึ้น แต่ในปัจจุบันชุมชนบ้านปราสาทได้เกิดปัญหาด้านการคมนาคม เนื่องจากถนนบางสายในชุมชนถูกสร้างมานานแล้วตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงอยู่ต่ำกว่าระดับบ้านและมีความเสื่อมโทรมและทรุดพังหลายจุด เมื่อเวลาฝนตกจะเกิดน้ำท่วมขังถนนเนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ การท่องเที่ยวทำให้มีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐานมากขึ้น มีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ และปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้สวยงามมากขึ้น จากการจัดสัมมนา กลุ่มพบว่า การพัฒนาสาธารณูปโภค ได้มีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และจากการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยพบว่าทุกครัวเรือนมีน้ำประปาใช้ แต่เมื่อได้สอบถามถึงปัญหาพบว่า มีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือนจริงแต่มีไม่เพียงพอตลอดทั้งปี เนื่องจากระบบน้ำประปาของชุมชนนั้นสร้างโดยชุมชนเองเป็นประปาของหมู่บ้าน ซึ่งสร้างมาตั้งแต่เริ่มการท่องเที่ยว และในปัจจุบันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นทำให้มีการใช้น้ำประปามากขึ้น น้ำประปาจึงไม่พอใช้ตลอดทั้งปี

ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมในด้านลบนั้นประชาชนส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่นการหลุดของหลุมขุดค้นซึ่งชุมชนไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเองได้ จะต้องมีผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปกรเข้ามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีปัญหาเรื่องการไม่รักษาความสะอาดของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานของรังสิต เภาแก้ว (2548) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายๆพื้นที่ และการท่องเที่ยวทำให้เกิดฝุ่นจากรถของนักท่องเที่ยวบ้าง และมีเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวบ้างเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นหมู่คณะใหญ่

5.1.3 คุณภาพชีวิตและการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านปราสาท

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและกลุ่มตัวอย่าง สรุปความสัมพันธ์ที่สำคัญดังนี้ เพศหญิงเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าเพศชาย กลุ่มที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี กลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/กสิกรรมเป็นอาชีพหลักจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าอาชีพอื่นๆ กลุ่มที่ครัวเรือนมีเงินออมจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม จากความสัมพันธ์จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับผลการศึกษา คุณภาพชีวิต จากการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว

สำหรับรายได้จากการท่องเที่ยว เมื่อวิเคราะห์ถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการท่องเที่ยวในภาพรวม รายได้เฉลี่ยจะอยู่ในช่วงไม่เกิน 500 บาทต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ที่มีจำนวนน้อย และมีการกระจายรายได้แต่ละกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจากแบบสอบถามและการจัดสัมมนาในกลุ่มพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวในกลุ่มบ้านพักมีรายได้ต่อเดือนสูงกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่ได้มีรายได้สูงทุกเดือน เนื่องจากไม่ได้มีนักท่องเที่ยวมาพักโฮมสเตย์เป็นประจำ และขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าของบ้านที่จะสามารถรับนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักจะมีการประชุมก่อนและหลังที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักทุกครั้ง ดังนั้นการจัดการบ้านพักของชุมชนเป็นไปอย่างโปร่งใส จึงไม่มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกันในเรื่องของรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มของบ้านพัก

ส่วนของกลุ่มการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับงานหัตถกรรม เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำหมวก กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก และกลุ่มทำเครื่องดนตรีไทยนั้น มีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละกลุ่ม แต่จากการจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน พบว่าเรื่องการกระจายรายได้ของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ไม่คิดว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาสำหรับชุมชน เนื่องจากรายได้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถในการผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งถ้าผลิตสินค้าได้มาก ก็จะมีรายได้มากตามไปด้วย แต่ประเด็นปัญหาสำหรับชุมชนคือ ขาดความหลากหลายของสินค้า ขาดรูปแบบใหม่ๆ

ของสินค้า มูลค่าของสินค้าต่ำ และขาดผู้สืบทอดงานหัตถกรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับกลุ่มหัตถกรรม โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าและกลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีจำนวนสมาชิกกลุ่มน้อยและเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จึงต้องการผู้ที่จะสืบทอดงานนี้ต่อไป ดังนั้นควรจะมีการส่งเสริมให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านการสืบทอดงานหัตถกรรมของชุมชนไว้ให้คงอยู่ต่อไป

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสินค้า ความหลากหลายของสินค้า และมูลค่าของสินค้านั้น เนื่องจากชุมชนนี้มีการท่องเที่ยวมายาวนาน เมื่อเริ่มจัดตั้งการท่องเที่ยว ได้มีการฝึกอบรมอาชีพจากภาครัฐให้กับชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และนำมาประกอบเป็นอาชีพเสริม ได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เข้ามาศึกษา ให้ความรู้แก่ชุมชนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกลุ่มที่สนใจงานหัตถกรรมเพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพเสริม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชุมชน พบว่าต้องการให้สินค้า เช่น หมวก กระเป๋า เสื้อ และผ้าทอ มีลวดลายแปลกใหม่ และมีสินค้าหลากหลายมากขึ้น แต่ปัจจุบันไม่ได้มีหน่วยงานใดเข้ามาอบรมให้ความรู้ใหม่ๆแก่ชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงต้องการผู้ที่มีความรู้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแนะนำให้ความรู้และจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ ปัจจุบันสินค้าของชุมชนบ้านปราสาทอยู่ในระดับ OTOP 3 ดาวเท่านั้น ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตสินค้าหัตถกรรมมีความต้องการที่จะเพิ่มมูลค่าของสินค้านั้น โดยการพัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นชุมชนจึงต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะให้ความรู้ในการพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหัตถกรรมของชุมชน

จากความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมการท่องเที่ยว ในเรื่องของรายได้ เงินออม วิถีชีวิต การศึกษาและการมีครอบครัวที่อบอุ่น และจากการวิเคราะห์รายได้จากการท่องเที่ยว พบว่า มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่อเดือนเฉลี่ยเพียง 546.97บาทเท่านั้น และบางส่วนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวในบางเดือนอาจจะไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเลย เมื่อพิจารณาตามประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มที่ทำบ้านพักมีรายได้มาก แต่ในส่วนของกลุ่มสินค้าหัตถกรรมนั้นมีรายได้น้อย จะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวนั้นยังไม่การกระจายไปสู่ประชาชนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจดีขึ้นมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ อย่างไรก็ตามการมีรายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะส่งผลไปสู่การมีเงินออม

ถ้าประชาชนมีรายได้มากขึ้น ก็จะมีการเก็บออมที่มากขึ้นด้วย และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวก็ส่งผลต่อการออมด้วย ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวจะมีการออมเงินมากกว่า
กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยว ดังนั้นในการพิจารณาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้
สอดคล้องกับชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จึงต้องพิจารณาเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องหลัก

5.2 ข้อเสนอแนะ

การรายงานข้อเสนอแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) ข้อเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยว
เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

สำหรับข้อเสนอแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ชุมชนและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเน้นไปในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อ
คุณภาพชีวิตพบว่า องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย
องค์ประกอบย่อยด้านรายได้ และเงินออม ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วน
ร่วมในการท่องเที่ยวด้วย แสดงว่า การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มรายได้และช่วยให้
มีเงินออมมากขึ้นได้ และเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากขึ้น ชุมชนและ
หน่วยงานจะต้องจัดหางานรองรับ โดยการจัดหางานที่สามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้ โดยอาจจะใช้
กลุ่มที่มีอยู่แล้วในชุมชนแต่พัฒนาให้มีความหลากหลายของสินค้ามากขึ้น และทำให้สินค้ามี
มูลค่าเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมการตลาดและขยายตลาดเพื่อรองรับสินค้าที่มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น

การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว นอกจากจะช่วยกระจาย
รายได้และทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้นแล้วยังทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมดีขึ้นด้วย
อาจจะเริ่มจากการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการ
ท่องเที่ยว เพื่อที่จะทำให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยเน้นไปที่การช่วยกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้
เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด หรือประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากจะร่วมกันสืบทอด
วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนแล้ว การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวยังช่วยให้ประชาชนได้เห็น
ความสำคัญของการดูแลรักษา ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น และยังมีส่วนช่วยในการ
ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย (ดูตาราง 5.1)

5.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตควรให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านของรายได้ที่ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ซึ่งการที่ประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะทำให้มีเงินออมมากขึ้นด้วย และจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนมากมีหนี้สิน ซึ่งเป็นทั้งหนี้ส่วนตัวและหนี้ของครัวเรือน ดังนั้นนอกจากเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนแล้ว อาจจะต้องใช้วิธีอื่นควบคู่กันไป เช่น สนับสนุนการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

สำหรับองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิตลำดับต่อมาคือองค์ประกอบด้านสังคม องค์ประกอบย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมต่อชุมชนหรือการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านปราสาทมีคุณภาพชีวิตในด้านนี้สูงอยู่แล้ว แต่การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นจะสามารถช่วยสนับสนุนคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจด้วย จึงน่าจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องจากเมื่อประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแล้วยังสามารถประกอบอาชีพเสริม เพื่อหารายได้เพิ่มจากกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆของชุมชน และยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอีกทางหนึ่ง

องค์ประกอบลำดับต่อมาสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนบ้านปราสาทคือองค์ประกอบด้านสุขภาพ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการออกกำลังกายน้อยมาก การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆได้มากขึ้น ดังนั้นควรรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย ส่งเสริมการออกกำลังกายจากการสัมมนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันได้จัดให้มีการออกกำลังกายในชุมชนแล้ว โดยจะมีการออกกำลังกายตอนเย็นทุกวัน เพื่อให้ผู้อาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพที่ดี ป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ นอกจากนั้นควรมีการให้ความรู้ทางด้านโภชนาการและประโยชน์ของสารอาหารแต่ละชนิด และโทษของการทานเนื้อสัตว์ดิบ ส่วนด้านการศึกษานั้นควรรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เช่นการจัดให้มีสถานที่อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้นและมีหนังสือมากขึ้น การสนับสนุนให้คนในชุมชนมีการศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจะเป็นการสร้างโอกาส เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต หรือการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครอบครัวต่อไป สามารถสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจากการศึกษาและข้อเสนอแนะของชุมชนจากการสัมมนาได้(ดูตาราง 5.1)

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาการท่องเที่ยว	ยกระดับคุณภาพชีวิต	พัฒนาการท่องเที่ยว	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ
ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว	/	/	อบต. และ ชุมชน
ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น	/	/	อบต. ชุมชน และศูนย์ฝึก
พัฒนาสินค้าและของที่ระลึกที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้น	/	/	อาชีพของ รัฐบาลและ
ส่งเสริมการตลาดสินค้าและของที่ระลึกของชุมชน	/	/	สถานศึกษา
ยกระดับสินค้าและของที่ระลึกให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น	/	/	ต่างๆ
ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม	/	/	กรมศิลปากร
รณรงค์ให้มีการรักษาความสะอาดตามแหล่งท่องเที่ยวและทางเดิน	/	/	อบต. และ
สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป	/	/	ชุมชน
ส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย	/	/	อบต. อสม.
ส่งเสริมให้มีการทานอาหารที่ถูกต้องลักษณะ	/	/	และชุมชน
ส่งเสริมให้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง	/	/	
ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	/	/	
ปรับปรุงทางคมนาคมและทางระบายน้ำ	/	/	อบต. และ ชุมชน
ปรับปรุงระบบประปาชุมชน	/	/	
ปรับปรุงทัศนียภาพและชุดลอกลำธารปราสาท	/	/	

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวของการศึกษาคั้งนี้ เป็นการสอบถามถึงความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวว่ามีความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง ไม่ได้เป็นการศึกษาผลกระทบโดยการเก็บข้อมูล หรือรวบรวมข้อมูลจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนและนำมาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรง ดังนั้นผลของการศึกษาอาจจะได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนนัก อาจจะต้องลงพื้นที่เพื่อเก็บรายละเอียดข้อมูลต่างๆ และศึกษาข้อมูลที่ผ่านมาของชุมชนเพื่อวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่แท้จริง เช่น การพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ การส่งเสริมอาชีพ การมีรายได้เพิ่มขึ้น การกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจริง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นผลมาจากการ

ท่องเที่ยวด้วย เพื่อที่จะนำผลมาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ตรงประเด็นมากขึ้น

2. การสอบถามคุณภาพชีวิตของการศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้สอบถามคุณภาพชีวิตในเชิงเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่เป็นการสอบถามถึงคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน จึงไม่สามารถทราบถึงวิวัฒนาการของคุณภาพชีวิตที่มีการพัฒนาควบคู่กับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตและการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กัน ศึกษาถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในอนาคต

3. การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวครั้งนี้ เป็นการสอบถามถึงผลกระทบด้านบวก และด้านลบ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตมาถึงปัจจุบันและนำมาวิเคราะห์ถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชนได้

4. จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าคุณภาพด้านเศรษฐกิจของบ้านปราสาทนั้นอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้นซึ่งต่ำกว่าคุณภาพชีวิตด้านอื่น และรายได้จากการท่องเที่ยวก็ไม่ได้ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพด้านเศรษฐกิจดีขึ้นมากนัก ดังนั้นในการศึกษาต่อไป น่าจะวิเคราะห์ถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภทว่าส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างไร และจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาให้ดีขึ้น ได้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **รายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทยจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550.** บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด, กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **แบบสอบถามข้อมูลรายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทยจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550-2554.** บริษัท ทศน์ทองการพิมพ์, นครราชสีมา.
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **หมู่บ้านชนบทไทยจากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค) ปี 2550.** คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของภาคประชาชน (พชช.) การพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2553 **บ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17 ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา.** <http://tharnprasarth.moobanthai.com>, สืบค้นเมื่อ 7มกราคม 2553
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2553 **บ้านใต้ปราสาท หมู่ที่ 7 ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา.** <http://prasarttait.moobanthai.com>, สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2553
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2550. **รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาและพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์.** http://www.m-society.go.th/edoc_detail.php?edocid=195, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550. **กรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พ.ศ. 2550 – 2554.** <http://thai.tourismthailand.org/about-tat/about-tat-24-1.html>, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552
- เทเวศร์ พิริยะพฤษ์ และคณะ. 2542. **การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต.** <http://www.swu.ac.th/royal/book6/index.html>, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2551. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 9).** ซีเอ็ดยูเคชั่น, กรุงเทพฯ.
- นายแพทย์หม่อมหลวงสมชาย จักรพันธุ์. 2549, 13 ตุลาคม. “ความสุขคนไทย...ความสุขที่พอเพียง.” มติชน.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุษบา สิทธิการ สิริวัฒนา ไจมา และจันทอน คำแสน. 2549. **ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย**. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- ผาสุก ยุทธเมธา. 2540. **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. บริษัท ต้นอ่อน แกรมมี่ จำกัด, กรุงเทพฯ.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2535. อักษรเจริญทัศน์, กรุงเทพฯ.
- พิมลพรรณ อิศรภักดี อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม และวศรินทร์ เกรย์. 2550. **โครงการจัดทำชุดตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ**. http://www.hiso.or.th/hiso/proReport/pro1_reportL1_3.php, สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2552
- ภัทรธิดา ผลงาม. 2542. **คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครูสถาบันราชภัฏเลย**. สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- มณีวรรณ ผิวนิมและปรารภณา จันทุพันธ์. 2546. **การพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ**. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ยุทธนา สมลา. 2550. **การบริหารจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพา อุดมศักดิ์. 2516. “แนวความคิด หลักการ และวิธีการทางประชากรศึกษา.” ในเอกสารประกอบการประชุมเรื่อง บทบาทของสุขศึกษา – ประชากรศึกษาในการแก้ปัญหาประชากรและสาธารณสุข. หน้า 82. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- เย็นใจ เลหาภณิษ. 2520. “คุณภาพชีวิต.” **ความคิดรวบยอดสำคัญของประชากรศึกษา**. วารสารประชากรศึกษา. 4(12) : 46-52.
- รพีพรรณ ทองหล่อ. 2545. **การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีจังหวัด น่าน**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ
- รลิกา อังกูร และคณะ. 2549. **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ. http://www.tat.or.th/e-journal/article-04_4-49.html, สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2552

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รังสิต เภาแก้ว. 2548. **การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคูหนิง.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, เชียงราย.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.** โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- สนั่น ราชทิพย์. 2541. **แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษ จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สวัสดิ์ ภูทอง. 2546. **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาลัยมหิดล. 2550. **ดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี.** หจก. สหพัฒนไพศาล, นนทบุรี
- สุชาติดา วงษ์ชัยภูมิ. 2551. **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุพรรณิ ไชยอำ พร และสนธิ สมัครการ. 2534. **รายงานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทย เปรียบเทียบระหว่างเมืองกับชนบท. สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.**
- สุภมาศ อังคุโชติ และคณะ. 2552. **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 2).** เจริญดีมีนคังการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2548. **องค์ความรู้ด้านครอบครัว.** <http://www.women-family.go.th/>, สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2552
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2551. **การศึกษาติดตามประเมินผลหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย.** <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9510000132537>, สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2552

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. 2552. โฮมสเตย์มาตรฐานไทย. <http://homestaythai.tourism.go.th/index.php> , สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2552
- โสมสกา พชรานนท์ และ นุชนาถ มั่งคั่ง. 2548. แนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ กรณีศึกษากิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง. ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัฉรวา นวจินดา. 2549. ทฤษฎีคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ. สมาคมนักประชากรไทย.
- อัฉรวา นวจินดา และ ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ. 2532. ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นพื้นฐานภาวะทางคหกรรมศาสตร์ และคุณภาพชีวิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. 2541. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.
- Cambell, A. 1976, January. Subjective Measure of Well-being. American Psychologist. 31 : 117-124.
- Ferrans,CE and Power,M.J. 1990. Psychometric of the Quality of life index. Research in Nursing & Health. 15(1)
- Flanagan, J.C. 1978, February. Measurement of Quality of life : Current State of the art Archives of Physical Medicine and Rehabilitation. 63 : 138-147.
- Liu, B.C. 1976. Quality of life Indicators in U.S.Metropolitan Areas. New York: Praeger.
- Maslow, A.H. 1954. Motivation and Personality. New York: Harper & Brothers.
- Shama, R.C. 1975. "Population and Socio-economic Development". Population Trends Resources and Environment : Hand Book on Population Education. New York: McGraw – Hill, Inc
- UNSCO. 1978. Indication of Environmental Quality and Quality of Life. Research and Social Science, No.38. Paris.
- Wallace, S.A. 1974. Identifying Quality of Life Indicators for Use in Family. Planning Programs in Developing Countries. M.A. Thesis University of Pennsylvania.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. บทความการวิจัย

คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
กรณีศึกษา โฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
QUALITY OF LIFE IN HOMESTAY COMMUNITY: A CASE STUDY OF
BAN PRASAT HOMESTAY, AMPHOE NON SUNG CHANGWAT NAKHON RATCHASIMA

ไพจิตร ประดิษฐ์ผล
มนสิชา เพชรานนท์
 Pajit Praditpol
 Monsicha Bejrananda

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน การศึกษานี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างเกณฑ์ชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิต เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านปราสาท

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้ มีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 4 ด้านคือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านสภาพแวดล้อม วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาทจำนวน 293 คน และการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชน เพื่อรับฟังข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แต่เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบด้านสังคม องค์ประกอบด้านสุขภาพ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ในด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีมากกว่าส่งผลเสีย และกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตนั้น ชุมชนและภาครัฐควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และการสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนและกลุ่มบุคคลในวัยทำงานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากขึ้น

คำหลัก: คุณภาพชีวิต ผลกระทบ การท่องเที่ยว โฮมสเตย์

ABSTRACT

At present, the quality of life has been considered as the highest priority in developing country. Such policy as tourism development has become a tool for improving the quality of life. This policy is applied to many communities in rural area such as Ban Prasat, Amphoe Nonsung, Changwat Nakhon Ratchasima. The community has been developed as a home stay since 1993. This study aims to investigate how the tourism development, home stay, affects the quality of life. The main objectives of the study are to measure and evaluate the quality of life, to analyze the factors affecting quality of life, and to investigate the impact of home stay development on the community as a whole. The study also aims to provide the suggestion of how to promote tourism development for better quality of life in Ban Prasat.

Two hundred and ninety three persons living in the community were interviewed and discussion based on four aspects of the quality of life (i.e., health, social, economic, and environmental aspect.) The results indicate that Ban Prasat' quality of life in all aspects is high, with the exception of economic aspect that is evaluated at medium level. The impact of tourism on the community is rather positive than negative. Moreover, the results show the relation between participation in tourism-related activities and the level of quality of life. People who participate in tourism-related activities tend to have higher quality of life when compare to those who do not. In order to improve Ban Prasat's quality of life through tourism development, local government and the community should emphasize the economic development especially on how to improve the distribution of tourism generated income within the community. In addition, local government should level up the awareness of community in public participation especially in tourism-related activity by encouraging more participation among the teens and those working the village.

Keyword: quality of life ,tourism development, home stay

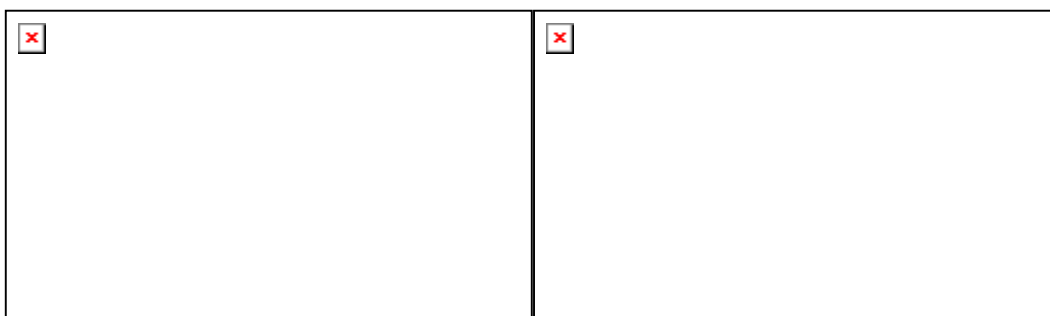
1. บทนำ

การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นั้นยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มี "คนเป็นศูนย์กลาง" ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการพัฒนาการท่องเที่ยวก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยในแง่เศรษฐกิจนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นนำมาซึ่งการจ้างงานและการสร้างอาชีพทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น ช่วยลดความยากจนของคนในชนบทซึ่งอยู่ในภาคเกษตรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในแง่ทางสังคม

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะทำให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภค และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วย ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน อันจะนำมาซึ่ง การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีจิตสำนึก แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านบวก ต่อเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม แต่ยังคงพบว่ามีปัญหาซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสังคมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเหมือนดาบสองคม หากจัดการการท่องเที่ยวไม่เหมาะสมแล้ว การท่องเที่ยวจะแปรเปลี่ยนเป็นปัญหาให้ชุมชนแก้ไขในระยะ ยาวอาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงและก่อปัญหามากมายให้กับพื้นที่ได้

การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นไม่ว่าจะเป็นที่ใดย่อมมีผลกระทบเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อ ชุมชนและต่อบุคคล ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งในปัจจุบัน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตมากขึ้น มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและใช้การ ท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดังกรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550 – 2554 โดยมีส่วนหนึ่งที่ว่า “ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจก่อให้เกิดการสร้างงาน และเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน” ดังนั้นในการที่จะ พัฒนาการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวโดยเฉพาะด้านคุณภาพชีวิตของชุมชน จึงควรศึกษาให้ทราบถึง ระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและทำความเข้าใจว่าองค์ประกอบใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเพื่อนำมาวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

โฮมสเตย์บ้านปราสาท (แหล่งพักชุมชนบ้านปราสาท) ตั้งอยู่บ้านธารปราสาท หมู่ 17 และบ้านปราสาทใต้ หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (ภาพที่ 1- 5) กิจกรรมโฮมสเตย์บ้านปราสาทนี้เริ่ม จากการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้าไปพัฒนาพื้นที่ในส่วนของแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาททั้งในด้าน กายภาพและการจัดโครงการเสริมต่างๆ ทำให้เกิดผลดีต่อชุมชนชาวบ้านปราสาทอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มี กิจกรรมโฮมสเตย์ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านชุดที่พักทางวัฒนธรรม และเป็นโฮมสเตย์รุ่นแรกของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน โฮมสเตย์บ้านปราสาทจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่พักทางวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และเรียนรู้ถึงชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนบ้านปราสาท ที่ได้สืบทอด ยาวนานกว่าหลายร้อยปี และชุมชนได้มีอาชีพเสริม มีรายได้จากการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของ ท้องถิ่นด้วยตนเอง ภายใต้จิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้อย่างยั่งยืนตลอดไป ด้วยการ ร่วมมือ ความสามัคคีของชาวบ้านปราสาททำให้บ้านปราสาทได้รับรางวัลมากมาย โฮมสเตย์บ้านปราสาทมีการ พัฒนาการท่องเที่ยวมายาวนานและต่อเนื่องซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การศึกษานี้จึงมีเป้าประสงค์หลักเพื่อตอบคำถามว่า การท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพ ชีวิตและส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างเกณฑ์ชี้วัดและประเมินผลคุณภาพชีวิต เพื่อ วิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และเพื่อ เสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ภาพที่ 1 ทางเข้าโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา และบ้านพักโฮมสเตย์

ภาพที่ 2 พิพิธภัณฑ์บ้านปราสาท มียุวมัคคุเทศก์คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 หลุมขุดค้นมีทั้งหมด 3 หลุม ค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ ภาชนะดินเผาแบบเคลือบโคลนสีแดง และเครื่องประดับต่างๆทำด้วยสำริด กำไลเปลือกหอย ยุคโบราณประมาณ 2,000 – 3,000 ปีมาแล้ว

ภาพที่ 4 กลุ่มอาชีพเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์ของชุมชนบางส่วน

2. คุณภาพชีวิต

จากการศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิต มีการกล่าวถึง การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสม คือมีความพร้อมทางด้านร่างกายและมีความพร้อมด้านจิตใจ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ และคุณภาพชีวิตที่กล่าวเกี่ยวกับความพึงพอใจในนั้น เป็นความพึงพอใจในชีวิตทางด้านร่างกายและจิตใจ และมีความสุขต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมเข้ามาเป็นองค์ประกอบของการมีชีวิตที่ดีคุณภาพ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2535: 45) ระบุว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ และชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ ดังนั้นคุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าให้นิยามของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข มีการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ และมีความพึงพอใจต่อชุมชนที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 ระดับคือ องค์ประกอบที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานหรืออาจจะเรียกว่าองค์ประกอบด้านกายภาพ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนองค์ประกอบที่สองเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะเน้นพัฒนาด้านจิตใจเพื่อยกระดับการมีชีวิตที่ดีขึ้นการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนอกจากจะแบ่งเป็น 2 ระดับแล้ว ยังมีการแบ่งเป็นองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการศึกษา และการแบ่งองค์ประกอบจากปัจจัยการมีคุณภาพชีวิตของตัวบุคคล จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีเศรษฐกิจที่ดีเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นบางส่วนเกิดขึ้นจากความต้องการและความพึงพอใจที่มีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เช่นงานของอัจฉรา นวจินดา และ ชัจจ์รศ ภิรมย์ธรรมศิริ (2532: 13-18) ได้รวบรวมจากการศึกษาและพบว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตน่าจะประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ องค์ประกอบด้านกายภาพซึ่งวัดและนับได้ และองค์ประกอบด้านความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจของมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับสภาพชีวิตของมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยร่างกาย และจิตใจ “คุณภาพชีวิต” คือ “คุณภาพของร่างกายและคุณภาพของจิตใจ” คุณภาพของร่างกายวัดได้ด้วย “สุขภาพกาย” และคุณภาพของจิตใจก็วัดได้ด้วย “สุขภาพจิตใจ” ดังนั้นคุณภาพชีวิตของบุคคลคือการที่บุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจดีซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ตอบสนองต่อ “ความต้องการ” ทางร่างกายและจิตใจ และงานของ ชาร์มา (Sharma 1987 : 55, อ้างถึงใน สนั่น ราชทิพย์ 2541: 50)

ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) องค์ประกอบทางกายภาพโดยพิจารณาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม 2) องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางการศึกษา รายได้ เพื่อนบ้าน การมีงานทำ การบริหารทางการแพทย์และสาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการทำงาน

ดังนั้นการที่จะพัฒนาชุมชนให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น จะต้องเป็นการพัฒนาเพื่อให้ตอบสนองต่อคนในชุมชนทางด้านร่างกายและจิตใจ ใ้บุคคลมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตและเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย เช่น การพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ และพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีความสุข มีความพอเพียง ในการที่จะวิเคราะห์ประเมินระดับคุณภาพชีวิตให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐานหรือสร้างตัวชี้วัดเพื่อประเมินคุณภาพชีวิต ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมตัวชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาคือ ตัวชี้วัดจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2550, ตัวชี้วัดจากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) ของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2550, ดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2547, มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2550, ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2550, ตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2550, งานวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2548 จากการเปรียบเทียบตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้าและจากหน่วยงานต่างๆ สามารถสรุปตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 4 ด้าน มีองค์ประกอบย่อย 15 องค์ประกอบ ดังนี้

1.ด้านสุขภาพ	2. ด้านสังคม	3.ด้านเศรษฐกิจ	4.ด้านสภาพแวดล้อม
1.1 สุขภาพกาย	2.1 ครอบครัวอบอุ่น	3.1 การทำงาน	4.1สภาพที่อยู่อาศัย
1.2การรับประทานอาหาร1.3	2.2 การศึกษา	3.2 รายได้	4.2 สภาพแวดล้อม
การออกกำลังกาย	2.3 ความปลอดภัย	3.3 เงินออม	บริเวณที่อยู่อาศัย
1.4 การไม่เสพสิ่งเสพติด	2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชน	3.4 หนี้สิน	
	2.5 วิธีชีวิต		

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคูณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีสมมุติฐานว่าคุณภาพชีวิตนั้นได้รับผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนโฮมสเตย์บ้านปราสาท จำนวน 293 คน และการจัดสัมมนาแบบกลุ่มเพื่อรับฟังข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะหลังจากการนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นในชุมชนบ้านปราสาท โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาคือผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 17 หัวหน้ากลุ่มการท่องเที่ยว และประชาชนทั้ง 2 หมู่บ้าน ทั้งหมดจำนวน 22 คน

4. ผลการศึกษา

4.1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

การวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตใช้ FACTOR ANALYSIS ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.80 มีโมเดลดังภาพที่ 6

โดยมีตัวแปรของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองคุณภาพชีวิต แบ่งออกเป็น ตัวแปรแฝงภายนอก ตัวแปรแฝงภายใน ตัวแปรสังเกตได้ มีรายละเอียดของตัวแปรในโมเดลดังนี้

- ตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปรคือ คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (quality)

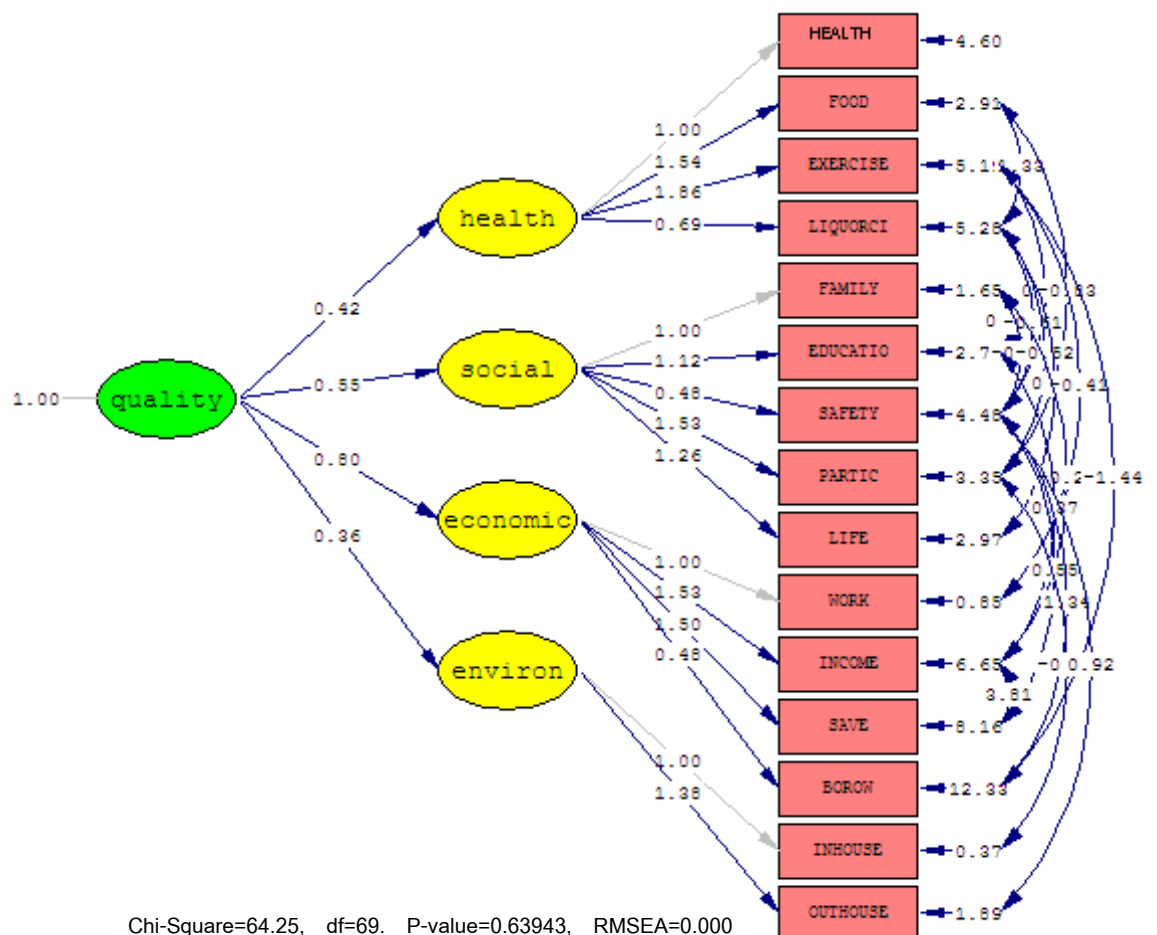
- ตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปรคือ

1. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ (health) 2. คุณภาพชีวิตด้านสังคม (social)

3. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ (economic) 4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม (environ)

- ตัวแปรสังเกตได้ภายใน 15 ตัวแปรคือ

1. สุขภาพ (HEALTH)	2. อาหาร (FOOD)	3. ออกกำลังกาย (EXERCISE)
4. การเสพติด (LIQUORCI)	5. ครอบครัวอบอุ่น (FAMILY)	6. การศึกษา (EDUCATION)
7. ความปลอดภัย (SAFETY)	8. การมีส่วนร่วม (PARTIC)	9. วิถีชีวิต (LIFE)
10. การทำงาน (WORK)	11. รายได้ (INCOME)	12. เงินออม (SAVE)
13. หนี้สิน (BORROW)	14. สภาพที่อยู่อาศัย (INHOUSE)	15. สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย (OUTHOUSE)

ภาพที่ 6 แสดงโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองคุณภาพชีวิต

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 64.25 ค่าความน่าจะเป็น $p = 0.63943$ ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า RMSEA = 0.000 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสมบูรณ CFI = 1.00 จากโมเดลดังกล่าวที่ 6 พบว่า ด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.8 รองลงมาคือ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.55 0.42 0.36 ตามลำดับ สำหรับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของประชาชนในบ้านปราสาทนั้น ด้านรายได้มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีเงินออม ด้านการทำงาน และด้านการมีหนี้สิน ตามลำดับ สำหรับด้านสังคม มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตเป็นอันดับสอง องค์ประกอบย่อยด้านการมีส่วนร่วม มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิถีชีวิต ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว และด้านความปลอดภัย ตามลำดับด้านสุขภาพมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในลำดับที่สาม มีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร สุขภาพร่างกาย และสิ่งเสพติด ด้านสภาพแวดล้อมมีผลต่อคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด ซึ่งองค์ประกอบย่อยด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย มีความสำคัญกว่าด้านที่อยู่อาศัย การวิเคราะห์องค์ประกอบจะเห็นได้ว่าด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทมากที่สุด ดังนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงควรจะเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในด้านรายได้ และการออมเงิน โดยพัฒนาควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในชุมชนเนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิต อันดับหนึ่งของด้านสังคม ซึ่งชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวดังนั้นจึงควรเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

4.2 คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตนั้นได้มาจากการสร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ประยุกต์มาจากการวิจัยที่ได้ศึกษา มา และจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้สัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาท จำนวน 293 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์คุณภาพชีวิต โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านปราสาท ซึ่งมีการกำหนดระดับคะแนนคุณภาพชีวิตดังนี้

ระดับคุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม
ต่ำมาก	0.00 – 2
ต่ำ	2.01 – 4
ปานกลาง	4.01 – 6
สูง	6.01 – 8
สูงมาก	8.01 – 10

จากการประเมินคุณภาพชีวิตในชุมชนบ้านปราสาทพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	เฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับคุณภาพชีวิต
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	2.75	10.00	7.19	1.278	สูง
ด้านสุขภาพกาย	0.00	10.0	7.96	2.209	สูง
ด้านการรับประทานอาหาร	0.00	10.00	7.40	1.892	สูง
ด้านการออกกำลังกาย	0.00	10.00	4.45	2.481	ปานกลาง
ด้านการไม่เสพสิ่งเสพติด	0.00	10.00	8.47	2.333	สูงมาก
คุณภาพชีวิตด้านสังคม	3.68	10	7.58	1.025	สูง
ด้านครอบครัว	2.75	10.00	8.77	1.434	สูงมาก
ด้านการศึกษา	1.00	10.00	7.67	1.794	สูง
ด้านความปลอดภัย	3.33	10.00	7.51	2.150	สูง
ด้านการมีส่วนร่วม	0.00	10.00	7.72	2.065	สูง
ด้านวิถีชีวิต	0.00	10.00	6.24	1.899	สูง
คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	1.03	9.5	5.69	1.698	ปานกลาง
ด้านการทำงาน	1.89	9.89	6.25	1.499	สูง
ด้านรายได้	0.00	10.00	5.24	3.154	ปานกลาง
ด้านเงินออม	0.00	10.00	4.96	3.364	ปานกลาง
ด้านหนี้สิน	0.00	10.00	5.18	3.561	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	3.66	9.14	7.46	0.938	สูง
ด้านที่อยู่อาศัย	4.22	8.74	6.770	0.773	สูง
ด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	2.45	10	8.155	1.521	สูงมาก
คุณภาพชีวิตโดยรวม	4.00	9.33	6.981	0.82853	สูง

จากผลการศึกษาในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตแต่ละด้านจะมีองค์ประกอบย่อยที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ต่างกันดังนี้ องค์ประกอบย่อยของด้านสุขภาพ พบว่า คุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพกาย และด้านการรับประทานอาหารอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและไม่ค่อยมีการเจ็บป่วยในรอบ 1 เดือนแต่ก็มีบางส่วนที่มีอาการเจ็บป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในรอบ 1 ปีบ้าง แต่ก็ไม่ได้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนด้านการรับประทานอาหารนั้น มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้ทานอาหารครบ 3 มื้อ และไม่ได้ทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน และมีบางส่วนทานเนื้อสัตว์ดิบ และประชาชนส่วนมากทานอาหารสำเร็จรูปที่มี อย. ทุกชนิด แต่คุณภาพชีวิตด้านการออกกำลังกายของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากประชาชนส่วนมากไม่ได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และใช้เวลาในการออกกำลังกายน้อย จึงทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านการเสพสิ่งเสพติดอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากมีประชาชนส่วนน้อยมากที่สูบบุหรี่มากกว่า 20 มวนทุกวัน และดื่ม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆด้วย เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีการออกกำลังกาย และไม่เสพสิ่งเสพติด ก็สามารถที่จะมีกำลังในการพัฒนาตนเองสังคมได้ดียิ่งขึ้น ในภาพรวมประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 รองจากด้านสังคม และด้านสภาพแวดล้อมตามลำดับ และมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตเป็นอันดับที่ 3 รองจากด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

องค์ประกอบย่อยด้านสังคมพบว่า คุณภาพชีวิตด้านครอบครัวอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากประชาชนส่วนมากมีความคิดเห็นที่ตนเองอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความเคารพนับถือกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว ส่วนคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ด้านความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านวิถีชีวิต อยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดยในด้านการศึกษานั้น ประชาชนส่วนมากเห็นความสำคัญของการศึกษาและได้รับการอบรมหรือการศึกษาที่เป็นความรู้เป็นประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพได้ และประชาชนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทุกวัน แต่ก็มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีการศึกษา คั้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง เช่นการอ่านหนังสือ เป็นต้น ในด้านความปลอดภัยนั้นประชาชนรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัย เนื่องจากในชุมชนไม่มีปัญหาอาชญากรรม การทำร้ายร่างกาย และการลักขโมย แต่บางส่วนรู้สึกว่าชุมชนของตนนั้น มีปัญหาการพนันอยู่บ้าง และมีปัญหาหิวเดือน แต่ในภาพรวมแล้วคิดว่ามีความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจสูง สำหรับคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นส่วนมากเห็นความสำคัญต่อการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง มีการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตด้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้มีคุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง องค์ประกอบย่อยสุดท้ายของด้านสังคมคือ ด้านวิถีชีวิตมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านสังคมแต่ก็ยังอยู่ในระดับสูง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ซื้อล็อตเตอรี่ และซื้อหวย แต่กลุ่มตัวอย่างก็ได้ปฏิบัติตามหลักศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ได้ตักบาตรทุกวัน สวดมนต์ทุกวัน และมีส่วนน้อยที่นั่งสมาธิทุกวัน จากภาพรวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 รองจากด้านเศรษฐกิจ

องค์ประกอบย่อยด้านเศรษฐกิจพบว่า คุณภาพชีวิตด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากประชาชนมีความสุขและมีความพอใจต่องานที่ทำ มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง พอใจต่อรายได้จากการทำงาน แต่บางส่วนต้องกู้เงินเพื่อมาประกอบอาชีพ และงานที่ทำเป็นงานที่มีรายได้ไม่แน่นอน ส่วนคุณภาพชีวิตด้านรายได้ ด้านเงินออม และด้านหนี้สิน อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากมีประชาชนบางส่วนเท่านั้นที่มีความพอใจต่อรายได้ และมีความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย มีหนี้สินที่ต้องชำระและเป็นภาระที่หนักมาก และบางส่วนเท่านั้นที่มีเงินออมพอที่จะนำไปใช้ในยามฉุกเฉินได้ ซึ่งในภาพรวมจะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจนั้นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาทนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด

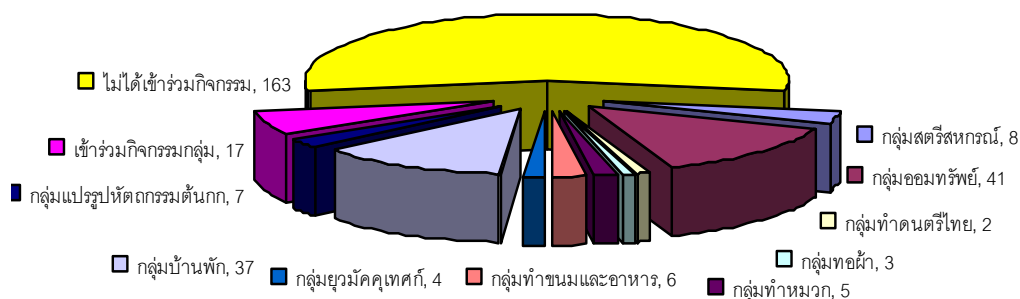
องค์ประกอบย่อยด้านสภาพแวดล้อมพบว่า คุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสูง เนื่องจากที่อยู่อาศัยมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน มีถนนทางผ่านส่วนมากเป็นถนนคอนกรีตหรือแอสฟัลต์ มีการกำจัดขยะในครัวเรือนอย่างดีโดยมีการแยกขยะก่อนทิ้งลงถังที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลพราสาจัดไว้ให้ และไม่มีอันตรายจากการใช้เชื้อเพลิงในครัวเรือน ส่วนสภาพที่อยู่อาศัยส่วนมากสร้างจากไม้ที่แข็งแรง ถาวร ภายในบ้านมีทั้งหมด 2 ห้อง คือ 1 ห้องเอนกประสงค์ และ 1 ห้องนอน ครัวเรือนส่วนมากมีแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรครบกวนบ้างแต่ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ส่วนคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่สภาพแวดล้อมภายนอกตัวบ้านนั้นอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีไม่มีการรบกวนจากมลภาวะต่างๆ เช่น ควัน กลิ่น ฝุ่น น้ำเน่าเสีย ขยะและของเสีย ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมของชุมชนมากที่สุด ซึ่งในภาพรวมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านพราสานั้นอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีคะแนนมากเป็นอันดับ 2 รองจากด้านสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

4.3 การมีส่วนร่วมในท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านพราสา

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและกลุ่มตัวอย่าง พบความสัมพันธ์ที่สำคัญดังนี้ เพศหญิงเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าเพศชาย กลุ่มที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี กลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/กสิกรรมเป็นอาชีพหลักจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าอาชีพอื่นๆ กลุ่มที่ครัวเรือนมีเงินออมจะมีการเข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม

เมื่อวิเคราะห์การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว จากภาพที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งหมด 163 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวมีทั้งหมด 130 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดนั้นมีทั้งหมด 17 คน ในส่วนของการเป็นสมาชิกกลุ่มนั้นส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มบ้านพัก และกลุ่มออสมทรัพย์ สำหรับกลุ่มอื่น ๆ นั้นมีกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนน้อยคือไม่ถึงกลุ่มละ 10 คน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มท่องเที่ยว

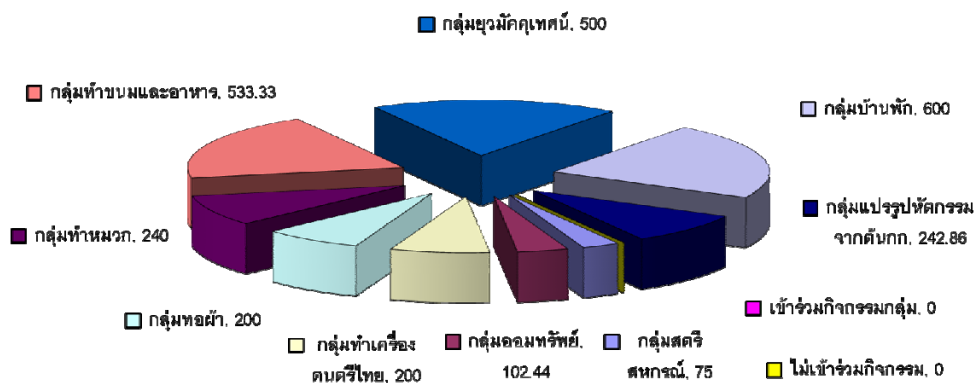

ภาพที่ 7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มการท่องเที่ยว

จากภาพที่ 8 แสดงถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในภาพรวม รายได้เฉลี่ยจะอยู่ในช่วงไม่เกิน 500 บาทต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ที่มีจำนวนน้อย และมีการกระจายรายได้แต่ละ

กลุ่มไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจากแบบสอบถามและการจัดสัมมนา กลุ่มพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวในกลุ่มบ้านพักมีรายได้ต่อเดือนสูงกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่ได้มีรายได้สูงทุกเดือน เนื่องจากไม่ได้มีนักท่องเที่ยวมาพักโฮมสเตย์เป็นประจำ และขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าของบ้านที่จะสามารถรับนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักจะมีการประชุมก่อนและหลังที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักทุกครั้ง ดังนั้นการจัดการบ้านพักของชุมชนเป็นไปอย่างโปร่งใส จึงไม่มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกันในเรื่องของการรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในกลุ่มของบ้านพัก

รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มท่องเที่ยว

ภาพที่ 8 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มการท่องเที่ยว

ในส่วนของกลุ่มการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับงานหัตถกรรม เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก และกลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย นั้น มีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละกลุ่มเช่นเดียวกัน แต่จากการจัดสัมมนา กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่คิดว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาสำหรับชุมชน เนื่องจากรายได้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถในการผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งถ้าผลิตสินค้าได้มาก ก็จะมีรายได้มากตามไปด้วย แต่ประเด็นปัญหาสำหรับชุมชนคือ ขาดความหลากหลายของสินค้า ขาดรูปแบบใหม่ๆ ของสินค้า มูลค่าของสินค้าต่ำ และขาดผู้สืบทอดงานหัตถกรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับกลุ่มหัตถกรรม โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าและกลุ่มทำเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีจำนวนสมาชิกกลุ่มน้อยและเป็นผู้สูงอายุทั้งหมด จึงต้องการผู้ที่จะสืบทอดงานนี้ต่อไป ดังนั้นควรจะมีการส่งเสริม ให้ความรู้และสร้างความรู้ตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านการสืบทอดงานหัตถกรรมของชุมชนไว้ให้คงอยู่ต่อไป

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสินค้า ความหลากหลายของสินค้า และมูลค่าของสินค้านั้น เนื่องจากชุมชนนี้มีการท่องเที่ยวมายาวนาน เมื่อเริ่มจัดตั้งการท่องเที่ยว ได้มีการฝึกอบรมอาชีพจากภาครัฐให้กับชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และนำมาประกอบเป็นอาชีพเสริม ได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เข้ามาศึกษา ให้ความรู้แก่ชุมชนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกลุ่มที่สนใจงานหัตถกรรมเพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพเสริม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชุมชน พบว่าต้องการให้สินค้า เช่น หมวก กระเป๋า เสื้อ และผ้าทอ มีลวดลายแปลกใหม่ และมีสินค้าหลากหลายมากขึ้น แต่ปัจจุบันไม่ได้มีหน่วยงานใดเข้ามาอบรมให้ความรู้ใหม่ๆ แก่ ดังนั้นชุมชนจึงต้องการผู้ที่มีความรู้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแนะนำ ให้ความรู้และจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชนยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ ปัจจุบันสินค้าของชุมชนบ้านปราสาทอยู่ในระดับ OTOP 3 ดาวเท่านั้น ประชาชนที่เข้า

ร่วมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตสินค้าหัตถกรรมมีความต้องการที่จะเพิ่มมูลค่าของสินค้านั้น โดยการพัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นชุมชนจึงต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนการที่จะพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหัตถกรรมของชุมชน

จากความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมการท่องเที่ยว ในเรื่องของรายได้ เงินออม วิถีชีวิต การศึกษา และการมีครอบครัวที่อบอุ่น และจากการวิเคราะห์รายได้จากการท่องเที่ยว พบว่า มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่อเดือนเฉลี่ยเพียง 546.97บาทเท่านั้น และบางส่วนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวในบางเดือนอาจจะไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเลย เมื่อพิจารณาตามประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มที่ทำงานพักมีรายได้มาก แต่ในส่วนของกลุ่มสินค้าหัตถกรรมนั้นมียาได้น้อย จะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวนั้นยังไม่กระจายไปสู่ประชาชนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจดีขึ้นมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ อย่างไรก็ตามการมีรายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะส่งผลไปสู่การมีเงินออม ถ้าประชาชนมีรายได้มากขึ้น ก็จะมีการเก็บออมที่มากขึ้นด้วย และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลต่อการออมด้วย ประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวจะมีการออมเงินมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มการท่องเที่ยว

4.4 คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในท่องเที่ยว

จากสมมุติฐานว่าคุณภาพชีวิตนั้นได้รับผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนั้นเพื่อต้องการพิสูจน์ว่าการท่องเที่ยวนั้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเท่าเทียมกันหรือไม่ จึงได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวว่ามีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ t-test ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยมีสมมุติฐานทางสถิติ คือ

$$H_0 : \mu_{\text{มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}} = \mu_{\text{ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}}$$

$$H_1 : \mu_{\text{มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}} \neq \mu_{\text{ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว}}$$

ถ้า p น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ = 0.05 จะปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาค่า t จะทำให้ทราบถึงข้อแตกต่างของคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและกลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าการท่องเที่ยวนั้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนหรือไม่อย่างไร ซึ่งจากผลการศึกษาดังตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมีคุณภาพชีวิตแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านสังคม และคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกัน และมีองค์ประกอบย่อยด้านการรับประทานอาหาร ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต ด้านรายได้ ด้านการมีเงินออม แตกต่างกันด้วย ซึ่งกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	มีส่วนร่วม		ไม่มีส่วนร่วม		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ	7.36	1.23	7.06	1.30	-2.06	0.040*
1.1 สุขภาพกาย	7.90	2.16	8.01	2.25	0.42	0.676
1.2 การรับประทานอาหาร	7.74	1.75	7.13	1.96	-2.81	0.005*
1.3 การออกกำลังกาย	4.63	2.46	4.31	2.50	-1.11	0.266
1.4 การเสพสิ่งเสพติด	8.72	1.93	8.27	2.60	-1.72	0.087
2. คุณภาพชีวิตด้านสังคม	7.89	0.92	7.34	1.04	-4.74	0.000*
2.1 คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว	9.22	1.04	8.41	1.60	-5.21	0.000*
2.2 คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา	7.96	1.67	7.43	1.86	-2.50	0.013*
2.3 คุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัย	7.69	1.94	7.35	2.30	-1.34	0.183
2.4 คุณภาพชีวิตด้านการมีส่วนร่วม	7.87	2.16	7.60	1.98	-1.14	0.254
2.5 คุณภาพชีวิตด้านวิถีชีวิต	6.69	1.83	5.88	1.88	-3.72	0.000*
3. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	5.87	1.61	5.55	1.76	-1.58	0.114
3.1 คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	6.35	1.35	6.18	1.61	-1.00	0.317
3.2 คุณภาพชีวิตด้านรายได้	5.67	2.97	4.90	3.26	-2.08	0.038*
3.3 คุณภาพชีวิตด้านการมีเงินออม	5.49	3.26	4.54	3.40	-2.43	0.016*
3.4 คุณภาพชีวิตด้านการมีหนี้สิน	4.98	3.56	5.33	3.56	0.83	0.409
4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	6.87	0.72	6.69	0.81	-1.90	0.059
4.1 คุณภาพชีวิตด้านสภาพที่อยู่อาศัย	7.56	0.86	7.39	1.00	-1.57	0.117
4.2 คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย	8.25	1.46	8.08	1.57	-0.98	0.329
คุณภาพชีวิตโดยรวม	7.17	0.71	6.83	0.89	-3.62	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตแต่ละองค์ประกอบพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพโดยรวมนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม ส่วนในองค์ประกอบย่อยนั้น พบว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการรับประทานอาหารสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม แต่ในด้านสุขภาพกาย ด้านการออกกำลังกาย และด้านการเสพสิ่งเสพติดไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

คุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวมมีความแตกต่างกันระหว่างสองกลุ่ม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านสังคมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า ในด้านครอบครัว ด้านการศึกษา และด้านวิถีชีวิต กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมี

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ส่วนในด้านด้านความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในภาพรวมนั้นไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม รวมทั้งด้านการทำงานและการมีหนี้สินด้วย แต่ในด้านรายได้ และการมีเงินออมนั้น มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว แต่ค่าเฉลี่ยนั้นยังอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ซึ่งเป็นไปได้ว่ากลุ่มที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นจะมีอาชีพเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้มากขึ้นพอที่จะสามารถเก็บออมได้มากขึ้นด้วย และมีความพึงพอใจต่อรายได้และเงินออมมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และองค์ประกอบย่อยคือด้านที่อยู่อาศัย และด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ก็ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัยของตนเองมากเท่าๆกัน และมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของชุมชน มากที่สุดเหมือนกัน

4.5 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

ในการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านปราสาทมีการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวมาเป็นเวลานาน การพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ และส่งผลต่อเนื่องไปยังคุณภาพชีวิตด้วยเช่นกัน ในการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้ศึกษาโดยการสอบถามความคิดเห็นคนในชุมชนจำนวน 293 คน เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้านคือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยมีการให้คะแนนคือ ถ้าเห็นด้วยมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 และถ้าไม่เห็นด้วยเลยมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อได้คะแนนความคิดเห็นแล้วจึงนำผลมาวิเคราะห์ระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีรายได้เพิ่มมากขึ้น	7.46	2.848	มาก
2. มีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น	7.13	2.868	มาก
3. มีอาชีพเสริมมากขึ้น	6.91	3.030	มาก
4. สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น	7.40	2.755	มาก
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
5. ค่าครองชีพสูงขึ้น	5.78	3.434	ปานกลาง

จากการสำรวจความคิดเห็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในภาพรวมพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวส่งผลดีมากกว่าผลเสีย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ(ตารางที่ 3) กลุ่มตัวอย่าง

ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการกระทบบวกจากการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพเสริมมากขึ้น สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น และมีความมั่นคงในด้านรายได้มากขึ้น ในระดับมาก แต่ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ	7.84	2.498	มาก
2. มีการพัฒนาภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว	6.67	3.457	มาก
3. มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรม	6.99	3.228	มาก
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น	7.26	2.835	มาก
5. ทำให้ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น	7.41	2.754	มาก
6. ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง	8.24	2.439	มากที่สุด
7. การท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน	9.00	2.108	มากที่สุด
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
8. ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนไป	4.94	3.596	ปานกลาง
9. การแต่งกายแบบดั้งเดิมน้อยลง	4.91	3.665	ปานกลาง
10. สูญเสียความเป็นส่วนตัวในครอบครัว	2.94	3.363	น้อย
11. พุดภาษาโคราชน้อยลง	2.69	3.431	น้อย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสังคม (ตารางที่ 4) ผลกระทบด้านบวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนมากที่สุด และได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง และทำให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาตนเองเพื่อให้ความรู้มากขึ้น ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น ผลกระทบทางด้านลบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนคิดว่าการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมของชุมชนบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป เช่น การแต่งกายและมีส่วนน้อยที่เห็นว่า มีการพุดภาษาโคราชน้อยลง และสูญเสียความเป็นส่วนตัวเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม (ตารางที่ 5) ในด้านบวก กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวทำให้มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้มีความสะดวกมากขึ้น ทำให้มีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐานมากขึ้นมีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ และปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้สวยงามมากขึ้น จากการจัดสัมมนากลุ่มพบว่าการพัฒนาสาธารณูปโภคและทางคมนาคมนั้น ได้มีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และจากการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยพบว่าทุกครัวเรือนมีน้ำประปาใช้ แต่เมื่อได้สอบถามถึงปัญหาพบว่าน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือนจริงแต่มีไม่เพียงพอตลอดทั้งปี เนื่องจากระบบน้ำประปาของชุมชนนั้นสร้างโดยชุมชนเองเป็นประปาของหมู่บ้าน ซึ่งสร้างมาตั้งแต่เริ่มการท่องเที่ยว และในปัจจุบันมี

จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นทำให้มีการใช้น้ำประปามากขึ้น น้ำประปาจึงไม่พอใช้ตลอดทั้งปี ดังนั้นประชาชนจึงต้องการให้มีถังเก็บน้ำประปาเพิ่มเพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดเพียงพอทั้งปี นอกจากนี้ในชุมชนมีปัญหาเรื่องทางระบายน้ำ เนื่องจากถนนบางสายในชุมชนถูกสร้างมานานแล้วจึงอยู่ต่ำกว่าระดับบ้านและมีความเสื่อมโทรมและทรุดพังทลายบางจุด เมื่อเวลาฝนตกจะเกิดน้ำท่วมขังถนนเนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ ดังนั้นประชาชนจึงต้องให้มีการสร้างทางระบายน้ำและซ่อมแซมถนนด้วย

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อม

รายการ	คะแนน เฉลี่ย	Std. Deviation	ระดับ ผลกระทบ
<i>ผลกระทบด้านบวก</i>			
1. มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้สะดวกขึ้น	8.24	2.547	มากที่สุด
2. มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน	8.16	2.373	มากที่สุด
3. ทักษะคุณภาพของชุมชนสวยงามขึ้น	7.75	2.657	มาก
4. มีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว	7.90	2.491	มาก
<i>ผลกระทบด้านลบ</i>			
5. มีการรुक้าพื้นที่สาธารณะ	1.89	3.062	น้อยที่สุด
6. นักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด	2.73	3.256	น้อย
7. ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย	1.72	2.857	น้อยที่สุด
8. มีมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่น คิวีน	2.45	3.070	น้อย
9. มีมลพิษทางเสียง เช่น เสียงของนักท่องเที่ยว	2.23	2.961	น้อย
10. มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว	3.33	3.446	น้อย

สำหรับผลกระทบด้านลบนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรม มีปัญหาเรื่องการไม่รักษาความสะอาดของนักท่องเที่ยว มีฝุ่นจากรถบั้ง และมีเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวบ้างเล็กน้อย จากการสัมภาษณ์กลุ่มในสวนปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นพบว่าเป็นความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่หลุมขุดคันทั้ง 3 หลุม เนื่องจากหลุมขุดคันอยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดินประมาณ 5 เมตร ดังนั้นเมื่อเวลาฝนตกจะทำให้เกิดน้ำซึมขึ้นมาจากชั้นใต้ดิน ซึ่งอาจทำให้ชั้นส่วนโครงกระดูก และเครื่องปั้นดินเผาเสียหายได้ ดังนั้นจึงต้องการจะให้มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่จากกรมศิลปากรมาดูแลรักษาหลุมขุดคันให้อยู่ในสภาพดีเหมือนเดิม ในส่วนของขยะนั้นประชาชนมีความเห็นว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆของชุมชนแล้วมักจะทิ้งขยะตามทางเดินหรือตามแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้สถานที่นั้นดูไม่สะอาด สวยงาม และยังเป็นภาระแก่เจ้าของบ้านต้องคอยเก็บขยะที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ ซึ่งปัญหานี้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นจึงมีการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา เช่น การติดป้ายรณรงค์รักษาความสะอาด เพิ่มถังขยะตามจุดต่างๆตามทางเดินและจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หรือรณรงค์ให้มีการแยกขยะ ถึงแม้ว่าประชาชนจะแยกขยะตามบ้านแล้ว แต่ว่าในส่วนของนักท่องเที่ยวไม่ได้มีการรณรงค์การแยกขยะ ซึ่งอาจจะจัดให้มีถังขยะแบบ

แยกประเภทขยะตั้งไว้ในแหล่งท่องเที่ยวและทางเดิน ทั้งนี้ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องประสานงานกันเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำจัดการขยะ และชุมชนเป็นผู้ที่จะต้องร่วมกันแยกขยะและดูแลรักษาความสะอาดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักท่องเที่ยว

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การศึกษาคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์นี้ เพื่อต้องการทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปราสาท ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตด้านสังคม และคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้นและเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวและกลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านสังคม และคุณภาพชีวิตโดยรวม ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม และกลุ่มที่มีส่วนร่วมจะมีองค์ประกอบย่อยด้านการรับประทานอาหาร ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต ด้านรายได้ ด้านการมีเงินออม ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วม และจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างและการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาทต่อเดือน และครัวเรือนมีการออมเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว และการจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบันชุมชนยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานในการสร้างอาชีพใหม่และการพัฒนามูลค่าของสินค้าให้เพิ่มมากขึ้น และเมื่อวิเคราะห์ถึงรายได้จากการท่องเที่ยวพบว่ารายได้ต่อเดือนนั้นส่วนมากได้น้อยกว่า 500 บาท ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนน้อย ซึ่งการมีรายได้ก็น้อยก็ส่งผลไปยังการมีเงินออมที่น้อยด้วย ในด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ จึงขาดผู้สืบทอดงานหัตถกรรมของ กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำเครื่องดนตรี และกลุ่มจักสาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรจะต้องให้ความสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง เนื่องจากชุมชนต้องการผู้สืบสานงานหัตถกรรมเหล่านี้เพื่อให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท

5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

สำหรับข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเน้นไปในด้านเศรษฐกิจเนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยด้านรายได้ และเงินออม ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้วย แสดงว่า การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มรายได้และช่วยให้มีเงินออมมากขึ้นได้ และเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากขึ้น ชุมชนและหน่วยงานอาจจะต้องจัดหางานรองรับ โดยการจัดหางานที่สามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้ โดยอาจจะใช้กลุ่มที่มีอยู่แล้วในชุมชนแต่พัฒนาให้มีความหลากหลายของสินค้ามากขึ้น และทำให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมการตลาดและขยายตลาดเพื่อรองรับสินค้าที่มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น

การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว นอกจากจะช่วยกระจายรายได้และทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้นแล้วยังทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมดีขึ้นด้วย อาจจะเริ่มจากการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อที่จะทำให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยเน้นไปที่การช่วยกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไว้ เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด หรือประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา นอกจากจะร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนแล้ว การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวยังช่วยให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการดูแลรักษา และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น และยังมีส่วนช่วยในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตควรให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านของรายได้ที่ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ซึ่งการที่ประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะทำให้มีเงินออมมากขึ้นด้วย และจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนมากมีหนี้สิน ซึ่งเป็นทั้งหนี้ส่วนตัวและหนี้ของครัวเรือน ดังนั้นนอกจากเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนแล้ว อาจจะต้องใช้วิธีอื่นควบคู่กันไป เช่น สนับสนุนการออมเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

สำหรับองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิตลำดับต่อมาคือองค์ประกอบด้านสังคมองค์ประกอบย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมต่อชุมชนหรือการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนบ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านปราสาทมีคุณภาพชีวิตในด้านนี้สูงอยู่แล้ว แต่การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวนั้นจะสามารถช่วยสนับสนุนคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจด้วย จึงน่าจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้นเพราะนอกจากจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องจากเมื่อประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแล้วยังสามารถประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มจากกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆของชุมชนและยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอีกทางหนึ่ง

องค์ประกอบสำคัญต่อลำดับมาสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนบ้านปราสาทคือองค์ประกอบด้านสุขภาพ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการออกกำลังกายน้อยมาก การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆได้ดีมากขึ้น ดังนั้นควรรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย ส่งเสริมการออกกำลังกาย จากการสัมมนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันได้จัดให้มีการออกกำลังกายในชุมชนแล้ว โดยจะมีการออกกำลังกายตอนเย็นทุกวัน เพื่อให้ผู้อาศัยในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพที่ดี ป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ นอกจากนั้นควรมีการให้ความรู้ทางด้านโภชนาการและประโยชน์ของสารอาหารแต่ละชนิด และโทษของการทานเนื้อสัตว์ดิบ ส่วนด้านการศึกษาที่ควรรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เช่นการจัดให้มีสถานที่อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้นและมีหนังสือมากขึ้น การสนับสนุนให้คนในชุมชนมีการศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจะเป็นการสร้างโอกาส เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต หรือการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครอบครัวต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ กรณีศึกษาโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ. นครราชสีมา ได้รับการสนับสนุนทุนจากสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปี พ.ศ. 2552

7. บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **รายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทยจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550.** บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด, กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **แบบสอบถามข้อมูลรายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทยจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2550-2554.** บริษัท ทศน์ทองการพิมพ์, นครราชสีมา.
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2550. **หมู่บ้านชนบทไทยจากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน(กชช.2ค) ปี 2550.** คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของภาคประชาชน (พชช.) การพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2550. **รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาและพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์.** http://www.m-society.go.th/edoc_detail.php?edocid=195, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550. **กรอบนโยบายของคณะกรรมการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พ.ศ. 2550 – 2554.** <http://thai.tourismthailand.org/about-tat/about-tat-24-1.html>, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2552
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2535. **อักษรเจริญทัศน์,** กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาลัทยมหิดล. 2550. **ดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี.** หจก. สหพัฒนไพศาล, นนทบุรี
- สนั่น ราชทิพย์. 2541. **แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. 2552. **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 2).** เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2548. **องค์ความรู้ด้านครอบครัว.** <http://www.women-family.go.th/>, สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2552
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. 2552. **โฮมสเตย์มาตรฐานไทย.** <http://homestaythai.tourism.go.th/index.php>, สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2552
- อัจฉรา นวจินดา และ ชวีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ. 2532. **ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นพื้นฐานภาวะทางคหกรรมศาสตร์ และคุณภาพชีวิต.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก ข. การจัดสัมมนาในกลุ่มในชุมชน

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาในกลุ่มในชุมชน

การจัดสัมมนาในกลุ่มเพื่อรับฟังการนำเสนอผลการศึกษา คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยว ไหมสเดย์ กรณีศึกษา ไหมสเดย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอความต้องการของกลุ่มการท่องเที่ยวและผู้นำชุมชน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว และพัฒนาชุมชน ในวันที่ 29 กรกฎาคม 2553 เวลา 19.00 น. ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ต.ธาวปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมสัมมนาในกลุ่มจำนวน 22 คน ดังนี้

1	นางประนอม	ละอองกลาง	อายุ	52	หมู่ที่	7	กลุ่มทำขนมและอาหาร
2	นางพรชนก	แรมพิมาย	อายุ	39	หมู่ที่	7	กลุ่มทำขนมและอาหาร
3	นายสำรวจ	ฉิมกลาง	อายุ	66	หมู่ที่	17	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 17
4	นางกฤษณา	เสียมกลาง	อายุ	45	หมู่ที่	7	กลุ่มทำขนมและอาหาร
5	นางวิเชษฐ	น้อยกลาง	อายุ	53	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
6	นางสิมพลี	แนบกลาง	อายุ	63	หมู่ที่	7	กลุ่มทอผ้า
7	นางสุภาพ	ทอนสูงเนิน	อายุ	60	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
8	นางทองพวน	แนบกลาง	อายุ	53	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
9	นางบุญจันทร์	ละมัยกลาง	อายุ	47	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
10	นายสุรินทร์	เสียมกลาง	อายุ	62	หมู่ที่	7	-
11	นายเทียม	ละอองกลาง	อายุ	54	หมู่ที่	7	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
12	นายมงคล	มนกลาง	อายุ	33	หมู่ที่	17	กลุ่มไหมสเดย์
13	นางอุ้น	ดีย์เก	อายุ	64	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
14	นางสง่า	สมดี	อายุ	41	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
15	นางสมพงษ์	นาคปราสาท	อายุ	58	หมู่ที่	7	-
16	นายประเสริฐ	บัวกลาง	อายุ	58	หมู่ที่	17	กลุ่มไหมสเดย์
17	นายเหลือ	ศรีนาค	อายุ	75	หมู่ที่	7	-
18	นายไพโรจน์	แนบกลาง	อายุ	68	หมู่ที่	7	-
19	นายอุทัย	ทัพกลาง	อายุ	75	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
20	นางอัมพร	จัทร์กลาง	อายุ	52	หมู่ที่	7	กลุ่มจักสาน
21	นายจำลอง	ชูชีพ	อายุ	47	หมู่ที่	7	กลุ่มไหมสเดย์
22	นางนันทวัน	ยางกลาง	อายุ	43	หมู่ที่	7	-

สถานที่จัดสัมมนากลุ่มย่อย ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7

การนำเสนอผลการศึกษา รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน

ภาคผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่
ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน (เดือนที่)	กิจกรรมที่ดำเนินการ (เดือนที่)	ผลที่ได้รับ (เดือนที่)			
1. เพื่อสร้างตัวชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท	ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิต	1-3	ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิต	1-5	ความหมาย และดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต	5
	สร้างดัชนีชี้วัดและออกแบบแบบสอบถาม	3-4	สร้างดัชนีชี้วัดและออกแบบแบบสอบถาม	5-6	แบบสอบถามประเมินคุณภาพชีวิต	6
	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามคุณภาพชีวิต	4-5	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามคุณภาพชีวิต	6-7	ผลจากแบบสอบถามเรื่องคุณภาพชีวิต	7
	วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิต	6-9	วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินคุณภาพชีวิต	7-9	ผลสรุปการประเมินคุณภาพชีวิต	9
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในชุมชนท่องเที่ยว โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	1-3	ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	1-5	องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต	5
	ศึกษาสถิติที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	3-4	อบรมการใช้โปรแกรม LISREL เพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	7	ใช้โปรแกรม LISREL ในการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตได้	7
	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามคุณภาพชีวิต	5-6	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามคุณภาพชีวิต	6-7	ผลจากแบบสอบถามเรื่องคุณภาพชีวิต	7
	วิเคราะห์และสรุปผลองค์ประกอบคุณภาพชีวิต	6-9	วิเคราะห์และสรุปผลองค์ประกอบคุณภาพชีวิต	7-10	ผลสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต	10
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านปราสาท	ทบทวนวรรณกรรมผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	1-3	ทบทวนวรรณกรรมผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	1-5	ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	5
	ออกแบบแบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยว	3-4	ออกแบบแบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยว	5-6	แบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยว	6
	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยว	4-5	ทดสอบและเก็บแบบสอบถามผลกระทบจากการท่องเที่ยว	6-7	ผลจากแบบสอบถามเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชน	7
	วิเคราะห์และสรุปผลผลกระทบจากการท่องเที่ยว	6-9	วิเคราะห์และสรุปผลผลกระทบจากการท่องเที่ยว	7-9	ผลสรุปผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชน	9

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน (เดือนที่)	กิจกรรมที่ดำเนินการ (เดือนที่)	ผลที่ได้รับ (เดือนที่)			
4. เพื่อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการ ท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตของผู้ อาศัยในชุมชน โฮมสเตย์ปราสาท	จัดทำผลสรุปและข้อเสนอแนะของการศึกษา	9-10	จัดทำผลสรุปและข้อเสนอแนะของการศึกษา	10-12	ผลสรุปและข้อเสนอแนะของการศึกษา	12
	จัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชนเพื่อนำเสนอผล การศึกษาต่อชุมชน	10	จัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชนเพื่อนำเสนอผลการศึกษาต่อชุมชน	12	ข้อเสนอแนะ และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาคุณภาพชีวิต	12
	สรุปผลจากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชน	11	สรุปผลจากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยในชุมชน	13-14	สรุปผลจากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยและสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาคุณภาพชีวิต	14
	จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	12	จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	15	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	15

ภาคผนวก ง. แบบสอบถามประกอบการศึกษา

แบบสอบถามประชาชน ในวิทยานิพนธ์เรื่อง คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
กรณีศึกษาโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน สำหรับผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในบ้านปราสาทใต้ หมู่ 7
และบ้านธารปราสาท หมู่ 17 กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น
ทำเครื่องหมาย / ในข้อที่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ ปี
- 1.3 นับถือศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ.....
- 1.4 สถานภาพ โสด สมรส หย่า หม้าย
- 1.5 สถานภาพในครัวเรือน เจ้าบ้าน ผู้อาศัย
- 1.6 สถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย บ้านของตนเอง บ้านเช่า
- 1.7 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
 ไม่ได้ศึกษา ประถมศึกษาปีที่..... มัธยมศึกษาปีที่..... ปวช./อาชีวะ
 ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.8 อาชีพหลักท่าน
 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย
 ช่างฝีมือ เกษตรกรรม/กสิกรรม รับจ้างรายวัน อื่นๆ.....
- 1.9 รายได้จากอาชีพหลักประมาณ.....บาท/เดือน
- 1.10อาชีพรองของท่าน
 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย
 ช่างฝีมือ เกษตรกรรม/กสิกรรม รับจ้างรายวัน อื่นๆ.....
- 1.11รายได้จากอาชีพรองประมาณ.....บาท/เดือน
- 1.12ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวกลุ่มใด
 กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทำดนตรีไทย กลุ่มทอผ้า
 กลุ่มทำหมวก กลุ่มทำขนมและอาหาร กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ กลุ่มบ้านพัก
 กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....
 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
- 1.13รายได้ของท่านจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม..... บาท/เดือน
- 1.14รวมรายได้ของท่าน.....บาท/เดือน (1.9+1.11+1.13)

ตอนที่ 2 ข้อมูลส่วนครัวเรือน

- 2.1 ระยะเวลาที่ครอบครัวของท่านอาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี

- 2.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) (ที่อยู่ในปัจจุบัน)
- 2.3 ครัวเรือนของท่านมีรายได้รวมเดือนละ.....บาท (ไม่รวมรายได้จากการท่องเที่ยว)
- 2.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้.....คน
- 2.5 ครัวเรือนมีเงินออมหรือไม่ () มีเงินออม () ไม่มีเงินออม
- 2.6 ครัวเรือนมีหนี้สินหรือไม่ () มีหนี้สิน () ไม่มีหนี้สิน
- 2.7 สมาชิกในครัวเรือนท่านอื่นเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง
 () กลุ่มสตรีสหกรณ์ () กลุ่มออมทรัพย์ () กลุ่มทำดนตรีไทย () กลุ่มทอผ้า
 () กลุ่มทำหมวก () กลุ่มทำขนมและอาหาร () กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ () กลุ่มบ้านพัก
 () กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกก () ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....
 () ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
- 2.8 รายได้รวมของครัวเรือนจากการทำกิจกรรมกลุ่มประมาณ.....บาท/เดือน
- 2.9 รายได้รวมของครัวเรือนทั้งหมด.....บาท/เดือน (2.3 + 2.8)

ตอนที่ 3 ข้อมูลคุณภาพชีวิต

3.1 ด้านสุขภาพ

- 3.1.1 ท่านได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหรือไม่
 () ไม่ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล () ได้รับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค)
 () ได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง/ผู้ประกันตน
 () ได้รับการประกันสุขภาพเอกชน () ได้รับสิทธิเบิกรักษาค่าพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- 3.1.2 ในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมาท่านเจ็บป่วยจนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้หรือไม่
 () เคยบ่อยครั้ง () เคยครั้งเดียว () ไม่เคย
- 3.1.3 ในรอบปีที่ผ่านมามีท่านต้องเข้ารักษาตัวในสถานพยาบาลหรือไม่
 () เคยมากกว่า 2 ครั้ง () เคยไม่เกิน 2 ครั้ง () ไม่เคย
- 3.1.4 ท่านเคยรับประทานเนื้อสัตว์ดิบหรือไม่
 () เคยบ่อยครั้ง () เคยนานๆครั้ง () ไม่เคย
- 3.1.5 ท่านรับประทานอาหารอาหารครบ 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ทุกมื้อหรือไม่
 () ไม่ครบทุกวัน () ครบเป็นบางวัน () ครบทุกวัน
- 3.1.6 ท่านทานอาหารบรรจุสำเร็จที่มีเครื่องหมาย อย. ทุกชนิดหรือไม่ (เช่น น้ำปลา ปลากระป๋อง นม)
 () ไม่มี อย. () มี อย. ไม่ครบทุกชนิด () มี อย. ทุกชนิด
- 3.1.7 จำนวนวันในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์
 () ไม่ได้ออกกำลังกาย () ไม่สม่ำเสมอ () น้อยกว่า 3 วัน () 3 - 5 วัน () 6 - 7 วัน
- 3.1.8 ระยะเวลาในการออกกำลังกายหรือเคลื่อนไหวร่างกาย(ผู้ที่ไม่ได้ออกกำลังกาย) เช่น ทำความสะอาดบ้าน ทำสวน
 () น้อยกว่า 10 นาที () 10 - 20 นาที () 21 - 30 นาที () 31 - 40 นาที () มากกว่า 40 นาที
- 3.1.9 จำนวนการสูบบุหรี่ต่อวัน
 () สูบมากกว่า 20 มวนขึ้นไป () สูบ 11 - 20 มวน () สูบ 2 - 10 มวน () สูบน้อยกว่า 2 มวน () ไม่สูบ

3.2 ด้านสังคม (ต่อ)

วิถีชีวิต : ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่านทำสิ่งเหล่านี้บ่อยหรือไม่	น้อยที่สุด ปานกลาง มากที่สุด										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.2.25 ซื่อสัตย์ต่อตัว											
3.2.26 ซื่อสัตย์											
3.2.27 ตักบาตร											
3.2.28 สวดมนต์											
3.2.29 นั่งสมาธิ											
3.2.30 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ฟังเทศน์ เวียนเทียน											

3.3 ด้านเศรษฐกิจ

รายการ	น้อยที่สุด ปานกลาง มากที่สุด										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ท่านมีความคิดเห็นในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร											
3.3.1 ท่านอยากทำงานที่ทำอยู่ต่อไปเรื่อยๆ											
3.3.2 ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่ทำให้เสียสุขภาพ											
3.3.3 ท่านรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีโอกาสก้าวหน้า											
3.3.4 ท่านกับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน											
3.3.5 ท่านพึงพอใจกับรายได้ที่ได้จากการทำงาน											
3.3.6 งานที่ท่านทำเป็นงานที่มีไม่รายได้แน่นอน											
3.3.7 ท่านมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง											
3.3.8 ท่านต้องกู้เงินเพื่อมาประกอบอาชีพ											
3.3.9 การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้มีความสะดวกและรวดเร็ว											
3.3.10 ท่านพอใจต่อรายได้ของท่านในปัจจุบัน											
3.3.11 รายได้ของท่านเพียงพอกับรายจ่าย											
3.3.12 ท่านพอใจกับเงินออมที่มีอยู่											
3.3.13 ท่านคิดว่าเงินออมที่มีอยู่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในยามฉุกเฉินได้											
3.3.14 ท่านต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน											
3.3.15 ท่านคิดว่าการชำระหนี้ของท่านเป็นภาระที่หนักมาก											

3.4 ด้านสภาพแวดล้อม : สภาพที่อยู่อาศัย

3.4.1 ครว้เรือนของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เตียนนอนไม้ หรือ โลหะ () โซฟา ชุดรับแขก () เครื่องปรับอากาศ () โทรทัศน์
- () วิทยุ / โทรานซิสเตอร์ () เครื่องเสียง (สเตอริโอ) () เคมเบล/จานดาวเทียม () ตู้เย็น
- () เครื่องเล่นวีซีดี/ซีดี () เครื่องคอมพิวเตอร์ () หม้อหุงข้าวไฟฟ้า () เต้าแก๊ส

ตอนที่ 4 ข้อมูลผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชน

รายการ	น้อยที่สุด			ปานกลาง				มากที่สุด			
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ท่านมีความคิดเห็นกับเรื่องต่อไปนี้อย่างไร											
4.1 ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้.....											
4.1.1 มีรายได้เพิ่มมากขึ้น											
4.1.2 มีความมั่นคงในด้านรายด้านมากขึ้น											
4.1.3 ค่าครองชีพสูงขึ้น											
4.1.4 มีอาชีพเสริมมากขึ้น											
4.1.5 สินค้าท้องถิ่นขายดีขึ้น											
4.2 ด้านสังคม การท่องเที่ยวทำให้.....											
4.2.1 มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพ											
4.2.2 มีการพัฒนาภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการท่องเที่ยว											
4.2.3 มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรม											
4.2.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวันมากขึ้น											
4.2.5 ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนไป											
4.2.6 ทำให้ผู้อาศัยในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น											
4.2.7 การแต่งกายแบบดั้งเดิมน้อยลง											
4.2.8 สูญเสียความเป็นส่วนตัวในครอบครัว											
4.2.9 พุดภาษาโคราชน้อยลง											
4.2.10 ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง											
4.2.11 การท่องเที่ยวช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน											
4.3 ด้านสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้.....											
4.3.1 มีการรื้อล้างพื้นที่สาธารณะ											
4.3.2 มีการปรับปรุงทางคมนาคมให้สะดวกขึ้น											
4.3.3 มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน											
4.3.4 นักท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งขยะและไม่รักษาความสะอาด											
4.3.5 ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย											
4.3.6 มีมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่น คิววัน											
4.3.7 มีมลพิษทางเสียง เช่น เสียงของนักท่องเที่ยว											
4.3.8 ทัศนียภาพของชุมชนสวยงามขึ้น											
4.3.9 มีการอนุรักษ์น้ำและป่าไม้เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว											
4.3.10 มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยว											

ภาคผนวก จ. ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

1. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) มี 6 หมวด 42 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) 13 ตัวชี้วัด

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด ร้อยละ 100
2. แม่ที่คลอดลูกได้รับทำคลอด/ดูแลหลังคลอด ร้อยละ 100
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม ร้อยละ 100
4. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปีได้รับวัคซีนครบ ร้อยละ 100
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือน ร้อยละ 95
6. เด็ก -5 ปี เจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 100
7. เด็ก 6-15 ปี เจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 100
8. เด็ก 6-12 ปี รับฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ ร้อยละ 100
9. ครัวเรือ่นได้กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย ร้อยละ 95
10. ครัวเรือ่นมีความรู้การใช้ยาถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 100
11. คนอายุ 35 ปี ขึ้นไปได้รับตรวจสุขภาพประจำปี ร้อยละ 50
12. คนอายุ 6 ปี ขึ้นไป ออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3 วัน ร้อยละ 60
13. ทุกคนในครัวเรือ่นได้รับสิทธิอย่างทั่วถึง ร้อยละ 98

2) มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) 8 ตัวชี้วัด

14. ครัวเรือ่นมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ร้อยละ 100
15. ครัวเรือ่นมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภคปลอดภัยปี ร้อยละ 95
16. ครัวเรือ่นมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ร้อยละ 95
17. ครัวเรือ่นจัดบ้านเรือน/บริเวณถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 95
18. ครัวเรือ่นไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ ร้อยละ 95
19. ครัวเรือ่นมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี ร้อยละ 100
20. ครัวเรือ่นมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 100
21. ครัวเรือ่นมีความอบอุ่น ร้อยละ 100

3) ฝึกฝนการศึกษา (ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) 7 ตัวชี้วัด

22. เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีได้รับการกระตุ้นการเรียนรู้ ร้อยละ 80
23. เด็กอายุ 3-5 ปี รับบริการเตรียมความพร้อม ร้อยละ 80
24. เด็กอายุ 6-15 ปี รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ร้อยละ 100
25. เด็กจบภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 95
26. เด็กจบภาคบังคับ 9 ปี ได้ฝึกอบรมด้านอาชีพ ร้อยละ 80

27. คนอายุ 15-60 ปีเต็ม อ่านเขียนไทยได้ ร้อยละ 100

28. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ร้อยละ 100

4) รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต) 3 ตัวชี้วัด

29. คนอายุ 15-60 ปี มีอาชีพและมีรายได้ ร้อยละ 95

30. รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 23,000 บาท/ปี/คน ร้อยละ 70

31. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน ร้อยละ 80

5) ปกป้องค่านิยมไทย (ประชาชนมีการปลูกฝังค่านิยมให้กับตนเองเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น) 6 ตัวชี้วัด

32. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา ร้อยละ 100

33. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 90

34. คนในครัวเรือน ได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย ร้อยละ 95

35. คนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติกิจกรรมศาสนา ร้อยละ 100

36. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ ร้อยละ 100

37. คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่ ร้อยละ 100

6) ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสิทธิของตนเอง เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น) 5 ตัวชี้วัด

38. ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน/ตำบล ร้อยละ 95

39. ครัวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 95

40. ครัวเรือนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน ร้อยละ 90

41. ครัวเรือนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะหมู่บ้าน ร้อยละ 100

42. คนที่มีสิทธิ์ได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ร้อยละ 90

2. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) มี 6 กลุ่ม 31 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ ถนน, น้ำกิน, น้ำใช้, น้ำเพื่อการเกษตร, ไฟฟ้า, การมีที่ดินทำกิน, การติดต่อสื่อสาร

2) ด้านการประกอบอาชีพและมีงานทำ 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีงานทำ, การทำงานในสถานประกอบการ, ผลผลิตจากการทำนา, ผลผลิตจากการทำไร่, ผลผลิตจากการทำเกษตรอื่น ๆ, การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน, การได้รับประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว

3) ด้านสุขภาพและอนามัย 4 ตัวชี้วัด ความปลอดภัยในการทำงาน, การป้องกันโรคติดต่อ, การกีฬา, การปลอดยาเสพติด

4) ด้านความรู้และการศึกษา 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระดับการศึกษาของประชาชน, อัตราการเรียนต่อของประชาชน, การได้รับการศึกษา,

5) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเรียนรู้โดยชุมชน, การได้รับการการคุ้มครองทางสังคม, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การรวมกลุ่มของประชาชน, การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของชุมชน

6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพของดิน, คุณภาพของน้ำ, การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น, การใช้ประโยชน์ที่ดิน, การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม

3. งานวิจัยดัชนีความสุขจังหวัดกาญจนบุรี มีดัชนีชี้วัดดังนี้

1) ดัชนีประชากรและครอบครัว 2) ดัชนีความรู้ 3) ดัชนีการทำงาน 4) ดัชนีรายได้ 5) ดัชนีสุขภาพอนามัย 6) ดัชนีสภาพแวดล้อมชุมชน 7) ดัชนีการบริหารจัดการที่ดี 8) ดัชนีวัฒนธรรม 9) ดัชนีปัจจัยภายใน (จิตใจ) 10) ดัชนีความสุข

4. มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง มีมาตรฐาน 7 ข้อ ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งระดับครอบครัว 37 ข้อ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านสัมพันธภาพระดับครอบครัว

1. จำนวนคู่สมรสที่มีการบอกกล่าวการใช้ชีวิตคู่ตามประเพณีให้เป็นที่รับทราบ และยอมรับในหมู่ญาติมิตร
2. สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงออกถึงความรัก เคารพนับถือ และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ทางกาย วาจา ใจ (เช่น ไหว้ผู้ใหญ่ ลูกหัวลูก กอด สัมผัสอย่างอ่อนโยน ถามทุกข์สุข)
3. สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำอย่างน้อย 1 ครั้ง/สัปดาห์
4. สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ และตัดสินใจเรื่องสำคัญต่างๆ ของครอบครัว และลงมือทำร่วมกัน
5. ครอบครัวที่มีสมาชิกร่วมกันรับผิดชอบภาระการงานของครอบครัว
6. สมาชิกในครอบครัวแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล ไม่ใช้ความรุนแรง ด้านร่างกาย วาจา จิตใจ และเพศต่อกัน และต่อตนเอง
7. คู่สามีภรรยารักใคร่ปรองดองกัน
8. สมาชิกในครอบครัวได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

มาตรฐานที่ 2 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจระดับครอบครัว ครอบครัวมีรายได้และทรัพย์สินเพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตครอบครัวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1. ครอบครัวมีเงินออมสามารถนำมาใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือจำเป็นได้
2. ครอบครัวปราศจากหนี้สินหรือในกรณีที่มีหนี้ก็มีความสามารถในการปลดหนี้

3. ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง โดยไม่ต้องกังวลว่าจะมีปัญหาไร้ที่อยู่

มาตรฐานที่ 3 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านการพึ่งพาตนเองทางสุขภาพระดับครอบครัว

1. ครอบครัวดูแลการกินการอยู่อย่างถูกสุขลักษณะ
2. ครอบครัวที่สามารถดูแลรักษาสุขภาพของสมาชิกเบื้องต้น เช่น มีตู้/กล่องยาสามัญประจำบ้าน
3. ครอบครัวที่มีการออกกำลังกายเป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน
4. ครอบครัวที่มีการป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน และในการเดินทาง
5. สมาชิกครอบครัวได้รับการตรวจสุขภาพและสร้างภูมิคุ้มกันด้วยวัคซีนตามกำหนด

มาตรฐานที่ 4 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านการพึ่งพาตนเองทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและโอกาสในการเรียนรู้ ระดับครอบครัว

1. สมาชิกในครอบครัวได้รับความรู้และทักษะด้านชีวิตครอบครัว อาชีพ การงานโดยการศึกษาต่อเนื่อง / ตามอัธยาศัย
2. ครอบครัวที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ
3. ครอบครัวได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนำมาพูดคุยอย่างสร้างสรรค์
4. สมาชิกในครอบครัวร่วมกันศึกษา และปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและคุณธรรม

มาตรฐานที่ 5 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านทุนทางสังคมระดับครอบครัว

1. สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจต่อบุคคลในครอบครัว
2. สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจต่อบุคคลในชุมชน
3. เมื่อมีปัญหาสมาชิกในครอบครัวได้รับความช่วยเหลือจากภายในครอบครัว เพื่อน คนรู้จัก หรือญาติ
4. ครอบครัวมีผู้เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ / มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน/ ชุมชน
5. ครอบครัวสร้างคุณค่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวโดยการทำกิจกรรมทางศาสนา/ ส่งเสริมคุณธรรม หรือสุนทรียภาพร่วมกัน
6. เมื่อประสบปัญหายากลำบาก สมาชิกเชื่อมั่นว่าครอบครัวจะสนใจใยดี รับฟังและช่วยเหลือ

มาตรฐานที่ 6 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบากระดับครอบครัว

1. ครอบครัวมีการติดตามสถานการณ์ และวางแผนเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
2. ครอบครัวมีการทำประกันชีวิต ประกันภัย ประกันอุบัติเหตุ
3. ครอบครัวมีประสบการณ์แก้ไขปัญหา มีความสำเร็จปรับตัวได้

มาตรฐานที่ 7 ตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงระดับครอบครัว

1. คู่สมรสที่ได้รับการเตรียมความพร้อมชีวิตครอบครัว/ การเป็นพ่อแม่/ เตรียมผู้ช่วยของ
2. ครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกหนีออกจากบ้าน ฆ่าตัวตาย
3. ครอบครัวที่สมาชิกไม่มีสมาชิกเสียชีวิต หรือพิการจากอุบัติเหตุ
4. สมาชิกในครอบครัวไม่เล่นการพนันและไม่ใช้สิ่งเสพติด ได้แก่ ภา บุหรี่ สารเสพติด เป็นต้น
5. ครอบครัวสามารถจัดการกับความเสี่ยงได้ เช่น ย้ายของก่อนน้ำท่วม
6. ครอบครัวที่สมาชิกไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
7. ครอบครัวดำรงชีวิตโดยไม่ประมาท รู้จักเฝ้าระวังอุบัติเหตุ อุบัติเหตุ สิ่งเสพติด ความรุนแรง การพนัน และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

5. ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ มี 11 องค์ประกอบ และ 70 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ

1. อัตราผู้ไม่ออกกำลังกายเป็นประจำ ร้อยละ 5
2. อัตราผู้ขาดการฝึกจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้วเป็นนิจ ร้อยละ 20
3. อัตราผู้ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคที่ป้องกันได้ ร้อยละ 5
4. อัตราผู้ติดเชื้อเอดส์ (HIV) และโรคติดต่อร้ายแรง 3 / หมื่น
5. อัตราผู้ป่วยที่ไม่สามารถเข้าถึงสถานพยาบาลที่มี
6. อัตราผู้ไม่สามารถเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ ร้อยละ 5
7. อัตราผู้สูบบุหรี่ ชายร้อยละ 20 หญิงร้อยละ 3
8. อัตราผู้ติดสุราเรื้อรัง ชายร้อยละ 3 หญิงร้อยละ 1
9. อัตราผู้ติดสารเสพติด ชายร้อยละ 2 หญิงร้อยละ 1
10. อัตราผู้พยายามฆ่าตัวตาย 5 / แสน

2) ด้านอาหาร

11. อัตราผู้มีอาหารกินไม่ครบมื้อ ร้อยละ 1
12. อัตราผู้มีภาวะทุพโภชนาการ ร้อยละ 15
13. อัตราผู้กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ปรุงสุกด้วยความร้อน ร้อยละ 10
14. อัตราผู้บริโภคเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ ร้อยละ 5

3) ด้านการศึกษา

15. อัตราคนไทยที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ ร้อยละ 1
16. อัตราคนไทยที่พูดภาษาไทยไม่ได้ 5 / พัน
17. อัตราผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีมาตรฐาน 5 / หมื่น
18. อัตราผู้ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 10

19. อัตราคนไทยที่ขาดความรู้พื้นฐานภูมิปัญญาไทย ร้อยละ 5
 20. อัตรานักเรียน / นักศึกษา ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศจากครู / อาจารย์ 1 / แสน
- 4) ด้านศาสนาและความเชื่อ
21. อัตราผู้ถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อหลักคำสอนทางศาสนา หรือลัทธิความเชื่อที่ผิดเพี้ยน 2 / หมื่น
 22. อัตราผู้ติดอบายมุข ร้อยละ 7
 23. อัตราผู้ประพฤติผิดคำสอนข้อห้ามทางศาสนาที่ร้ายแรง พระและนักบวช 1 / ล้านประชาชนทั่วไป 3 / หมื่น
 24. อัตราผู้บริโภคสื่อลามก 1 / แสน
- 5) ด้านที่อยู่อาศัย
25. อัตราผู้มีที่อยู่อาศัยในสภาพผุพัง ร้อยละ 5
 26. อัตราผู้ที่ประสบปัญหาที่อยู่อาศัยจากอัคคีภัย 7 / แสน
 27. อัตราผู้ใหญ่ที่ไม่มีห้องส่วนตัวในที่อยู่อาศัย 5 / พัน
 28. อัตราผู้ถูกไล่อ้อ หรือถูกบังคับย้ายออกจากที่อยู่อาศัย 5 / หมื่น
 29. อัตราครัวเรือนที่ไม่มีน้ำประปา 1 / พัน
 30. อัตราครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า ร้อยละ 10
 31. อัตราครัวเรือนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากวัตถุอันตรายหรือสารพิษ ร้อยละ 5
- 6) ด้านสิ่งแวดล้อม
32. อัตราผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศ 2 / พัน
 33. อัตราผู้ป่วยที่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสารพิษปนเปื้อน 2 / พัน
 34. อัตราผู้ได้รับอันตรายจากสารเคมีทางการเกษตร 5 / พัน
- 7) ด้านส่วนบุคคล
35. อัตราผู้ทุพพลภาพและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน 5 / หมื่น
 36. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าเด็ก 2 / แสน
 37. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าประเวณี 2 / แสน
 38. อัตราผู้ถูกข่มขืน 3 / แสน
 39. อัตราคนไทยที่ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าแรงงาน 5 / หมื่น
 40. อัตราผู้ถูกรัษร้ายขั้นรุนแรง 5 / หมื่น
 41. อัตราผู้ที่ถูกฆาตกรรม 1 / แสน
 42. อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติ 5 / ล้าน
 43. อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุการจราจร 2 / หมื่น

44. อัตราผู้เสียชีวิตหรือสูญหายจากการกระทำของรัฐ(เจ้าหน้าที่) 2 / ล้าน
45. อัตราผู้เสียชีวิตหรือหายสาบสูญจากการก่อการร้าย หรือสืบราชการลับของต่างชาติ 2 / ล้าน

8) ด้านครอบครัว

46. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานก่อนบรรลุนิติภาวะ 1 / หมื่น
47. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่มีอาชีพหรือรายได้พอเพียงต่อการมีครอบครัว 5 / หมื่น
48. อัตราคู่สมรสที่ไม่มีการตรวจเลือด 5 / หมื่น
49. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่จดทะเบียนสมรส ร้อยละ 20
50. อัตราทารกที่ถูกทอดทิ้ง 1 / แสน
51. อัตราเด็กที่ถูกทอดทิ้ง 6 / หมื่น
52. อัตราผู้พิการที่ถูกทอดทิ้ง 5 / หมื่น
53. อัตราผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง 7 / แสน
54. อัตราเด็กที่ทำผิดกฎหมาย 3 / แสน
55. อัตราผู้ถูกกระทำรุนแรงโดยสมาชิกในครอบครัว 5 / แสน
56. อัตราผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยสมาชิกในครอบครัว 2 / แสน
57. อัตราการหย่าร้าง 5 / พัน

9) ด้านชุมชน

58. อัตราผู้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหลักของชุมชน 5 / พัน
59. อัตราผู้ประสบอันตรายจากความขัดแย้งหรือแบ่งฝักฝ่ายของชุมชน 3 / หมื่น
60. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อวัฒนธรรมต่างถิ่นที่เป็นพิษภัย ร้อยละ 1

10) ด้านเศรษฐกิจ

61. อัตราเกษตรกรที่ไม่มีปัจจัยการผลิต ร้อยละ 10
62. อัตราผู้ขาดความมั่นคงในรายได้ ร้อยละ 5
63. ร้อยละของคนว่างงาน ร้อยละ 4
64. อัตราครัวเรือนที่มีหนี้สินเกินขีดความสามารถชำระคืน ร้อยละ 5
65. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ 5 / หมื่น

11) ด้านการเมือง

66. อัตราผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 30
67. อัตราผู้ประท้วงหรือแสดงออกทางการเมือง 3 / หมื่น
68. อัตราผู้อยู่ในพื้นที่ประกาศกฎอัยการศึก ร้อยละ 4
69. อัตราผู้เสียชีวิตจากการปราบปรามจลาจล 1 / สิบล้าน

70. จำนวนเงินต่อหัวประชากรที่สูญเสียเนื่องจากการคอร์รัปชัน 1,000 บาท/คน

6. โครงการจัดทำชุดตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ มีชุดตัวชี้วัดสุขภาพ ดังนี้

1) ปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ 56 ตัวชี้วัด

คุณภาพสิ่งแวดล้อม: อาหาร, เสียง, อากาศ, น้ำ, ชยะ, ภัยธรรมชาติ, ป่าไม้, ที่ดิน

1. ร้อยละของสถานประกอบการอาหารปลอดภัยจากสารปนเปื้อน
2. ร้อยละของพื้นที่การเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี
3. คุณภาพเสียงไม่เป็นไปตามมาตรฐาน
4. คุณภาพอากาศไม่เป็นไปตามมาตรฐาน
5. คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำไม่เป็นไปตามค่ามาตรฐาน
6. ร้อยละของประชาชนที่ได้รับน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคที่พอเพียง
7. ดัชนีลุ่มน้ำกับวิถีชีวิตของประชาชน
8. ปริมาณขยะมูลฝอยต่อคนต่อวัน
9. ร้อยละของประชากรมีความสามารถในการจัดการกับขยะ (การแยกขยะ และการกำจัดขยะอย่างถูกต้องเช่น ขยะที่เป็นอันตราย)
10. ร้อยละของครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ การมีระบบการเตือนภัย
11. ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งหมดในประเทศ
12. ร้อยละพื้นที่ที่ดินที่มีผู้ถือครองแต่ปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่ที่ดินสาธารณะ พื้นที่ที่ดินที่คาบเกี่ยวกับพื้นที่ป่า

ความมั่นคงของชีวิต: ที่อยู่, รายได้, อาชีพ, วิถีชีวิต, การเรียนรู้

1. ร้อยละของครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย
2. ร้อยละของครัวเรือนที่มีบ้าน ถาวรและถูกสุขลักษณะ
3. ร้อยละของการสร้างที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับวัยของผู้อยู่อาศัย
4. ร้อยละจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย
5. ร้อยละของจำนวนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน
6. สัดส่วนของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ทำงานในระบบต่อทำงานนอกระบบ
7. จำนวนเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการทำกิจกรรมสันทนาการต่อคนต่อวัน
8. จำนวนเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการอ่านหนังสือ/ใฝ่ความรู้ ต่อคนต่อวัน
9. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)

ครอบครัว

- 1) โครงสร้างครอบครัว 2) บทบาทของครอบครัว 3) สัมพันธภาพในครอบครัว
- 4) องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเอง 5) เกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม

*ศักยภาพชุมชน: ความปลอดภัย ความปรองดอง ภาวะของผู้เ้า การจัดการของชุมชน
ด้วยตนเอง ระบบอุปถัมภ์/ระบบอำนาจ และวัฒนธรรม*

1. จำนวนการเกิดคดีอาชญากรรม/ลักขโมย/การเอาัดเอาเปรียบจากการกู่หนี้มสิน
2. จำนวนคดีของเด็กและสตรีถูกรกระทำรุนแรง
3. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี
4. จำนวนคดีที่ยุติได้ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยสาธารณะหรือยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ยสำเร็จก่อนเข้าสู่ชั้นศาล
5. การรวมตัวในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนต่างศาสนา
6. มีผู้นำที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์รวมความปรองดอง ผู้นำ (ในที่นี้หมายถึง ที่เป็นทางการ เช่น นายก อบต. นายกรัฐมนตรี)
7. ร้อยละของประชาชนยอมรับผู้นำว่ามีคุณธรรม คือมีความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนอดกลั้น รับฟังความคิดเห็น และเคารพสิทธิมนุษยชน
8. จำนวนกรณีที่ประชาชนตรวจสอบองค์กรได้จนประสบความสำเร็จ
9. จำนวนกรณีร้องเรียน และสามารถจัดการได้
10. จำนวนโครงการ/กิจกรรม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมและประสบความสำเร็จ
11. การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
12. จำนวนชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
13. จำนวนการจดทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น
14. การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอน
15. สัดส่วนของพื้นที่ป่าชุมชนต่อพื้นที่ป่าทั้งหมด

*ความมั่นคงของสังคม: ความเสมอภาค การเมือง การบังคับใช้กฎหมาย สื่อ
เทคโนโลยี นโยบายสาธารณะ และระบบธรรมาภิบาล*

1. ความเสมอภาคระหว่างคนจน-คนรวย (การศึกษา สาธารณสุข และกฎหมาย)
2. สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
3. ประชาชนสามารถรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี
4. การที่สื่อถูกกลิดรอนเสรีภาพความคิดเห็น
5. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
6. จำนวนคดีความที่เกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมาย
7. ร้อยละของประชาชนที่สามารถเข้าถึงสื่อทางเลือกได้ เช่น วิทยุชุมชน Internet sms
8. จำนวนสื่อสร้างสรรค์ทางครอบครัวที่เพิ่มขึ้น
9. จำนวนโฆษณาที่ถูกควบคุมช่วงเวลาการออกอากาศ

10. จำนวนโฆษณาที่ถูกแก้ไขให้เหมาะสมก่อนออกอากาศ
11. จำนวนสื่อที่สะท้อนเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพมีพื้นที่ออกอากาศในสื่อกระแสหลักในช่วงเวลาที่เหมาะสม
12. จำนวนคดีความที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี
13. การจัดให้มีระบบเฝ้าระวังและการศึกษาวิจัยความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี การร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเช่น อย. และ สำนักงาน คຸ້ມครองผู้บริโภค การจัดให้มีระบบเฝ้าระวังและการศึกษาวิจัย ความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีนโยบายสาธารณะ
14. รัฐเปิดโอกาสหรือมีช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นก่อนเริ่มโครงการระบบธรรมาภิบาล
15. องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเพื่อคุ้มครองประชาชน

7. งานวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิมีดัชนีชี้วัด4 ด้าน

- 1) ด้านความจำเป็นพื้นฐาน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ รายได้, ที่อยู่อาศัย
- 2) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การทำงาน, สุขภาพกาย, สุขภาพจิต, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 3) ด้านโอกาสในการดำรงชีวิต มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การศึกษา, การได้รับข้อมูลข่าวสาร, ความเท่าเทียม/ยุติธรรมในสังคม, การมีส่วนร่วมในครอบครัว, การมีส่วนร่วมในชุมชน
- 4) ด้านความสะดวกรบายของชีวิต มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ นันทนาการ, โอกาสทางวัฒนธรรม, คุณภาพสิ่งแวดล้อม, ความพร้อมในการป้องกันแก้ไขภัยพิบัติ

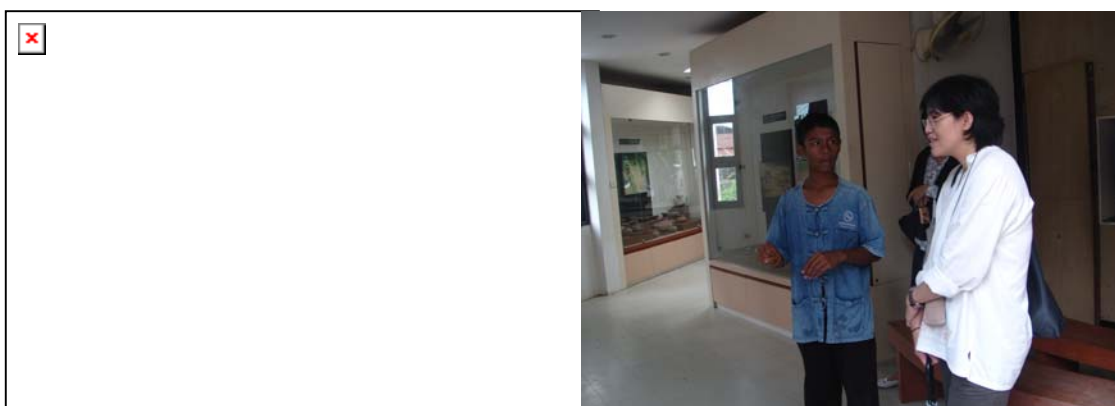
ภาคผนวก จ. พื้นที่ศึกษา

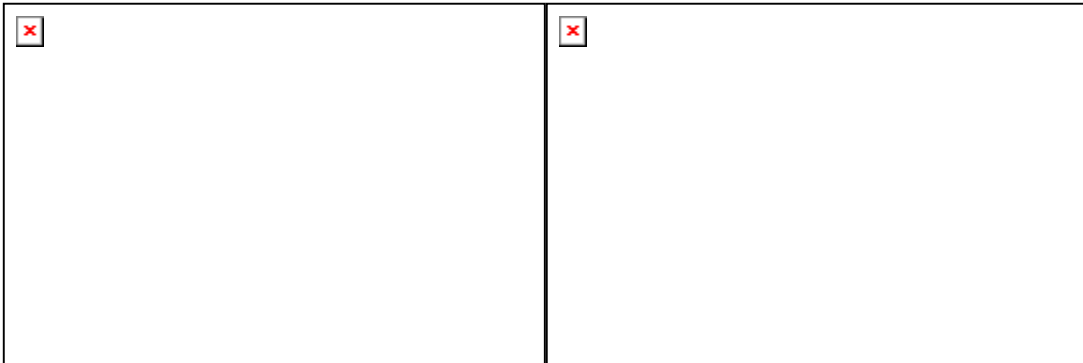
ทางเข้าโฮมสเตย์บ้านปราสาทและแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท พิพิธภัณฑสถานบ้านปราสาท

ภายในพิพิธภัณฑสถานบ้านปราสาท กลุ่มยุวมัคคุเทศก์คอยให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 บ้านธารปราสาท หมู่ที่ 17

ทางคมนาคมภายในโฮมสเตย์บ้านปราสาท สะพานข้ามลำธารปราสาท

หลุมขุดค้น มีทั้งหมด 3 หลุม ภายในหลุมขุดค้น

กลุ่มทอผ้า

กลุ่มแปรรูปหัตถกรรมจากต้นกกและกลุ่มจักสาน

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนบางส่วน

ภาคผนวก ข. ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นางสาวไพจิตร ประดิษฐ์ผล
วันเดือนปีเกิด 15 เมษายน พ.ศ. 2525
สถานที่ติดต่อ 45 ถ.บ้านเพิ่ม ต.โนนสูง อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา 30160
E-mail – address Pine_pa@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

- ปี 2543 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาช่างสำรวจ
- ปี 2545 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาวิชาช่างโยธา
- ปี 2548 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา
- ปี 2550 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ปี 2552 ได้รับทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์จากสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ทะเบียนวิชาชีพ ภาคีวิศวกรใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา เลขที่ ทย.43502